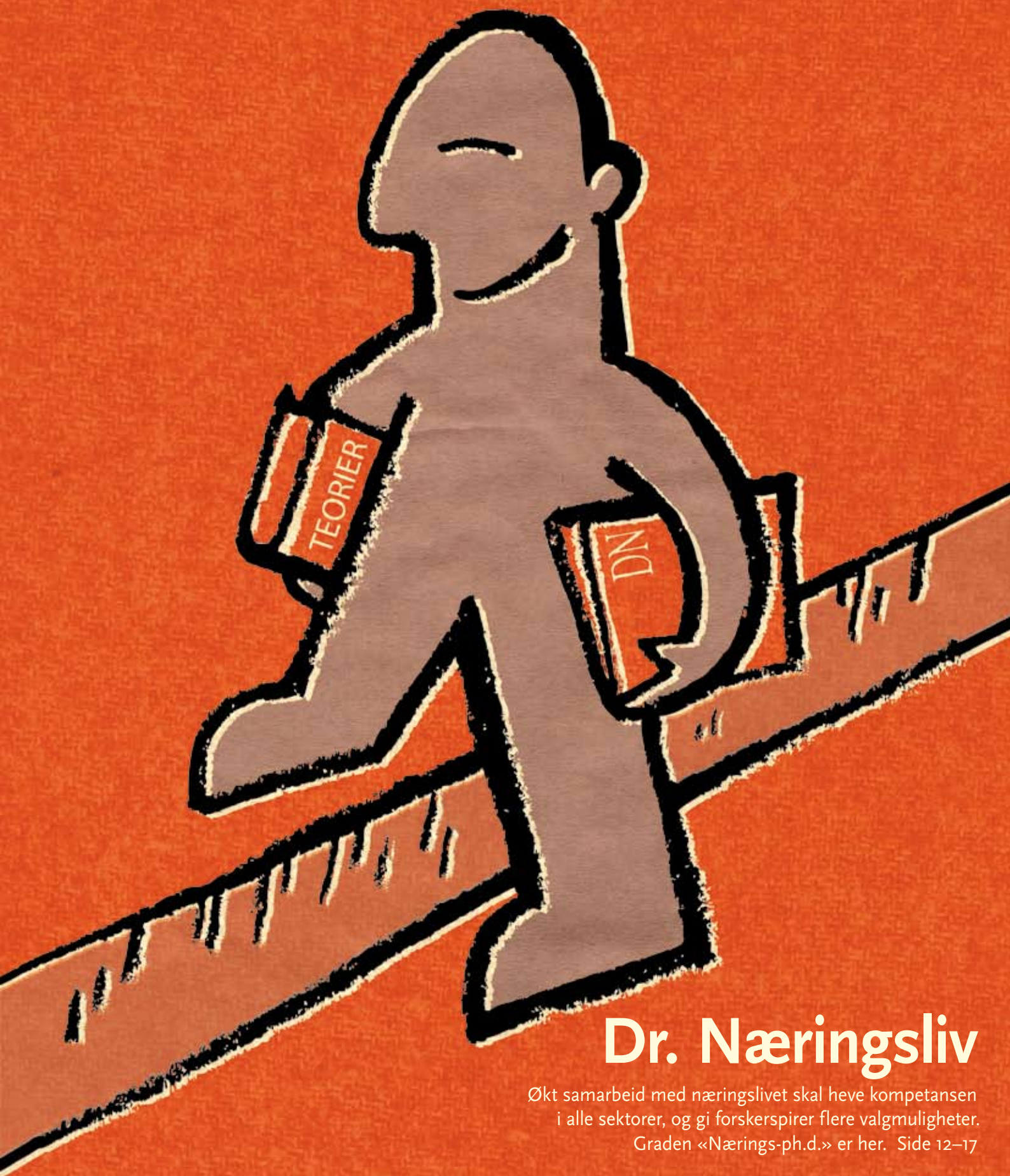

Dr. Næringsliv

Økt samarbeid med næringslivet skal heve kompetansen i alle sektorer, og gi forskerspirer flere valgmuligheter. Graden «Nærings-ph.d.» er her. Side 12–17

Vi er også i rute!

Fra 1. februar 2009 er det EN ting du ikke kan finne i Trondheim:

Et bredere smil enn vårt

1. februar 2009 åpner Trondheims største konferansehotell. Da kan vi love deg en splitter ny storsal på 510 kvm, med 7 meters takhøyde! I tillegg bygges det mange nye møte-, og grupperom med det meste av moderne audiovisuelt utstyr. Totalt får vi nå 349 overnattingsrom.

Gjør deg klar til åpningsfesten i februar

I februar tilbyr vi helpensjon i enkeltrom for kr. 1295,-

Dobbeltrom per person fra kr. 995,-

Dagpakke for konferanser til kr. 475,- per person ved minimum 10 personer og ved ledig kapasitet. Frukt ved møtestart er inkludert.

Vi lover deg fortsatt personlig service og Norges beste frokost.

hilsen "Smilet ved Nidelven"

Rica Nidelven Hotel

Havnegt.1, 7400 Trondheim, tel 73 56 80 00

e-mail: rica.nidelven.hotel@rica.no

midt i byen - et lite stykke ut i elven . . .

12: Med hodet i to leirer

Inspirert av en lignende ordning i Danmark, har Forskningsrådet i år introdusert norske bedrifter og universiteter for pilotprosjektet «Nærings-ph.d.».

20: Samtalen

– For meg som leder er det et tegn på suksess når andre lykkes, sier Berit Kjeldstad. I snart tre år har hun vært leder for Institutt for fysikk ved NTNU.

28: Mye får mer

En ny svensk forskningslov favoriserer de store breddeuniversitetene. Det er både tilhengerne og motstanderne av loven enige om.

4: – To nye hvileskjær

Tora Aasland innrømmer at veksten i lønns- og pensjonsutgifter sparker bena under regjeringens satsing på forskning. Noen løsning på problemet har hun ikke.

5: Ser til Sveits

– Nokut og KD må snakke sammen om likestilling, mener Kif-komiteens Linda Rustad. I Sveits er likestilling i ferd med bli et kriterium i universitetenes akkrediteringsprosess.

6: Prioriterte områder vinner

Mer penger, og bedre fordeling av disse, er løsningen i den nye tilstandsrapporten *Evne til forskning*. Forskerforbundet savner et samfunnsperspektiv.

7: – Usikker vei å gå

NHO mener distriktspolitiske krefter i regjeringen setter hensynet til forskning og utvikling i bedriftene til side når de regionale fondene opprettes til neste år.

8: – Dette er ingen fusjon

Etter fusjonen i nord blir Forskerforbundets lokallag ved Universitetet i Tromsø et av landets største. Men mange reagerer på at det gamle universitetet har styrt fusjonsprosessen.

9: Alt for å bli universitet

– Det er konkurransehemmende å være høyskole når du konkurrerer om forskere og EU-midler, sier rektor ved Høgskolen i Telemark. Nå vil han samarbeide med Universitetet i Agder.

FASTE SIDER

27: Historiske bilder

33: Leder

34: Kronikk

36: Bøker

38: Debatt

39: Gjestesribenten

43: Stillingsannonser

45: Informasjon fra Forskerforbundet

Forskerforum

Nr. 10/2008 – 40. årgang

Fagblad om forskning og høyere utdanning. Forskerforum blir redigert etter redaktørplakaten og er medlem i Fagpressen.

UTGIVER: Forskerforbundet, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo, Telefon: 21 02 34 00/Telefaks: 21 02 34 01

ANSVARLIG REDAKTØR: ELIN H. REKDAL, elin.rekdal@forskerforum.no

REDAKSJONSSEKRETÆR: JOHANNE LANDSVERK, johanne.landsverk@forskerforum.no

JOURNALIST: HELENE LINDQVIST, helene.lindqvist@forskerforum.no

KONTAKT REDAKSJONEN: redaksjonen@forskerforum.no

REDAKSJONSRAÐ: Martin Eide, professor UiB, Helge Salvesen, bibliotekdirektør UiT, Reidun Høydal, Møreforskning/Høgskulen i Volda

ANNONSER: Arne Aardalsbakke, Telefon: 64 87 67 90, Telefaks: 64 87 67 91, E-post: annonser@forskerforum.no

For fortløpende oppdatering: www.forskerforum.no

Design: Concorde Design. Forsideillustrasjon: Elisabeth Moseng. Trykk: Øyvind Glomvik AS

ISSN 0800-1715. Opplag: 17 800

Kuttet kompensasjon for lønns- og pensjonsøkning:

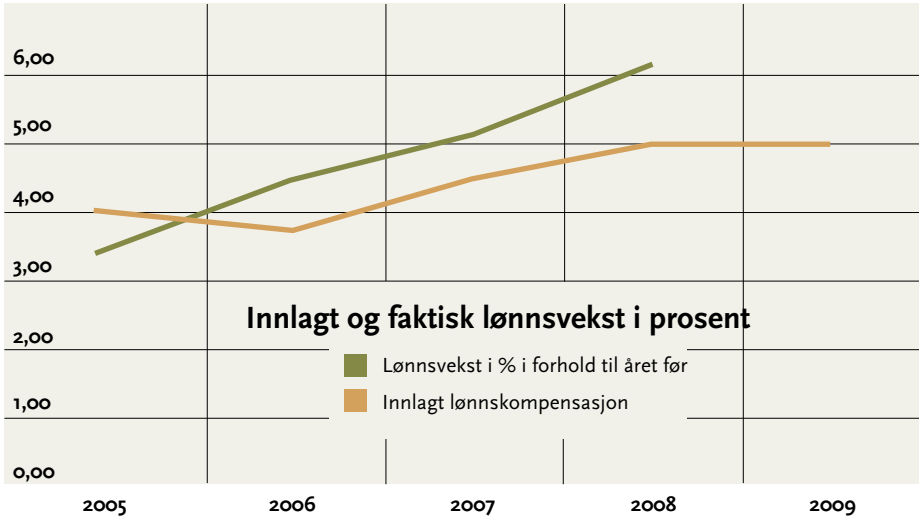
– Aasland går Djupedal en høy gang

Tora Aasland innrømmer at veksten i lønns- og pensjonsutgifter sparker bena under hele regjeringens satsing på forskning. – Et svik, sier opposisjonen. – Alternativet er bruttobudsjettering og mindre frihet, sier SV.

– Vi er nødt til å ha på plass 400–500 millioner kroner på revidert for å komme tilbake til utgangspunktet. Men Aasland sier ingenting. Ingenting om kompensasjon, ingenting om revidert statsbudsjett, sier Jarle Aarbakke, leder i Universitets- og høyskolerådet (UHR).

Forsknings- og høyere utdanningsminister Tora Aasland kom fullstendig tomhendt til UHRs representantskapsmøte i Kristiansand i slutten av november. Universitetene og høyskolene hadde på forhånd satt sine siste forhåpninger til at statsråden ville komme med en løsning på problemet med økte lønns- og pensjonsutgifter. I stedet ba Aasland sektoren om å slutte rekene bak regjeringen.

– Det er både frekt og provoserende å be folk slutte rekkene bak denne regjeringen. Den drar teppet unna under universitetene og høyskolene. Det som står igjen etter denne regjeringen på forskningssiden og for høyere utdanning, er hvileskjæret til Djupedal og det at Aasland ikke viser vilje til å gi sektoren tilstrekkelig kompensasjon for lønns- og pensjonsutgifter i statsbud-

sjettet, kommenterer Høyres forskningspolitiske talskvinne Ine Marie Eriksen Søreide. Hun maner sektoren til å vurdere den tradisjonelle lydhigheten mot ministeren.

– Det at Tora Aasland er så flink til å uttrykke forståelse for sektorens problemer og til å gå i dialog, er faktisk med på å bidra til den tillitskrisen som nå er oppstått, påpeker Høyre-talskvinnen.

Ikke vilje til satsing
I forslaget til statsbudsjett for 2009 har Kunnskapsdepartementet lagt inn en lønns- og prisjustering på 4,4 prosent – mer enn to prosent lavere enn årets lønnsoppgjør på 6,5 prosent. Universiteter og høyskoler må selv dekke mellomlegget, som UHR har stipulert til 600 millioner kroner. Regjeringens varslede tilbakeføring av det såkalte hvileskjæret – 298 millioner kroner – blir dermed fullstendig nullet ut i 2009. Departementet og UHR er for øvrig blitt enige om at den manglende kompensasjonen av lønns- og pensjonsutgifter utgjør 175 millioner kroner i 2008 og like mye i 2009.

Tora Aasland tilbakeviser at hun og departementet kjente til den reelle lønns- og prisveksten da budsjettet ble lagt. Ifølge politisk rådgiver Kyrre Lekve ligger det en systemfeil i beregningen av lønnsutgifter, som kommer fra Finansdepartementet.

– Lønns- og prisfastsettingen skjer i forkant, den er i sin natur konservativ, og den mangler mekanismer for å gi presise anslag på den faktiske lønnsutviklingen i budsjettåret, sier Lekve.

– Kunne dere ikke ha rettet denne feilen gjennom økt basisbevilgning i finanskomiteens

innstilling til Stortinget?

– Det har vi ikke funnet rom for, svarer Lekve.

SVs finanspolitiske talsmann Heikki Holmås, som sitter i finanskomiteen, mener universitets- og høyskolesektoren har en forutsigbar finansieringsmodell. For øvrig trenger sektoren å gå gjennom budsjetteringsrutinene sammen med Kunnskapsdepartementet, ifølge Holmås.

– Vi må ha et system som er forutsigbart for sektoren. Man kan ikke be om høyere eller lavere basistildeling etter hvert enkelt lønnsoppgjør, sier Holmås. Han peker på at institusjonene i dag har frihet til å bygge seg opp overskudd – som de også har gjort – og til å overføre mellom år.

Torpedo midtskips
Søreide mener det ville ha vært uproblematisk for regjeringen å omdefinere den delen av lønns- og pensjonsstigningen som overskrider den justerte satsen, til en økning i basisbevilgningene, slik Høyre har foreslått gjennom sitt alternative statsbudsjett.

– Institusjonene står allerede på kanten av stupet etter tre år med kutt, og må skjære ned på undervisningstilbud, veiledning og forskning. I stedet for å få hjelp, får de en torpedo midtskips fra regjeringen, sier Søreide.

Forskerforbundets leder Bjarne Hodne sier at en satsing fra regjeringen nytter lite når utgiftene til lønn og pensjon spiller inn og påfører universitetene og høyskolene økonomiske belastninger som overstiger tilbakeføringen av

kuttene fra 2007.

– Det er summen av de midlene som utbetales til institusjonene, som gjelder. Jeg ser derfor ikke den viljen til satsing på forskning i 2009-budsjettet som regjeringen påstår er til stede, sier Hodne.

Alvorlige konsekvenser
Venstres Odd Einar Dørum mener det er et svik at Tora Aasland og SV unngår å komme FoU-sektoren i møte på økte kostnader til lønns- og prisvekst.

– På kritikk om at regjeringen påfører universiteter og høyskoler mellom ett og to nye hvileskjær, prøver Aasland dels å si at hun ikke visste om det, dels å si at det skyldes budsjetteknikk, dels å si at hun skal føre dialog. Opplysningene fra representantskapsmøtet i UHR bekrefter at hun hele tiden har vært i en glideflukt bort fra det hun først skapte inntrykk av, nemlig at universiteter, forskning og høyskoler var sikret, kommenterer Dørum. Han viser til at Djupedal måtte betale prisen og gå av på grunn av hvileskjæret.

– Aasland går Djupedal en høy gang. Nå sier regjeringen at sektoren må slutte rekkene bak regjeringen – vel vitende om at det er ett til to nye hvileskjær i budsjettet, sier Dørum. Han tror konsekvensene av det mangelfulle budsjettet blir alvorlige; ledige stillinger kommer til å bli stående tomme, og nytt undervisningstilbud fra kvalitetsreformen kan falle bort, spesielt innenfor realfag og medisin.

– Jeg håper at sektoren klarer å snakke med tydelig røst om hva dette betyr – hvilke stillinger som blir stående ledige, og hvilke undervisningstilbud som blir rammet. Det er ingen motsetning mellom å være høflig og å være tydelig, sier Dørum. Han understreker at regjeringens manglende vedtak om å komme opp med pengene skyldes mangel på vilje. Dørum oppfordrer representanter for forskning og høyere utdanning til å «opptre som voksne borgere» og uttrykke sin tillit eller manglende tillit til regjeringen gjennom stortingsvalget.

– Aasland sitter i en regjering hvor hennes partileder og statsministeren ikke har noen forståelse for viktigheten av forskningen nå eller i framtiden, sier Dørum.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN

Lønnsoppgjør og budsjett

Ett år før bevilgningene gjøres, anslår Fi-nansdepartementet en lønnsvekst som kompenseres i budsjettet til universiteter og høyskoler. Siden 2006 har faktisk lønnskostnadene vært høyere enn kompensasjonen (se illustrasjon). Avviket utgjør 175 millioner kroner i hhv. 2008 og 2009. Lønnsoppgjøret kan være maks. 2,5 prosent dersom 2009-budsjettet skal gå i balanse.

Innbetalingen av pensjonspremier øker med to prosent i 2009, noe som utgjør 230 millioner kroner.

Likestilling i akademia:

– Treg materie

– Norge bør følge Sveits, og gjøre likestilling til tema i akkrediteringsprosesser, mener Linda Rustad i Kvinner i forskning.

– Dette har vært en treg materie, sier seniorrådgiver Linda Rustad i Komité for integrerings tiltak – kvinner i forskning (Kif). Kif-komiteen har lenge arbeidet opp mot både Kunnskapsdepartementet (KD) og Nokut for å gjøre likestilling til et kriterium ved evaluering og finansiering av universiteter og høyskoler.

Avviser ikke ideen
I Sveits er en slik ordning på vei. Her jobbes det med en ny lov for universitetssystemet, hvor likestilling gjøres til et kriterium i akkrediteringsprosessen for universitetene. Det bekreftet Mauro Dell'Ambrogio, den sveitsiske statssekretæren for forskning og utdanning, da representanter fra Norge og Sveits møttes i oktober for å diskutere likestilling i forskning og høyere utdanning.

– Noe slikt bør vi også få til i Norge, synes Rustad. Nokut-direktør Oddvar Haugland avviser ikke ideen.

– Nokut må vurdere nærmere hvilken holdning organet skal ha til å gjøre likestilling til et evalueringskriterium. Men i første rekke er det KD som bør vurdere spørsmålet, slik det er gjort i Sveits, sier Haugland.

– Dersom flere land etablerer likestillingskriterier for sikring og utvikling av utdanningskvaliteten, er det viktig at dette sees på også i Norge, legger han til. Haugland understreker likevel at han som avtroppende direktør ikke vil uttale seg på Nokuts vegne om framtidsrettede spørsmål.

Ubesvarte brev

Med likestillingsperspektiv tenker Rustad særlig på to ting: At studenter møter undervisere og forskere av begge kjønn, og at kjønnsperspektivet integreres i pensum. Til nå har ikke arbeidet med å innføre likestilling som akkrediteringskriterium ført til konkrete resultater. Likevel går arbeidet framover.

– Vi har vært i kontakt med Nokut i nærmere tre år. De første brevene vi sendte, ble ikke besvart. Men vi merker en klar framgang. Blant annet hadde vi et konstruktivt møte med Nokut i fjor, og KD nevner likestilling som en mulig del av Nokuts virksomhet i stortingsmeldingen om kvalitetsreformen, sier Rustad.

Frykter bivirkninger
Statssekretær Jens Revold i KD deltok på dialogmøtet med Sveits, og lovet å kikke nærmere på saken i etterkant.

– Vi har bedt ambassaden i Bern om å sjekke opp detaljene i dette. Dersom dette virkelig legges inn i akkrediteringsprosessen, er det ganske oppsiktsvekkende og interessant, sier Revold.

– Når det gjelder vår side, har dette vært foreslått av Kif tidligere, men ikke tatt videre. Det er fordi insentivsystemet i UH-bevilgningene er komplekst. Tiltak med økonomiske effekter kan også få uønskede virkninger, forklarer statssekretæren. Han har større tro på positive virkemidler, som Tora Aaslands ønske om å øremerke stipendiatstillinger til kvinner.

– Kan det være aktuelt for KD å gå i dialog med Nokut om likestilling som kvalitetskriterium?
– Det kan sikkert diskuteres, men det kan være grunn til å avvente de sveitsiske resultatene, sier statssekretæren.

Ikke bare politikk
Ifølge Kif er Nokut bundet av universitets- og høyskoleloven som sier at «læringsmiljøet er innrettet for studenter av begge kjønn» og at «universiteter og høyskoler skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for likestilling mellom kjønnene for samtlige kategorier av stillinger ved institusjonen».

– Det er ingen ting som tilsier at de ikke kan ta tak i dette, sier Rustad. Hun mener Nokut og KD må diskutere saken sammen, og påpeker at Nokut ikke behøver å vente på at KD tar det første skrittet.

– Nokut tror dette bare har med politikk å gjøre, men det har også med kvalitet å gjøre. Kjønnsdimensjonen blir stadig viktigere i debatter som er relevant for Nokut, det er derfor viktig at de er oppdatert på feltet, poengterer hun.

AV HELENE LINDQVIST

Vil ha mer penger til forskning

Rapporten *Evne til forskning* foreslår en rekke tiltak for å bedre forskeres situasjon. Men Forskerforbundet savner en diskusjon om lønnsvilkår.

– Arbeidet ble satt i gang for å formidle vanskelighetene mange forskere opplever, forteller Lars Walløe. Professorens har ledet arbeidet med rapporten *Evne til forskning – Norsk forskning sett innenfra*, initiert av styret i Det Norske Videnskaps-Akademi. Rapporten ble lagt fram 20. november, og presenterer norske forskeres eget syn på forskningens kår, knyttet opp mot tall og stortingsmeldinger.

Savner lønnsperspektiv

Forskerforbundets leder Bjarne Hodne mener Videnskaps-Akademiet er en viktig aktør i forskningspolitikken, og synes det er bra at de følger sine tradisjoner og engasjerer seg på denne måten. Men helt fri for innvendinger mot rapportens innhold er Hodne ikke. Spesielt savner han et lønnsperspektiv.

– Lønn er viktig for rekruttering og kompetanse, og en kritisk faktor i forskningssammenheng. Men det står ingenting om det i rapporten, sier Hodne.

– Rapporten burde pekt på lønnsgapet mellom forskere i UH-sektor og i privat sektor, supplerer leder for fagpolitisk avdeling i Forskerforbundet, Bjørn T. Berg. Men selv om forskernes lønninger ikke er omtalt i rapporten, handler det mye om penger.

FOTO: ANNE LISE FLAVIK

– Mange holdes utenfor de økte bevilgningene til Forsknings-Norge, sier Lars Walløe.

– Et fordelingsproblem

– I starten av året uttalte Tora Aasland at forskerne måtte slutte å klage, fordi bevilgningene til forskning faktisk har gått opp, sier Walløe. I rapporten bekreftes Aaslands påstand.

– Det er et uomtvistelig faktum at det har funnet sted en betydelig økning i bevilgninger til forskning de senere årene, påpeker professoren.

– Og da kan det kanskje synes som et paradoks at forskerne fremdeles klager, fortsetter han. Men det er ikke et paradoks, for begge deler er riktig, hevder Walløe. De økte bevilgningene kommer nemlig ikke alle til gode. Prioriterte områder, som Sentrene for fremragende forskning, institusjonenes prioriterte områder og Forskningsrådets programmer, har fått det bedre de siste ti årene. Men i rapporten kommer det også fram at viktige deler av norsk grunnforskning *ikke* har fått del i de økte bevilgningene. Derfor kan problemet ses på som et fordelingsproblem heller enn som et problem knyttet til de totale bevilgningene, heter det.

Forslag til tiltak

Rapporten avsluttes med et kapittel med forslag til tiltak, hvor to av disse blir presentert som de viktigste. Det ene er at alle publiserende forskere automatisk tildeles et personlig minimumsbeløp i driftsmidler, noe som blant annet vil frigi tid som i dag brukes til søknadsskriving. Det andre er å øke Forskningsrådets midler til fri prosjektstøtte, og å gjøre det mulig for enkeltforskere og grupper å her søke om mindre beløper.

– Vi støtter begge forslagene. De er gode, sier Hodne og Berg i Forskerforbundet. Statssekretær i Kunnskapsdepartementet (KD), Jens Revold, har størst tro på det siste forslaget.

– Forslaget om en fast bevilgning til enkeltforskere kunne vært interessant, men er nok svært vanskelig å få aksept for i det øvrige politiske systemet. Da er det mer naturlig å gi forslaget med fri prosjektstøtte større oppmerksomhet, sier Revold. Han påpeker at KD uansett må se nærmere på finansieringssystemet for forskning, og her er også prosesser i gang, hevder han.

Avlyser rekrutteringskrisen

Et for noen oppsiktsvekkende moment som dukker opp i *Evne til forskning* er avlysingen av den mye omtalte «rekrutteringskrisen». Aksjonen Lausungene har i høst advart mot at universitets- og høyskolesektoren står foran et generasjonsskifte, der mellom 50 og 60 prosent av de faste vitenskapelig ansatte går av med pensjon i løpet av de neste ti årene. Rapporten avviser

FOTO: JOHANNE LANDSVERK

Ragnhild Hutchison er skuffet over at rapporten avfeier rekrutteringskrisen.

altså at dette skiftet vil finne sted.

– Vi mener å ha påvist at generasjonsskifte-krisen ikke er reell. Det blir ikke noe generasjonsskifte, unntatt i noen bitte små institutter, sier Walløe. Men et beslektet argument er riktig, medgir han.

– En viss mangel på opprykk vil forekomme. Altså at når noen går av med pensjon, så vil ikke nye personer bli ansatt i de tilsvarende stillingene, forklarer han. Han legger til at han likevel har sansen for Lausungene. Ragnhild Hutchison er en av initiativtakerne bak aksjonen, og er skuffet over rapportens vurdering.

– Det er svært uheldig det de sier om rekrutteringskrisen. De har bare ett perspektiv, nemlig universitetenes erstatningsbehov som følge av aldersavgangen. Andre faktorer som også spiller inn i regnestykket, slik som det øvrige samfunnets behov for personer med doktorgradskompetanse, blir oversett, hevder hun.

– Mangler samfunnsperspektiv

Hutchison får støtte av Forskerforbundets leder.

– Vi mener det rapporten sier om rekrutteringskrisen har for snevert fokus og for dårlig faktagrunnlag. Forskningen skal trappes opp, og samfunnets totale kompetansebehov kom-

mer til å øke. Dermed blir det en krise, fordi vi trenger flere folk, sier Hodne. Som Hutchison og Hodne er også Berg kritisk til avblåsing av rekrutteringskrisen, og at rapporten underslår behovet for forskere framover.

– Det er det viktigste ankepunktet mitt mot rapporten, sier Berg. Han mener også at rapporten mangler en god analyse av hovedutfordringene knyttet til arbeidsvilkår i sektoren, som liten tid til forskning i ordinær arbeidstid, og en veldig høy andel midlertidig ansatte. Han er kritisk til at rapporten ikke problematiserer situasjonen til de midlertidig ansatte. Ifølge Berg er UH-sektoren sammen med hotell- og restaurantbransjen verst i Norge når det kommer til midlertidige ansatte.

– Dersom Videnskaps-Akademiet vil være en samfunnsaktør, må de se på hele samfunnet. De må sette forskernes situasjon inn i et større perspektiv, konkluderer kollega Hodne.

– Har troverdighet

Rapporten kommer altså innenfra, men Walløe tror ikke innsideperspektivet har noe å si for kvaliteten eller troverdigheten.

– Vi baserer oss riktignok på forskeres egne erfaringer. Men vi har kontrollert tall og faktaopplysninger, sier han. Ifølge professoren har det vært stor enighet om rapportens hovedsynspunkter, både blant forskerne som deltok i diskusjonene den baserer seg på, og blant de som har hatt rapporten på høring.

– Bare noen få har syntes vi har vært for kritiske. Og det er de som alt har mye midler, sier Walløe. Penger er viktig når det kommer til forskning.

– Våre forslag til tiltak er i korte trekk mer penger. Men vi vil ikke skrike for høyt. Vi forsøker å være realistiske, sier Walløe. Revold i Kunnskapsdepartementet mener slike rapporter fra innsiden er verdifulle.

– Det er svært viktig at forskere og miljøer som kjenner forholdene på kroppen deler sine synspunkter, sier han. Statssekretæren ser rapporten som et viktig innspill til den kommende forskningsmeldingen, og nevner særlig rapportens omtale av grunnforskning. Walløe er optimistisk.

– Vi tror vi har legitimitet, og håper rapporten vil føre til noe. Det vil vise seg, sier professoren.

AV HELENE LINDQVIST

Evne til forskning

- Lars Walløe har ledet arbeidet med rapporten *Evne til forskning – Norsk forskning sett innenfra*.
- Rapporten er initiert av Det Norske Videnskaps-Akademi, og ble presentert 20. november.
- Ved hjelp av tall, stortingsmeldinger, samtaler og diskusjoner med forskere ved norske universiteter og andre forskningsinstitusjoner, er det forsøkt å gi et helhetlig bilde av tilstanden i norsk forskning i dag.

– Regionfond vil ramme nasjonal forskning

Mens regjeringen tvinger gjennom regionfond, venter gode prosjekter på midler fra underfinansierte nasjonale forskningsprogram.

Næringslivets hovedorganisasjon (NHO) ytrer sterk motstand mot regjeringens plan om regionale forskningsfond, som vil få seks milliarder kroner på neste års statsbudsjett. NHO mener tiltaket kan gå ut over gode forskningsprosjekter som allerede ligger i kø for å motta nasjonale forskningsmidler gjennom brukerstyrte forskningsprogrammer og brukerstyrt innovasjonsarena i Forskningsrådet.

– Det aller beste for norsk forskning er å ha nasjonale arenaer å konkurrere på, dersom man skal kunne hevde seg internasjonalt. Jeg forstår ikke argumentet om at man skal satse på bedrifter i distriktene. Det er jo ikke slik at de bedriftene som får støtte fra nasjonale tiltak, bare ligger i Oslo-regionen og Trondheims-regionen, de er fordelt utover hele landet, sier seniorrådgiver Tore Li ved NHOs avdeling for innovasjon.

Reform uten innhold

NHO mener at distriktspolitiske krefter i regjeringen setter til side hensynet til forskning og utvikling i bedriftene når de regionale fondene opprettes til neste år. NHO ser tydelig sammenheng mellom den havarerte regionreformen og de regionale forskningsfondene.

– Vi registrerer at regjeringen ikke har vært i stand til å avklare sin bebudede regionreform, og så har de gjort forskning til svaret som skal fylle en reform uten innhold, sier Li. Han viser til at fondsavsetningen på seks milliarder kroner ventelig gir en avkastning på 285 millioner kroner i 2010. Dette beløpet skal fordeles på fem til sju fond. Faren er overhengende for at det stort sett vil bli bevilget småpenger til mange småprosjekter, tror NHO.

– Vi synes det er feil innenfor en situasjon hvor vi trenger å få opp volumet på de nasjonale virkemidlene, at regjeringen kommer med nye politisk styrte virkemidler. Disse fondene er imidlertid kommet for å bli, og vi må jobbe for at Forskningsrådet skal få en mest mulig sty-

FOTO: EVIND SENNESET

Det blir et møysommelig arbeid å utvikle forskningskompetanse i regionene, ifølge NHH-professor Eirik Vatne.

rende og koordinerende hånd over dem, sier Li.

Tvinges til bevissthet

Professor Eirik Vatne ved Norges Handelshøyskole (NHH) forsker på regionale innovasjonssystemer. Han stiller seg spørrende til hvilke kriterier de regionale fondsstyrene vil anvende i sine bevilgninger.

Ifølge NHH-professoren vitner regjeringens satsing på regionale forskningsfond om et politisk mål om å heve kunnskaps- og kompetansenivået generelt i regionene. Ved å konkurrere regionalt i stedet for nasjonalt skal regionale forskningsmiljø og lokale foretak «tvinges» til å bli bevisste på systematisk innovativ virksomhet og derigjennom bygge broer mellom forskningsmiljø og næringsliv, ifølge Vatne.

– Om regionalisering av forskningsfond er veien å gå,

er derimot høyst usikkert, sier han.

Regionale forskningsinstitusjoner har gjerne vært innrettet mot samfunnsforskning og problemstillinger i offentlig sektor. I mindre grad er naturvitenskapelig og teknologisk forskning representert. Dette er en viktig grunn til at mange foretak ikke finner relevant kunnskap til videreutvikling av eget foretak i disse institusjonene, ifølge NHH-professoren.

– De teknologiske miljøene i regionene har heller ingen forskningstradisjon. Det vil derfor være et møysommelig arbeid å utvikle denne type forskningskompetanse i regionene, sier Vatne. Han mener de regionale forskningsfondene utgjør en fare for å utvikle mange små forskningsmiljø med bred og svak kompetanse, i stedet for spissede kunnskapsmiljøer med høy relevans for næringslivet.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN

– Ingen skal få det verre

Forskerforbundet ved Universitetet i Tromsø og Høgskolen i Tromsø har slått seg saman til eitt lokallag. No ventar vanskelege saker, ikkje minst diskusjonen om fordeling av forskningstid.

– Dette er ei historisk hending. Lokallaget vårt blir no eit av dei største i landet, med over 730 medlemmer, sa hovudtillitsvald ved Universitetet i Tromsø, Egil Børge Mikalsen, under eit ekstraordinært årsmøte i Forskerforbundet, der dei to lokallaga ved Universitetet i Tromsø (UiT) og Høgskolen i Tromsø (HiTø) vart fusjonert. Mikalsen kunne fortelje at Forskerforbundet har jobba beinhardt den siste tida. Fusjonen har vore svært arbeidskrevjande.

– Før fusjonen var eit faktum, vart Forskerforbundet halde heilt utanfor prosessen, men etterpå har vi blitt invitert med i alle komitear, utval og forhandlingsmøte, seier Egil Børge Mikalsen, som har vore hovudtillitsvald for Forskerforbundet ved UiT i elleve år. No skal han halde fram som hovudtillitsvald ved det nye universitetet. I tillegg skal ei heil stilling som tillitsvald delast mellom to fagleg tilsette, Ellen Dahl og Helge Habbestad, begge frå HiTø.

– Dette er ingen fusjon
Mange har reagert på at Universitetet i Tromsø har styrt fusjonsprosessen, medan Høgskolen i Tromsø berre har blitt med på lasset.
– Dette er ingen fusjon. I realiteten er det ei verksemdsoverdraging, seier Andrew Kristiansen, som er førsteamanuensis i pedagogikk ved Høgskolen i Tromsø.
– Dette har vore ein toppstyrt prosess, og vi tilsette har hatt minimal medverknad i prosessen, meiner Kristiansen.
– Kva kan det ha å seie at Universitetet også ser ut til å dominere i Forskerforbundet, der hovudtillitsvald kjem frå UiT?
– Nei, det trur eg faktisk ikkje har nokon betydning. Der handlar det meir om korleis vedkomande fungerer i stillinga. Så det oppfattar eg ikkje som noko problem, seier Kristiansen.

To ulike kulturar
Årsmøtet valde Monica Martinussen til leiar i det nye lokallaget, også ho har fleire år bak seg som lokallagsleiar ved UiT. Ho er einig i at det er UiT som har dominert fusjonsprosessen.
– Ja, det er jo universitetet som fortsetter, seier ho.
– Dei to fusjonerte lokallaga kjem frå institusjonar med ulik kultur og tradisjonar. Kva for utfordringar kan dette gje lokallaget framover?
– Vi kan ha ulikt syn på nokre saker, men dei to lokallaga har samarbeidd svært godt over fleire år. Høgskolen har mange aktive medlem-

Nytt team i Tromsø. Hovudtillitsvald Egil Børge Mikalsen (i midten) og to nye tillitsvalde, Ellen Dahl og Helge Habbestad.

FOTO: JOHANNE LANDSVERK

mer og erfarne tillitsvalte. Dette blir ein ressurs for det nye lokallaget, seier Martinussen, som fortel at arbeidet i lokallaget framover vil handle mykje om spørsmål rundt fusjonsprosessen.

Splitta i syn på forskningstid
Ein av dei viktigaste utfordringane for lokallaget er å sikre tid til forskning. Forskerforum skreiv i førre nummer (9/08) om at fagforeininga ved HiTø arbeider for å unngå differensiering mellom tilsette som kjem frå universitetet og tilsette frå høgskolen.
– Utgangspunktet vårt er at ingen skal få det verre, og nokon skal få det betre. Ingen tilsette skal tape rettar på grunn av fusjonen, seier hovudtillitsvald Egil Børge Mikalsen.
No har ei arbeidsgruppe med representantar frå universitetet og høgskolen levert ein rapport som tilrår nye retningslinjer for fordeling av arbeidstid og kriterium for forskningstermin. Arbeidsgruppa er splitta, og har levert ei delt innstilling på viktige punkt.
– Representantane frå høgskolen har stått fast på at også førstelektorar skal ha rett til 50 prosent tid til FoU-arbeid. I dag har desse i gjennomsnitt 25 prosent tid til forskning, seier Mikalsen.

– Tek ressursar frå professorane
Representantane frå universitetet tilrår ein modell med 50 prosent til FoU og 50 prosent tid til undervisning og administrasjon. Dei vil gje førstelektorane rett til 25 prosent FoU-tid og 75 prosent forskning. Modellen som høgskolens representantar går inn for, gjev derimot alle rett til 47,5 prosent forskning og 47,5 prosent undervisning, med 5 prosent til administrasjon, det gjeld både førstelektor, førsteamanuensis, dosent og professor. Dette forslaget har vekt reaksjonar, også ved HiTø.
– Det er godt mogleg førstelektorane skal ha meir forskningstid, men eg er heilt ueinig i måten det blir gjort på. Her tek ein ressursar frå førsteamanuensis og professor for å finansiere førstelektorane. I utgangspunktet skal ingen tape på fusjonen, og det nye universitetet kan ikkje tilby dårlegare arbeidsvilkår enn andre universitet, meiner Andrew Kristiansen ved HiTø.
Ein av representantane frå HiTø i arbeidsgruppa, Pål Vegar Storeheier, meiner det ikkje er uvanleg med ei slik inndeling.
– Også andre universitet har ein slik modell, der ein tek administrasjonstid frå både forskning og undervisning, seier Storeheier, som er FoU-leiar ved HiTø.

Representanten for Forskerforbundet i arbeidsgruppa, Ellen Dahl, seier at Forskerforbundet har levert inn merknader til fleire viktige punkt, men dei har ikkje kome med i rapporten. Rapporten er sendt på intern høyring, og saka skal opp i styringsgruppa for fusjonsprosessen den 18. desember.

Uvisse om «særavtale»
Universitetet i Tromsø er snart det einaste universitetet utan fast avtale om arbeidstid, og difor er mange spent på kva som no vil skje.
– Vil arbeidet som er gjort føre fram til utarbeiding av eigen «særavtale»?
– Det veit vi ikkje enno, svarar Monica Martinussen. – Det er det opp til det nye universitetsstyret å avgjere.
– Styret ved UiT har tidlegare vedteke at kvar einskild vitskapleg tilsett skal gjere avtale med instituttleiari om fordeling av arbeidstid mellom forskning og undervisning. Kva meiner Forskerforbundet om dette?
– Dette er Forskerforbundet heilt ueinig i. Alle vitskaplege stillingar som har vore utlyst ved UiT har hatt ei 50-50-fordeling mellom forskning og undervisning i utlysingsteksten. Dette er ein del av arbeidskontrakten ved tilsetjing. Vi har eit regelverk, og det står framleis, seier Martinussen.

Aarbakke ligg lågt
Spørsmålet er no kva rektor Jarle Aarbakke og det nye rektorteamet hans går inn for. Egil Børge Mikalsen trur ikkje Aarbakke vil våge å flagge saka om differensiert arbeidstid. For to år sidan kom han ut i hardt ver då han sa at alle måtte gjere seg fortent til forskning. Ingen skulle få vere «gratispassasjerar», men kvar enkelt måtte avtale forskningstid med instituttleiaren. Aarbakke stadfestar overfor Forskerforum at førsteamanuensar og professorar skal få behalde ei 50-50-fordeling.
– Utgangspunktet vårt er 50-50. Eg arbeider for å oppnå meir forskningstid på ein samanslått institusjon enn det som var summen av forskningstida ved høgskolen og universitetet. Dette gjeld også for kunstnarisk utviklingsarbeid, seier Aarbakke. Han meiner at innretninga av leinga på universitetet sentralt, på fakultetet og institutt, skal gjere dette mogleg – utan at han går vidare i detalj om forslag til ny organisering.

AV JOHANNE LANDSVERK
OG ANDREAS HØY KNUDSEN

Forskerforbundet ved «nye» UiT:

- Hovudtillitsvald: Egil Børge Mikalsen, UiT.
 - To tillitsvalde: Ellen Dahl og Helge Habbestad, HiTø, deler ei stilling.
 - Leiar i lokallaget: Monica Martinussen, UiT.
- Det noverande styret ved UiT blir supplert med to faste medlemmer og to varamedlemmer frå HiTø.

– Må inngå ekteskap med UiA

– Vi må slå oss saman med Universitetet i Agder. Det er den einaste sjansen Høgskolen i Telemark har for å bli universitet, meiner professor ved HiT.

Statsråd Tora Aasland har i det siste oppmoda til meir forpliktande samarbeid mellom institusjonane. Nyleg lova ho økonomisk støtte til den såkalla Oslofjordalliansen, som er ein allianse mellom Høgskolen i Buskerud, Høgskolen i Vestfold, Høgskolen i Østfold og Universitetet for miljø- og biovitenskap i Ås. Men kva vil skje med institusjonar som blir ståande att aleine? Dei siste fem åra har Høgskolen i Telemark (HiT) jobba for å bli universitet, men ikkje alle er einige i at dette er rette vegen å gå.

– Eg meiner HiT ikkje har nok økonomiske eller faglege ressursar til å få alle doktorgradene som trengs for å bli universitet. Styrken vår er bachelorutdanningar og nokre få masterutdanningar, og desse vil lide om vi skal satse så topptungt på å bli universitet, seier Øyvind T. Gulliksen, professor i engelsk ved HiT. Han er sikker på at eit fornuftig ekteskap med Agder ville ha fungert på sikt.

Høgskolen taper konkurransen
No kan ein lure på kvifor HiT absolutt skal bli universitet.
– Det er fordi det er konkurransehemmande å vere høgskole når du skal konkurrere om dyktige forskarar og EU-midlar, seier Dag K. Bjerketvedt, rektor ved HiT.

– Det å utvikle seg mot eit nisjeuniversitet betyr at vi kan tilby forskingsbasert undervisning på alle nivå. Det blir lettare å rekruttere gode forskarar. Eg synes det er vanskelig å oppretthalde ei todeling av sektoren når vi har felles lov, felles stillingsstruktur og skal tilby forskingsbasert undervisning.

Ønsker forpliktande samarbeid
I det siste har Aasland presisert at samarbeid skal lønne seg.
– Så eg reknar med at alle som utviklar felles faglege program, då får del i pengane. HiT har i dag fleire prosjekt der vi samarbeider tett med UiA, mellom anna er det etablert felles region-

FOTO: PER MAGNUS HOLTUNG, HiT

– Det er konkurransehemmande å vere høgskole, meiner Dag K. Bjerketvedt, rektor ved HiT.

senter for omsorgsforskning.
– Bør HiT bli ein del av UiA?
– Nei, men vi har eit forpliktande samarbeid mellom to sjølvstendige institusjonar, uttalar Bjerketvedt.
– Oslofjordalliansen kan bli ein sterk einskap. Får lærarutdanninga ved HiT problem om de blir ståande aleine?
– Vi har i dag eit nært samarbeid med Buskerud om allmennlærerutdanning. Eg har også teke kontakt med institusjonane i Oslofjordalliansen for å høyre om dei er interesserte i eit tettare samarbeid om lærarutdanning, men dei såg seg ikkje i stand til dette no, seier rektoren.

– Må bestemmast ovanfrå
Gulliksen synes det er synd at Stjernø-utvalets forslag om

tvangssamanslåing vart lagt på is.
– Eg trur det er for vanskeleg for kvar enkelt institusjon å finne ut av moglege fusjonar sjølv. Det må bestemmast ovanfrå, meiner Gulliksen.
– Burde rektor ha stått meir på i forhold til Oslofjordalliansen?
– Personleg har eg inga tru på Oslofjordalliansen, for der hadde HiT blitt ein utkant geografisk. Eg meiner rektor har ført ei fornuftig linje ved å gradvis tilnærme seg Kristiansand, seier han.

– Ikkje ei spørsmålsstilling
Rektor ved Universitetet i Agder er derimot ikkje klar for ekteskap enno.
– Dette er ikkje ei reell spørsmålsstilling no. Men vi har inngått ein samarbeidstale med HiT som no er klar til underteikning. Vi har lenge hatt eit tett samarbeid innanfor helse og teknologifag, og med denne avtalen signaliserer vi at vi ønskjer å utvide samarbeidet, seier Torunn Lauvdal, rektor ved UiA.

AV JOHANNE LANDSVERK

Nytt bachelorprogram i samisk

■ Universitetet i Tromsø har opprettet et bachelorprogram i samisk for studenter som ikke har språket som morsmål, opplyser Uit.no. I målgruppen er blant andre offentlige ansatte i kommunene Tana, Nesseby, Karasjok, Kautokeino, Porsanger og Kåfjord. Her er nordsamisk og norsk likestilte språk, og behovet er stort for samisktalende lærere, leger, sykepleiere og rådgivere. Ifølge universitetslektor i samisk, Laila Susanne Sara Oskarsson, er mange av de internasjonale studentene som studerer språk ved UiT interessert i samisk. Hun tror derfor studiet kan være bra for markedsføringen av UiT også i utlandet.

– Ingen vet hvor de beste blir av

■ At academia risikerer å miste forskningstalenter hvis ikke sektoren tar bedre vare på de yngre forskerne, var tema for seminaret «En framtid i forskning?» i regi av Forskerforbundet ved Universitetet i Oslo. Det finnes knapt forskning som registrerer hvor talentene tar veien etter avsluttet doktorgrad, påpekte forsteamanuensis ved Norges Handelshøyskole, Jarle Møen. Siden et mindretall av forskerne står

for et flertall av publiseringen, er det enormt viktig å rekruttere de beste, mente han. Men forsknings- og høyere utdanningsminister Tora Aasland var ikke nødvendigvis bekymret. – Jeg ser det ikke som et stort problem at ferdige doktorer går ut i samfunnet og til næringslivet. Doktorgraden er ikke en grad bare for academia, mente hun.

Oppfordrer til samarbeid

■ Kunnskapsdepartementet har gått helt bort fra Stjernø-innstillingens forslag om tvungen sammenslåing av læresteder. Men departementet oppfordrer i stadig større grad til samarbeid mellom institusjoner. Geografisk avstand skal ikke være til hinder. – Samarbeid skal lønne seg. Det er styringsgivende for alt statsråd Aasland vil foreta seg, sa politisk rådgiver Kyrre Lekve på Forskerforbundets årlige forskningspolitiske seminar. Han oppfordret derfor til frivillig samarbeid og nettverksarbeid, og lokket med belønning for dette. Lekve hadde imidlertid ingen konkrete forslag til hvordan et slikt belønningssystem skulle se ut.

Må kutte i studietilbud

■ Universiteter og høyskoler må kutte i studietilbudet og si opp folk for å klare lønns- og pensjonsutgiftene, opplyser NRK. Utdanningssektoren trodde først at de hadde fått et brukbart budsjett, men fikk en utgiftsbombe på en halv milliard i fanget på grunn av økte lønns- og pensjonsutgifter. Leder i Universitets- og høyskolerådet, Jarle Aarbakke, sier han nå får lite hyggelige meldinger fra Utdannings-Norge. – Pengene burde ha kommet nå om man skulle klart å unngå kutt. Jeg får stadig rapporter fra institusjoner som må kutte i studietilbud og kanskje også si opp folk, sier Aarbakke til NRK. Les mer på side 4.

Mer til forskning?

■ Opposisjonspartiene Venstre, Kristelig Folkeparti, Høyre og Fremskrittspartiet har lagt fram sine alternative statsbudsjett for 2009, og samtlige vil gi langt mer til forskning enn den sittende regjeringen. Venstre vil øke satsingen på forskning og høyere utdanning med 1,5 milliarder kroner mer enn regjeringen. Forskningspolitisk talsmann i Venstre, Odd Einar Dørum, sier i en pressemelding at regjeringens forslag bare er spede forsøk på å rette opp deler av sin egen feilslåtte politikk. Venstre foreslår å øke basisbevilgningen med 220 millioner

kroner, og en kraftig rekrutteringssatsing. Partiet foreslår også å gi 28 milliarder mer til Forskningsfondet enn det regjeringen har foreslått.

Valgt rektor i Bergen

■ Ved Universitetet i Bergen har universitetsstyret enstemmig gått inn for å videreføre dagens modell med valgt rektor og delt ledelse. Dermed blir det rektorvalg til våren. Samtidig understreker styret at debatten ikke er over, skriver På Høyden. Styret forventer at universitetsledelsen legger opp til en bred drøfting av ledelsesformen fram mot neste rektorperiode, som er fra 2013 til 2017.

Krever langsiktighet

■ Direktør i Forskningsrådet, Arvid Hallén, mener universitets- og høyskolesektoren nå må diskutere hvordan den kan bli mer langsiktig og effektiv i arbeidet med å rekruttere nye forskere. – Våre universiteter og høyskoler arbeider fortsatt som om det stod en kø av talenter utenfor

porten, og alt de har å gjøre er å velge og vrake, skriver Hallén i et debattinnlegg i Aftenposten. Han viser til at mange talentfulle unge forskere går på usikre kontrakter i årevis. Mange holder ut, men faren er at denne praksisen lett skaller av de beste kandidatene. Hallén mener rekrutteringsarbeid må være en av hovedoppgavene for universitetene framover. – Hvis det er rammebetingelsene som står i veien for å ta bedre grep, må disse endres, skriver han.

Kunst fra universitetet

■ Du har ennå tid til å se utstillingen *Kunst fra 100 rom* på Henie Onstad Kunstsenter. Utstillingen viser 78 kunstverk fra Universitetet i Oslo kunstsamling, og er åpen fram til 22. februar 2009. Mange av verkene i samlingen til UiO er kjøpt inn med tanke på å være utsmykning i spesielle saler og bygninger. Den mest kjente salen er Aulaen med Edvard Munchs 11 store malerier, som nå skal settes i stand til Universitetets 200-års jubileum. På utstillingen kan publikum for første gang se motivet *Kjemien* på nært hold, skriver UiO på sine nettsider.

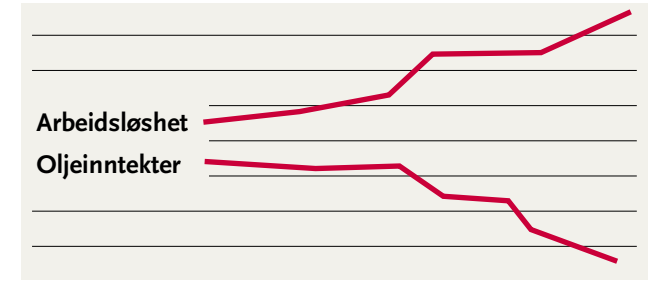

Dyr sammenslåing

■ Sammenslåingen med Universitetet for miljø- og biovitenskap, kombinert med tapte studiepoengsinntekter, gjør at Veterinærhøgskolen står overfor en økonomisk krise, skriver Universitas. Neste år må skolen bruke masse tid og krefter på å kartlegge behovet for rom og utstyr ved det nye universitetet i Ås. Ettersom de vitenskapelig ansatte tas ut til dette arbeidet, blir studentene skadelidende. Allerede har skolen tapt penger fordi den har produsert færre studiepoeng enn forventet. Rektor frykter at kuttene i neste års undervisning vil føre til enda færre poeng.

Staten må trå til i nedgangstider

■ Finanskrisen fører til at næringslivet må kutte i investeringer til forskning. – Forskning er ikke mindre viktig i krisetider, snarere tvert imot. I dagens situasjon, der arbeidsløsheten vil stige og oljeinntektene vil gå ned, er det behov for å øke den totale forskningsinnsatsen for å etablere nye arbeidsplasser og få i gang nye eksportnæringer, uttalte forsker Åge Mariussen ved Nifu Step på et seminar i Forskningsrådet. Mariussen mener staten må spille en mer sentral rolle og øke bevilgningene for at forskningsaktiviteten skal holdes oppe i nedgangstider.

Falsk æresprofessor i medisin

■ VG har avslørt at en lege oppgir å være æresprofessor ved et universitet som ikke eksisterer. Det er det såkalte Albert Schweitzer Universitet i Genève som har utnevnt æresprofessoren. Men «universitetet» i Sveits eksisterer ikke. I virkeligheten er det en ryneklinikk i Madrid. Fra denne klinikken tilbys det eksperttitler og utdanningsgrader, men ifølge spanske myndigheter er ikke institusjonen autorisert som universitet, eller berettiget til å utstede grader. Nå vil statsråd Tora Aasland gjøre det straffbart å jukse med CV-en. Lovforslaget skal behandles i Stortinget, ifølge VG. Den omtalte legen har en godkjent doktorgrad fra Universitetet i Tromsø. En av studiene i doktorgraden skal nå granskes, ifølge Dagbladet.no. Det er UiTs forskningsetiske komité som gransker saken, etter påstand om juks fra den tidligere redaktøren av British Medical Journal, Richard Smith. Studien ble publisert i det britiske tidsskriftet på 90-tallet, skriver Uit.no.

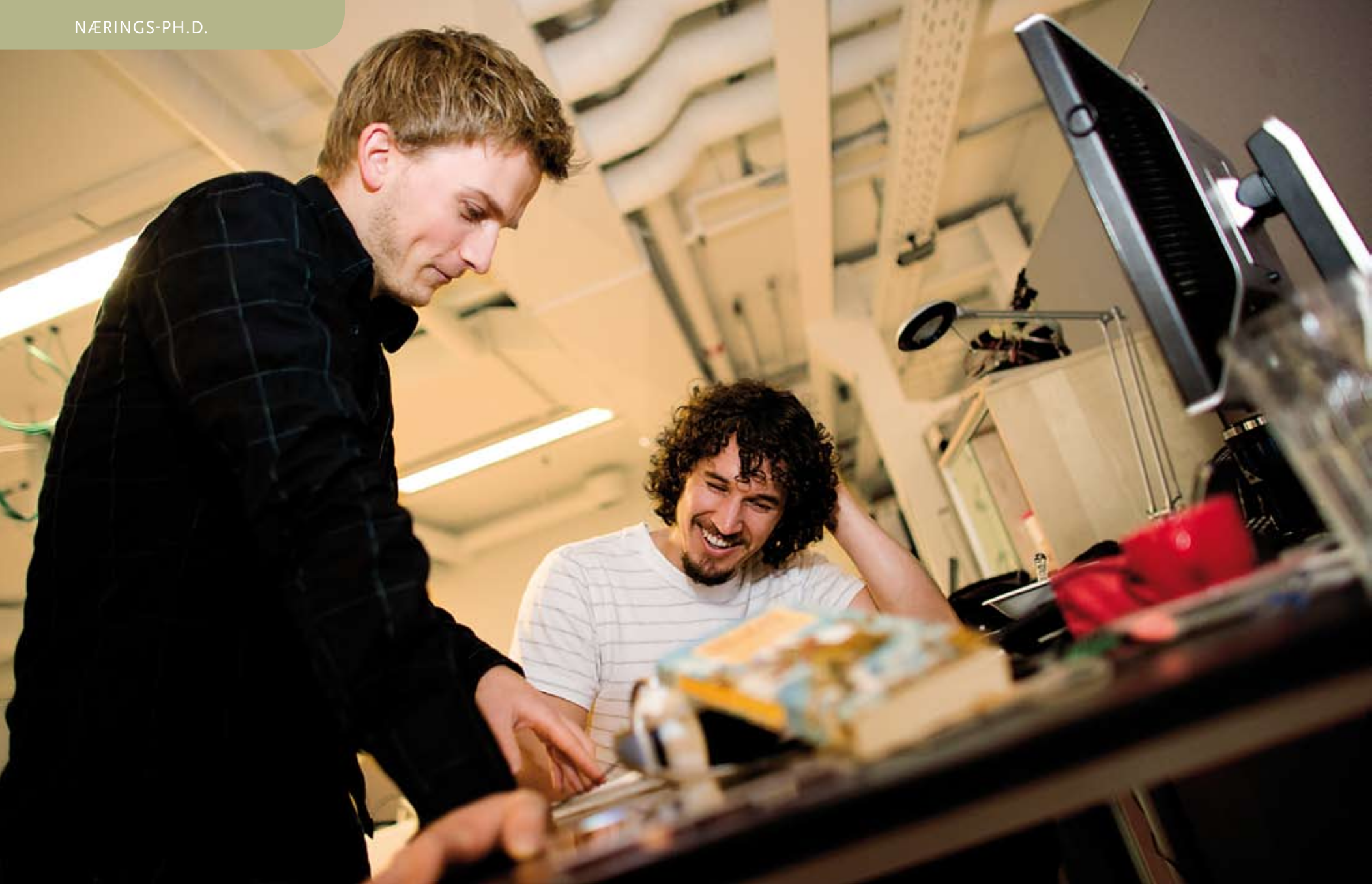
Ny ordbok for utdanningssektoren

■ Utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet (KD) har publisert en norsk-engelsk ordbok for utdanningssektoren, opplyser KD på sine nettsider. Boken inneholder norsk oversettelse av sentrale ord, navn og begreper innenfor utdanningssektoren. Ordboken blir etter planen utvidet med et tillegg bestående av fagbetegnelser, skoleeksamener, vitnemål og høyskoleutdanninger. Tillegget publiseres også på nettet. Søk på «Norsk-engelsk ordbok for utdanningssektoren», så kommer du til KDs nettsider hvor ordboken ligger.

Innovativt spleiselag

Akademia og næringslivet er tuftet på vidt forskjellige verdier, og kan ikke og bør ikke forenes. Eller? I år startet Forskningsrådet opp pilotprosjektet «Nærings-ph.d.». Ti kandidater fra hele landet skal ta doktorgraden samtidig som de er ansatt i en bedrift. Geir Birkedal er en av dem. Han pendler mellom bedriften Elliptic Labs og Universitetet i Oslo.

TEKST: HELENE LINDQVIST FOTO: ERIK NORRUD

– Sannsynligvis vil jeg fortsette i bedriften også etter endt doktorgrad, sier Geir Birkedal. Her sammen med kollega Matthew Tuttle.

– Jeg forsøker å få med meg det beste fra begge verdener, sier Geir Birkedal. Da Birkedal var ferdig med mastergraden i anvendt matematikk like før jul i 2006, fikk han seg raskt jobb i Oslo-firmaet Elliptic Labs. I høst, halvannet år senere, har han påbegynt en ph.d.-grad, samtidig som han fremdeles jobber i bedriften. Det kan han gjøre fordi han er en av ti studenter i Forskningsrådets nye pilotprosjekt «Nærings-ph.d.».

Inspirert av Danmark
Nærings-ph.d. er en treårig forskerutdannelse hvor en kandidat deler arbeidstiden sin mellom en bedrift og et universitet. Avtalen har tre parter: studenten, bedriften og gradsgivende forskningsinstitusjon. På ulikt vis skal de alle nyte godt av ordningen. Bedriftene får bedre kontakt med academia, og tilføres ny kunnskap og kom-

petanse til å anvende denne i utviklingen av nye produkter og prosesser. Forskningsinstitusjonene får ny kunnskap som kan benyttes i videre forskning og undervisning. Kandidaten får på sin side en doktorgrad, og anledning til å knytte sin vitenskapelige kompetanse til praktiske problemstillinger.

– Vårt krav er at kandidaten skal tilbringe minst ett år på hvert sted. Så kan de velge selv hvor de vil være det siste året, forteller Lise Våland Sund, seniorrådgiver i Forskningsrådet. Hun er ansvarlig for nærings-ph.d.-ordningen som nå testes i forskningsprogrammet Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA). Ideen er imidlertid ikke noe Forskningsrådet har kommet på av seg selv. Den er sterkt inspirert av en lignende ordning i Danmark, en såkalt «erhvervs-ph.d.». Den danske ordningen skal være svært så vellykket, og at den nå har dukket opp på norsk jord, skyldes

blant annet omtalen den fikk i forskningsmeldingen *Vilje til forskning* (2005). Der argumenteres det for at en tilsvarende ordning i Norge vil kunne bidra til å heve kompetansen i alle sektorer, og samtidig utdanne forskere med innsikt i næringslivsmessige aspekter ved forskning og utvikling. Ordningen vil også kunne bidra til forskningsrekrutteringen, hevdes det. For mens norsk forskerutdanning til nå i hovedsak har vært rettet mot å sikre nyrekruttering til akademien, vil økt samarbeid med næringslivet gi forskerspirer flere valgmuligheter. Mer forskning i næringslivet åpner for flere karriereveier enn den akademiske.

Forsøker å fase ut
– Erfaringer fra Danmark viser at ordningen bidrar til å rekruttere flinke folk til næringslivet, forteller Sund. Ordningen er nemlig bereg-

net på personer som allerede er ansatt i en bedrift. Dermed kan bedrifter som tilbyr denne muligheten bruke det som trekkplaster i rekrutteringsfasen.

– Da jeg begynte i Elliptic Labs, var det ikke avklart at jeg kunne ta doktorgrad der. Men jeg ble fortalt at det var en mulighet, og det var absolutt et fortrinn, sier Birkedal. Elliptic Labs er et lite firma med kun åtte ansatte, og utarbeider berøringsfrie brukergrensesnitt for elektronikkfirmaer. De har holdt på siden 2005, og Birkedal er en av dem som har vært lengst i bedriften. Selv om normert tid til en nærings-ph.d. er tre år, skal Birkedal bruke fire. Til sammen planlegger han å bruke 75 prosent av tiden til doktorgradsarbeid, og 25 prosent til annet arbeid i Elliptic Labs. Til nå har det vært en utfordring å sette av nok tid til doktorgradsarbeidet, innrømmer ph.d.-studenten.

– Det har alltid vært et visst samarbeid mellom forskning og næringsliv i Norge. Vår nye ordning skal komplettere de som alt eksisterer, sier Lise V. Sund i Forskningsrådet.

– Jeg er mye med i bedriftens daglige utvikling. Siden jeg er en av dem som har jobbet der lengst, er jeg også blant dem som har mest oversikt. Men jeg forsøker å fase meg litt ut, slik at jeg etter hvert kan jobbe mer med doktorgraden, sier han. I Elliptic Labs sitter han i åpent landskap. Han regner med at han vil få mer ro når han etter hvert gjør mer bruk av kontoret på Blindern. Der, ved Institutt for informatikk, har han også en av sine tre veiledere. Til nå har han ikke hatt veiledningstimer med denne.

– Arbeidet til nå har vært noe preget av at vi er i startfasen, forklarer Birkedal. Han ser fram til å knytte mer kontakter i fagmiljøet ved instituttet, og til å ta kurs ved universitetet til våren. Men også i Elliptic Labs har han mulighet til å delta i faglige diskusjoner. Bedriftsveilederen Tobias Dahl har selv forskerbakgrunn, og jobber i dag med forskning og utvikling i bedriften han selv startet i 2005.

– Som hovedveileder er jeg også ansvarlig for den akademiske kvaliteten, sier Dahl. Han har ambisjoner på vegne av både Birkedal og seg selv, og ser for seg å være medforfatter på flere av Birkedals artikler. Selv om han som representant for bedriften har to ulike hatter, har han tro på ordningen.

– Vi er klar over balansegangene, men det skal vi klare å håndtere. Vi kommer også til å oppfordre Birkedal til å sitte på universitetet i

perioder og jobbe konsentrert, sier Dahl. Han regner med at bedriften på kort sikt kanskje vil tape på at Birkedal arbeider med en ph.d., men ikke mye.

– Resultatene han leter opp har direkte relevans for oss i salg og markedsføring. Vi ønsker å være en bedrift som tenker langsiktig. Vi ønsker å vokse, sier Dahl.

Interessekonflikter
Som i de fleste samarbeid hefter det også noen utfordringer ved nærings-ph.d.-ordningen. En arbeidsgruppe som på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet utredet ordningen i 2006, trakk blant annet fram rettighetsproblematikk knyttet til forskningsresultater som en slik utfordring. For mens næringslivet gjerne har interesse av å hemmeligholde forskningsresultater, har akademiske institusjoner tilsvarende interesse i å offentliggjøre resultatene gjennom publisering, og bruk i undervisning og ny forskning. Dette har Forskningsrådet tatt til etterretning.

– Vi har lagt klare føringer på dette. Studentene skal kunne publisere og disputere på helt vanlig måte. Alle doktorgrader skal forsvares offentlig, sier Lise Våland Sund. Hun medgir likevel at det kan være vanskelig å lage et prosjekt som blir relevant både for bedriften og for ph.d.-studentens faglige utvikling som forsker.
– Det er opp til det enkelte prosjekt hvor-

Kandidatene skal ikke falle mellom to stoler. De skal bli dobbelt ivaretatt.

LISE VÅLAND SUND, SENIORRÅDGIVER, NORGES FORSKNINGSRÅD

– Siden jeg er en av dem som har jobbet lengst i bedriften, er jeg også blant dem som har mest oversikt, sier ph.d.-studenten Geir Birkedal. Nå forsøker han å fase seg litt ut, slik at det blir mer tid til doktorgradsarbeidet.

dan de vil organisere samarbeidet, og det er viktig å inngå klare avtaler om hva som forventes, understreker seniorrådgiveren. Den nevnte arbeidsgruppa advarte også om at doktorgradsstudentene i næringslivet lett kan komme til å falle mellom to stoler. At de verken passer inn i akademia eller i virksomheten. Sund avviser dette.

– Kandidatene skal ikke falle mellom to stoler. De skal bli dobbelt ivaretatt, fastslår hun.

– Krever kritisk refleksjon

Kristin Asdal er forsker ved Senter for teknologi, innovasjon og kultur (TIK) ved UiO. Hun mener det kan være fordelaktig for både ph.d.-studenter og studenter på lavere nivåer å jobbe opp mot en arbeidsgiver. Som et positivt eksempel trekker hun fram Humanistisk prosjektsester ved HF-fakultetet.

– Men det kommer jo an på hvordan slike samarbeid utformes. Det er viktig at man er grunnleggende klar over og aksepterer akademiske normer og spilleregler, poengterer hun. For mangel på kritisk refleksjon omkring samarbeid mellom akademia og næringsliv kan fort bli problematisk, mener forskeren.

– Det er ikke et mål i seg selv at akademia skal utvikle seg uavhengig av næringslivet, som jo kan være veldig mange ulike ting. Men dersom denne typen samarbeid blir et slags ideal, og at det for eksempel stilles krav til at man må ha en «bruker» eller en næringslivspartner

for å få finansiering, har det gått for langt, sier Asdal.

– En slik brukerretting blir veldig lett til en markeds- eller «forbruker»-retting. Og det er jeg veldig skeptisk til, tilføyer hun.

– Ikke sponing

Selv om ordningen med nærings-ph.d. er ny, er det ikke nytt at akademia og næringslivet samarbeider. I dag delfinansierer Forskningsrådet mer enn 500 næringsrettede doktorgrader i ulike programmer.

– Det har alltid vært et visst samarbeid mellom forskning og næringsliv i Norge. Vår nye ordning skal fylle et hull, den skal komplettere de ordningene som alt eksisterer, sier Sund. De fleste bedrifter i Norge i dag har også opplegg for kompetanseheving, og ordningen med nærings-ph.d. blir dermed et supplement til dette, forklarer hun. Bedriftene som lar en ansatt gjennomføre et nærings-ph.d.-studium,

får i en treårsperiode et økonomisk tilskudd fra Forskningsrådet tilsvarende 50 prosent av stipendiatsatsen. Noen vil kanskje lure på hvorfor staten skal betale for bedrifters kompetanseutvikling. Sund mener det ikke er rett måte å se saken på.

– Dette er ikke statlig sponing av bedrifter. Det er et spleiselag mellom det offentlige og næringslivet, for å øke forskningskompetansen i næringslivet. Bedriften kunne på kort sikt fått mer utav kandidaten om han eller hun bare jobbet der på vanlig måte, eller alt hadde en doktorgrad, poengterer hun.

Heller ikke administrerende direktør i nærings- og arbeidsgiverorganisasjonen HSH, Vibeke Madsen, mener Forskningsrådets delfinansiering av bedriftsprosjekter representerer noen gavepakke til bedriftene.

– Dette handler om hvordan vi kan sikre økt produktivitet og verdiskaping. Det er hele Norge tjent med, påpeker hun. HSH ønsker et

Dette handler om hvordan vi kan sikre økt produktivitet og verdiskaping.

VIBEKE HAMMER MADSEN, ADMINISTRERENDE DIREKTØR, HSH

mye tettere samarbeid mellom utdanning og næringsliv, og mer forskning rettet mot tjenestesektoren.

– Den utgjør 60 prosent av den norske verdiskapingen, og tre av fire arbeidsplasser, men nesten ingen forskning, sier Madsen.

Ordningen utvides

Den første runden med nærings-ph.d. var begrenset til teknologifagene. Men det betyr ikke at ikke andre typer fag og bedrifter ønsket å delta.

– Vi hadde flere ikke-teknologiske interesserte, blant annet innenfor humaniora og samfunnsfag. Men de falt utenfor rammene i denne omgangen, sier Sund. I statsbudsjettet for 2009 er det imidlertid lagt opp til en utvidelse av ordningen, og da vil det bli plass til flere stipendiater og flere fag, forteller hun. En utvidelse av samarbeidet mellom akademia og næringsliv kan foregå både på kryss og tvers. I Forskningsrådets nye strategi for humaniora argumenteres det for at humaniorafagene integreres i ordningen med nærings-ph.d. HSH ønsker å integrere næringslivet mer på tidligere stadier i et utdanningsløp.

– Vi er glade for ordningen med nærings-ph.d. Men vi ønsker oss også ordninger der bedrifter tar ansvar for deler av opplæringsløpet fram mot en grad på bachelor- og masternivå, sier Madsen. Slik vil flere få mulighet til å forberede seg på et reelt yrkesliv, mener hun. Og et slikt opplegg vil ikke gå på akkord med verken

kvalitet eller nivå, fastslår direktøren.

– Hva med teorien? Det er en innvending vi ofte møter. Men det tradisjonelle skillet mellom teori og praksis er i ferd med å bli visket ut, og vi får et nytt kunnskapsbegrep. Studenter som anvender teoretisk kunnskap på en arbeidsplass, tar med seg ny kunnskap tilbake. Det skapes rett og slett en merverdi på denne måten, hevder Madsen

Tilbake til universitetet?

Hvor Birkedal tar veien etter endt doktorgrad, vet han enda ikke.

– Jeg har egentlig ikke tenkt så mye på det. Sannsynligvis vil jeg fortsette i bedriften, for jeg trives veldig godt her, sier han. Han presiserer likevel at han ikke er fremmed for tanken på universitetet som framtidig arbeidsplass. Men går det egentlig an å gjøre karriere i akademia etter en nærings-ph.d.? Er man velkommen?

– Hvis man ønsker en akademisk karriere, er det kanskje bedre å holde seg innenfor universitetene. Men jeg tror akademia er interessert i flinke folk uansett, sier Sund. Hun tror ikke nærings-ph.d.-ene vil bli sett på som akademiske lettvektene.

– De følger vanlige ph.d.-program, og disputerer på vanlig måte, påpeker hun.

Birkedal regner heller ikke med at nærings-ph.d.-en vil stenge ham ute fra en akademisk karriere.

– Det er jo Universitetet i Oslo som er gradsgivende institusjon, sier han. ■

Administrerende direktør i HSH, Vibeke Madsen, ønsker et mye tettere samarbeid mellom utdanning og næringsliv, og mer forskning rettet mot tjenestesektoren. (Foto: HSH).

Nærings-ph.d.

- En forskerutdannelse hvor stipendiaten deler sin tid mellom en bedrift og et universitet.
- Regjeringen har innført en testordning for nærings-ph.d., etter mønster av den danske «erhvervs-ph.d.».
- Ordningen forvaltes av Norges forskningsråd, og startet i 2008 i forskningsprogrammet *Brukerstyrt innovasjonsarena* (BIA).
- Stipendiaten jobber med problemstillinger av strategisk betydning for bedriftens forretningsutvikling.
- Bedriften får et økonomisk tilskudd tilsvarende 50 prosent av stipendiatsatsen i en treårsperiode.
- Stipendiaten har en veileder både i bedriften og ved universitetet.
- 10 kandidater startet opp i 2008. I perioden 2009–2013 er målet å øke antallet nye stipendiater med 20–25 hvert år.

Kilde: Norges forskningsråd

Strider det mot akademias egenart å samarbeide tett med næringslivet?

Ingvild Reymert, leder i Norsk Studentunion (NSU)

– Uavhengighet og kritisk holdning betyr ikke isolasjon. Akademia bør samarbeide med samfunn og næringsliv, men fruktbart samarbeid fordrer bevissthet, åpenhet og en klar rollefordeling.

Terje Mørland, påtroppende direktør for Nokut

– Nei! Samarbeid er berikende for begge parter, så lenge det ikke kommer i konflikt med den akademiske frihet og medfører at næringslivet styrer den langsiktige utviklingen i et fagmiljø.

Inger Aarvig, avdelingsdirektør Innovasjon, NHO

– Ja, jeg tror det. Men det går nok begge veier. Store deler av næringslivet er ukjent med akademia.

Mangel på kritisk refleksjon omkring samarbeid mellom akademia og næringsliv kan fort bli problematisk.

KRISTIN ASDAL, FORSKER, UIO

STORBRITANNIA

Terroristar i laboratoria

■ Den engelske sikringstenesta meiner å ha identifisert nær-mare 100 mistenkte stipendia-tar som dei siste åra har prøvd å ta seg inn i laboratoria ved engelske universitet, på jakt etter materiale som kan bru-kast til masseødeleggingsvå-pen. Det er nye program for personkontroll av utanlandske studentar som har ført til avslø-ringane, og no spekulerer ein på kor mange mistenkte ter-roristar som tidlegare kan ha teke seg inn i laboratoria. Rihab Taha, eller «Dr. Germ», som arbeidde på Saddam Husseins program for biologiske våpen, gjennomførte til dømes ein del av doktorgradsstudiane ved East Anglia University. Dess-utan er det grunn til å tru at velutdanna irakiske forskarar infiltrerte britiske mikrobiolo-giske laboratorium under føre-buingane til Golfkrigen, skriv Guardian.co.uk.

DANMARK

Internasjonale studenter får jobb

■ En undersøkelse viser at mer enn hver tredje internasjonale stu-dent får jobb i Danmark når de er ferdig med utdannelsen, opplyser det danske Videnskabsministeriet. – Dette er pene tall, som bekref-ter at Danmark er et attraktivt sted å bo og arbeide for dyktige unge forskere og høyt utdannede, sier den danske vitenskapsminis-teren, Helge Sander. Høyt kvali-fiserte internasjonale studenter kan bidra til å møte det danske arbeidsmarkedets behov for kvali-fisert arbeidskraft. I tillegg vil de internasjonale arbeidstakerne gi sterkere dansk tilknytning til uten-landske forskningsmiljøer, mener Sander.

USA

Søker billige universiteter

■ Finanskrisen i USA gjør at flere studenter får problemer med å betale for utdanningen sin. Hele 60 prosent av 2500 spurte sisteårselever ved ame-rikanske videregående skoler sier at de vurderer å søke seg til et mindre prestisjefyllt uni-versitet, skriver Universitas. Samtidig vurderer 16 prosent å kutte ned på antall år med universitetsutdanning, mens 14 prosent vurderer å vente med å søke seg til et universi-tet til økonomien har bedret seg. Dette viser en undersø-kelse gjort av stipendnettste-det MeritAid.com, gjengitt av The Christian Science Monitor.

RUSSLAND

Nettverk av superuniversitet

■ Utdanningsministeren i Russland, Andrei Fursenko (bildet), ønsker å skape et nettverk av universiteter med høy status. Dette er ett av flere tiltak fra Kreml for å forbedre landets sosioøko-nomiske infrastruktur. Etter planen satses det på moderne informasjonssystemer og sær-skilt kvalifiserte lærere og for-skere. Sammen med de nye superinstitusjonene opprettes også et system for kvalitetssik-ring. Universitetene oppmun-tres til å knytte nære bånd til næringsliv og forsknings-sentre, og til samarbeid med internasjonale universite-ter. Dette vil forhåpentligvis resultere i at russiske uni-versiteter klatrer oppover på internasjonale rankinglister, ifølge Universityworldnews.com.

TUNISIA

Kvinnene dominerer

■ Unge kvinner utgjør no den store majoriteten ved universiteta i Tunisia, også på område som tidlegare var dominert av menn. Fersk statistikk viser at kvinner dominerer høgare utdanning innanfor dei fleste akademiske område, inklusive naturvitenskap og medisin. Også innanfor jord- og skogbruk og fiskeri er kvinne-dominansen stor, i 2007 var det 934 kvinner mot 627 menn som tok eksamen i desse faga. Mannlege studentar er likevel i fleirtal innanfor til dømes inge-niørfag og turisme. Fordi kvinnene i Tunisia prioriterer utdanning, er gjennomsnittsalderen for giftarmål i dag 29 år, skriv Tunisiaonline-news.com.

DANMARK

Enighet om forskningssatsning

■ Danmarks regjering har sammen med Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti og Det Radikale Venstre inngått en avtale som sik-rer vekst i forskningssatsningen. Ca. 4 milliarder danske kroner skal fordeles i perioden 2009 til 2012. Avtalen sikrer at frie basismid-ler til universitetene vokser fra 5,9 milliarder danske kroner i 2007 til 6,7 milliarder kroner i 2009. Belø-pet vil bli større i forbindelse med kommende forhandlinger om de resterende 9 milliarder kronene av globaliseringsmidlene, opplyser det danske Videnskabsministeriet. Ledelsen ved universitetene er der-med garantert å få mer frihet til å disponere økonomien som de vil, mener ministeriet. Politikerne ble også enige om å sette av 600 mil-lioner danske kroner til strategisk forskning i 2009–2010, innen felt med samfunnsmessig relevans. Det skal i tillegg avsettes vel 200 millioner til fri forskning. Regje-ringen mener dermed å ha sikret både flere midler til fri forskning og til strategisk forskning.

SVERIGE

Stort løft for forskinga

■ Regjeringa i Sverige har lagt frem ei forskings- og inn-ovasjonsmelding som fore-slår å auke forskingsinnsatsen med 5 milliardar svenske kro-ner i perioden 2009–2012. – Kunnskap er i vår tid på veg til å bli den viktigaste kon-kurransesfaktoren. Det lan-det som kjem på etterskott i spørsmål om kunnskap og innovasjon, risikerer å få store vanskar, uttaler høgskole- og forskingsminister Lars Leijon-borg. Størstedelen av dei stat-lege forskingsmidlane går til universitet og høgskolar. Nye tilskott skal tildelast ut ifrå kvalitetskrav, og 1,8 milliardar skal setjast av til ein perma-nent, årleg tilskottsauke til forskning innanfor nokre stra-tegisk viktige område, som medisin, tekniske fag og kli-maforskning. Med denne sat-singa vil svenskane alt i 2009 nå målet om at det offentlige skal bruke 1 prosent av BNP til forskning. *Les mer på side 28.*

SPANIA

Store kutt ved universiteta

■ Dei økonomiske problema i Spania starta ei god stund før den globale finanskrisa, og fleire universitet i Madrid står framfor så store nedskje-ringar at personalet risikerer å ikkje få lønn. Det regionale styret i Madrid har utan for-varsel kutta dei faste tilskotta til drift med 30 prosent, og no står universiteta i Valen-cia for tur. Finansministeren i Madrids regionale regjering foreslo at universiteta skulle løyse dei akutte økonomiske problema ved å ta opp bank-lån med statlege garantiar. Regjeringa har gått med på å betale ut fulle statlege til-skott for oktober, men vil ikkje betale tilbake det som tidlegare vart inndrege. Det er hevda at den regionale regje-ninga bruker nedskjeringane for å tvinge fram privatisering av universiteta, skriv Univer-sityworldnews.com.

USA

Kva meiner Obama?

■ Barack Obama har sagt lite om utdanning og forskning under valkam-pen, men nokre utsegner har han likevel kome med. Obama er uroa over dei høge kostnadene som råkar foreldra til studentane, og har difor foreslått eit skattefrådrag som tilsvarar studieavgiftene dei to første åra ved eit såkalla «community college». Det einaste kravet skal vere at stu-dentane gjer 100 timars samfunnsteneste i året, skriv Insidehighered.com. Obama vil opprette ei særskild finansiering for «community colle-ges», som skal kartlegge utdanningsønska til studentane og behovet for utdanning i lokalt næringsliv. Han går dessutan inn for å auke føderale forskingsprogram som særleg skal vere retta mot unge forskarar, betre matematikk- og naturvitksapsutdanning og auka satsing på stamcelle-forskning.

EU

Ny periode med Erasmus Mundus

■ Europaparlamentet har godkjent andre runde av Erasmus Mundus-programmet, som strekkjer seg over perioden 2009–2013. Erasmus Mundus er eit samarbeidsprogram mellom institusjonar innanfor europeisk høgare utdanning på master- og doktorgradsnivå, der for-målet er å gjere europeiske universitet attraktive for studentar og professorar frå land utanfor EU/EØS-området. I den andre fasen, Erasmus Mundus II, vil det bli gitt finansiell støtte til samarbeid på forskarnivå. Nytt er det også at europeiske studentar kan få stipend for å delta i programmet. Budsjettet har auka til 950 millionar euro, og dette er fire gonger så mykje som i første programperioden.

SVERIGE

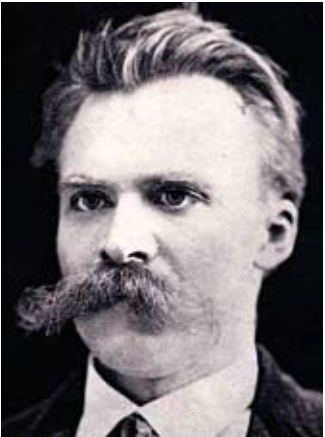
Få vil studere på hjemstedet

■ Svenske studenter flytter gjerne til et annet sted for å studere, til tross for at det i dag er minst én høgskole i hvert fylke, viser en kartlegging som nylig ble presentert av det svenske Högskoleverket. Nesten halvparten av studentene velger i dag å flytte fra hjemstedet for å studere på en høgskole eller et universitet, og her er det liten forskjell på menn og kvinner. Bare en fjerdedel velger en høgskole i samme kommune som de gikk på videre-gående skole, viser tall fra høsten 2006.

TYSKLAND

Avskrekkande studieavgifter

■ Ein ny tysk studie frå Hochschul Informations Sys-tem (HIS) viser at studieav-giftene verkar avskrekkande på studentane. I Tyskland har seks delstatar innført stu-dieavgifter, og ei rundspør-jing blant ungdomar som avla eksamen i vidaregåande i dei seks delstatane i 2006, viste at studieavgifter var ein grunn for å ikkje begynne på høgskole. Seks prosent svarte at dei har planar om å stu-dere ved eit universitet utan studieavgifter. Avisa Südde-utsche Zeitung skriv at rund-spørjinga ikkje har påverka kursen til utdannings- og forskingsministeren Anette Schavan. Sidan 2004 har talet på unge som vil studere gått ned. Store ungdomskull gjer likevel at studenttalet på tyske høgskolar har auka.

USA

Refs for Nietzsche-sitat

■ Er du professor, bør du passe på kva du heng på døra til kontoret ditt. Ein lit-teraturprofessor ved Tem-ple College i Texas prøvde seg med å henge opp sita-tet «Gott ist tot». Då var det ikkje til stor hjelp at filoso-fen Friedrich Nietzsche (bil-det) står bak dei kjende orda. Universitetsleiinga meinte orda kunne krenke studen-tar og andre som gjekk forbi, og professoren måtte fjerne sitatet. Ein student har klagt på avgjerda, og andre mei-ner det er urettferdig at nokre professorar får dekke døra si med bibelske sitat. Mange meiner at dette hand-lar om dobbeltmoral og om innskrenking av den akade-miske fridomen, skriv Insi-dehighered.com. Etter press fra Foundation for Individual Rights in Education har lei-inga ved colleget gått tilbake på avgjerda.

SOLSTRÅLANE HAR FYLT STORE DELAR AV LIVET TIL BERIT KJELDSTAD. MEN DET VAR FØR HO TOK LEIINGA OVER FYSIKKPROFESSORANE VED NTNU.

STRÅLANDE LEIARSKAP

BERIT KJELDSTAD I SAMTALE MED JOHANNE LANDSVERK.
FOTO: CATHRINE DILLNER HAGEN

– Sjå her! Dette er labben «min», seier professor Berit Kjeldstad stolt. Ho står på taket på realfagbygget på Gløshaugen og peikar på alle solstrålingsinstrumenta.

– Dette er laboratoriet som eg og doktorgradsstudentane mine bruker. Nesten ingen andre får kome opp hit, for då kan målingane bli forstyrre. Desse instrumenta her måler solstrålane kontinuerlig, og på den måten kan vi sjå kva som finst av små partiklar i atmosfæren, forklarar ho.

For solstrålar har lenge vore ein stor del av livet til professoren frå Trondheim. Sol og ultrafiolett stråling. Og korleis små partiklar i atmosfæren kan dempe strålinga frå sola.

Men det var før leiarjobben tok henne. På Institutt for fysikk ved NTNU.

– Det er dette eg brenn for no: Å utvikle kompetanse i leiarskap ved universiteta. Men eg har lita tru på å plukke opp folk frå næringsliv eller forvaltning. Leiarane må utviklast innanfor universitets- og høgskulesektoren, meiner ho.

Og her viser Kjeldstad til danske forskarar, som Ole Steen Andersen og Søren Barlebo Rasmussen.

– Du bør lese ei bok som heiter *Sådan leder du medarbejdere der er klogere enn dig selv*.

– *Har du fått bruk for den boka på Institutt for fysikk?*

– Ja, der er det i alle fall mange smartingar, meiner professoren, som synes det er både utfordrande og spennande å vere leiar.

Etter snart tre år som instituttleiari har ho innført ein ly leiarstil. I alle fall meiner mange av professorane det. Dei har fått ein leiar som er profesjonell, ryddig, rettferdig og synleg. Og mest av alt: Ho tek alle med på råd. Ho informerer.

– Det viktigaste er at dei tilsette blir delaktige, at vi får til gode prosessar og får folk til å kome med idear. Prioriteringsprosessane er det vanskelegaste. Men skal vi ha ei langsiktig målsetjing ved instituttet, må vi vere tydelege på kva vi vil, meiner Kjeldstad.

– *Men det er vel mange ego-forskarar her?*

– Ein del slit nok med at dei berre ser sin eigen situasjon. Dei har jobba svært sjølvstendig og driv på som om ingen andre er til stades. Eg tenker ofte på at eg skal vere leiar for folk som er sjølvgåande, som leier seg sjølv og si eiga forsking. Men fordi vi skal bruke av felles ressursar, må vi også legge planar som tek omsyn til andre.

I det siste har instituttleiaren frå Trondheim blitt lagt merke til i hovudstaden, etter at ho stilte opp i paneldebatt på seminaret *Tid til forskning*, som vart arrangert av Universitets- og høgskolerådet (UHR). Kjeldstad trur nemleg det kan gå an å finne tid til forsking.

– Det er eit spørsmål om leiing. Vi må ha meir fokus på korleis ein skal effektivisere undervisninga, slik at kvar einskild forskar får mindre

undervisning. Studentane ønskjer å ta mange ulike emne gjennom året, men eg meiner ein må kunne slå saman ulike kurs for å frigjere tid. Vi må sjå på kor spesialiserte vi har råd til å vere, meiner ho.

Om det var ordet effektivisering som gjorde mest inntrykk på statssekretær Kyrre Lekve på UHR-seminaret, skal vere usagt, men i alle fall var det tydeleg at statssekretæren tok meiningane hennar til seg.

Kjeldstad trur også at omorganisering av studieåret kan gje forskarane sårt tiltrengt tid.

– Eg trur vi hadde tent på å ha tre semester. Tradisjonen her ved fysikk er at ein professor underviser frå a til å gjennom heile semesteret, utan oppdeling i modular. Forskarane blir bundne opp i den faste undervisninga kvar veke, og etter kvalitetsreforma er semesteret også blitt lenger. Men med ei tredeling av studieåret kunne forskarane fått undervisningsfri i eit heilt semester, og meir kontinuerlig tid til å forske. For å kunne forske treng ein litt luft.

– *Må forskinga gjerast i fritida i dag?*

– Ja, alle som har ein viss produksjon av forsking, må forske på fritida. Mesteparten blir gjort utanom arbeidstid. Og her hos oss har vi stor publiseringsproduksjon samtidig som vi har høg undervisningsbelastning – ofte med 200 studentar i klassa. Eg har verkeleg stor respekt for dei vitenskapleg tilsette ved universiteta og det unike engasjementet dei har.

– *Men får du sjølv tid til å forske?*

– Eg har tre doktorgradsstudentar, men elles får eg ikkje mykje tid til forsking no. Studentane må nok lide litt for dette.

Institutt for fysikk ved NTNU er eit stort institutt, med nærare 160 tilsette. Av desse er 37 faste professorar og førsteamanuensar, 60 doktorgradsstipendiatar og 25 postdoktorstipendiatar. Det er eit mannsdominert miljø.

– Ja, dei fleste er menn. Men vi er sju fast vitenskapleg tilsette damer her, to av dei vart tilsett no nyleg.

– *Korleis er det for deg som kvinne å leie så mange menn?*

– Eg har vore her så lenge at eg trur ikkje nokon tenker over det. Eg var meir oppteken av dette for nokre år tilbake. Men no kjenner eg meg trygg på meg sjølv, og det er ikkje noko problem for meg.

Med ei tredeling av studieåret kunne forskarane fått undervisningsfri i eit heilt semester, og meir kontinuerlig tid til å forske.

– *Er du spesielt oppteken av likestillingsproblematikk?*
 – Eg er ikkje med i organisert kvinnepolitisk arbeid. Men eg ser at skal vi få fleire kvinner inn i mannsdominerte yrke, må det gjerast nokre grep.
 – *Så du er einig i at det må kvotering til for å få fleire kvinner inn i akademien?*

– Ja. Eg meiner definitivt at ein må prioritere kvinner ved tilsettingar. Det nyttar ikkje å seie at kvinner går føre berre om kvinna og mannen står heilt likt. Kor lett er det å vurdere kven som står likt? Eg meiner det må vere ein kvalitetssjekk, men skal vi få til ei raskare endring, må det sterkare verkemiddel til.

I dag har NTNU tilsett rektor og dekan, noko som har møtt mykje motstand. Mange ønskjer seg tilbake til den gamle ordninga med vald rektor, men den saka ser ut til å vere tapt. Sjølv går Kjeldstad inn for einskapleg leiarskap ved NTNU.

– Det bør vere éin person som har ansvaret. Eg er ikkje så opptatt av om rektor er vald eller tilsett, men ein einskapleg leiar må vere tilsett, slik lova er i dag. Det er også viktig å få fagleg god leining inn i staben på instituttnivå.

– *Du er sjølv vald. Meiner du at også instituttleiarane bør tilsetjast?*
 – Ja, eg meiner det. Sjølv om fleirtalet her på instituttet går inn for å velje. Men eg meiner leiarane ved institutta er for usynlege. Er du vald, er det nærmast eit verv, og for mange er det berre noko du gjer ved sida av alt det andre. Men å leie er å ta avgjerder. Ein kan vere einig eller ueinig, men det verste er å ikkje ta avgjerder. Og skal ein ha ansvar for eit institutt, og om forskargruppa skal lukkast, må leiaren bruke tid. Med 160 tilsette er det ei full stilling.

Fleire ved instituttet meiner Kjeldstad tenker minst på seg sjølv, og mest på forskarane sine.

– Eg hadde nok vore ein dårleg seljar av meg sjølv, men eg er flink til å drive marknadsføring av andre. For meg som leiar er det faktisk eit suksesskriterium når andre lykkast, seier ho.

Likevel har Kjeldstad vore ein god del i media i Trondheim, særleg i Adresseavisen. Ho har skrive artiklar om UV-stråling, om korleis du skal unngå å bli solbrent og om naturfag. Ho liker å formidle.

– Eg har skrive ein del populærvitskaplege artiklar. Vi forskarar har eit ansvar for å få fram noko av den kunnskapen vi sit på. Då får vi heller ta støytten om forskinga ikkje blir framstilt heilt presist i media.

I 2006 deltok ho også som ekspert i *Schrödingers katt* på NRK.
 – Eg var med i ein del program i noko som heitte *Kattanøtter*, der eg uttalte meg som forskar. Eg har aldri vore redd for media. Eg bruker å seie ja til å formidle forskning.

Det er også takka vere Kjeldstad og kollegaene hennar at 1200 ungar frå heile Midt-Noreg kvart år valfartar til NTNU for å delta i eksperiment og labforsøk.

– Det begynte med Det internasjonale fysikkåret i 2005. Då inviterte vi sjetteklassingane til å kome hit for å lære om fysikk. Og seinare har vi halde på med det, fordi det vart så populært. Det er eit tiltak eg verkeleg brenn for: Å få elevlar interesserte i fysikk. Naturfag har vore forsømt i barneskulen.

– *Lærer ikkje ungane fysikk i dag?*
 – Det er hardt å seie, men dei kunne ha lært så mykje meir. I femte, sjette og sjuande klasse er elevane så utruleg sugne på å lære om fysiske fenomen, som lyd og lys.
 – *Kva må til?*
 – Eg har tru på å auke kompetansen til lærarane. Vi må få lærarar som er trygge på det dei skal snakke om, meiner ho.
 At ho sjølv valde fysikk, var litt tilfeldig.
 – Men eg har hatt lett for naturfag heilt sidan eg møtte desse faga på

Vi forskarar har eit ansvar for å få fram noko av den kunnskapen vi sit på. Då får vi heller ta støytten om forskinga ikkje blir framstilt heilt presist i media.

skulen. Og eg hadde ein kjempeflink og inspirerande naturfaglærar på ungdomsskulen. Då eg begynte på realfagstudiet, var det ikkje opplagt at det skulle bli fysikk, men vi var ein del jenter som studerte fysikk saman, og det var eit godt miljø.

– *Men vel jentene fysikk i dag?*
 – Vi slit med å rekruttere jenter til fysikk og informatikk. Men rekrutteringa til biologi og kjemi er bra, også blant jenter. I Trondheim er vi heldige, vi har mange søkarar frå heile landet. Fysikk er eit lukka studium.
 – *Men fortsetter dei som forskarar?*
 – Innanfor visse område er konkurransen med industrien stor. Mange vel heller ein sivilingeniørjobb enn å ta ein ph.d. Vi må få tydelegare fram at dei får ein spesiell kompetanse og fortrinn med ein doktorgrad. Eg synest heller ikkje industrien er tydeleg nok på at dei ønskjer kandidatar med doktorgrad.

Sjølv har Kjelstad forska på heilt ulike område innanfor fysikken.
 – Doktorgraden handla om at kvisebakteriar let seg påverke av blått lys. Dette området har fått meir i fokus i dag, fortel ho. Seinare har ho forska på ultrafiolett stråling frå sola.
 – Fagfeltet mitt er UV-stråling, og eg begynte med dette samtidig som

diskusjonen om ozonlaget kom for fullt på 1990-talet. Då var ein opptatt av å finne gode metodar for å måle stråling, og det var slik eg kom inn i dei internasjonale miljøa. Eg vart med på fleire prosjekt, både i det 4. og 5. rammeprogrammet i EU. I den første runden vart eg faktisk invitert, fortel ho.

Seinare har det blitt mykje internasjonalt samarbeid, og mykje reising. Og forskinga på UV-strålar i atmosfæren førte henne til fagmiljøet ved Universitetssenteret på Svalbard (Unis). Nyleg vart ho vald inn i styret der.

Kjeldstad er også leiar for eit samarbeidsprosjekt mellom Noreg, Nepal og Tibet, eit NUFU-prosjekt som er finansiert av Senter for internasjonalisering av høgre utdanning.

– Det er eit femårig prosjekt, som har to mål: Å studere og måle solstråling og UV-stråling i Nepal og Tibet, og å utvikle eit doktorgradsutdanningsprogram i desse landa slik at dei skal bli sjølvlært.

Likevel er stress eit ukjend ord for Berit Kjeldstad. Uansett er ho like rolig, sindig, tolmodig, uthaldande og energisk.

– *Om du sjølv skulle velje eitt ord som karakteriserer deg, kva for eit ord ville det bli?*

Ho tenker hardt.

– Det var vanskeleg. Men eg trur det må bli trygg. Eg er nok ganske trygg. Og eg har ei stor evne til å vere til stades i situasjonen. Eg går ikkje rundt og tenker på alt eg må gjere eller alt det eg gjorde feil.

– *Men får du tid til deg sjølv?*

– Ja, eg passar på det. Eg hadde i grunnen berre *eitt* motto då eg vart instituttleiar, og det var at eg skal vere i godt humør. Eg vil ikkje bli utsliten, så eg har ikkje førelesningar no.

– *Du får også tid til å vere musikar?*

– Ja, musikken har høg prioritet. Eg er korpsmusikar i Malvik musikkkorps. Der spelar eg euphonium, eller bariton, som nokon kallar det. I korpset jobbar vi forresten mykje med å formidle speglede og engasjement på scena. Vi vann faktisk ein underhaldningskonkurranse for korps i Trøndelag sist laurdag. Det handlar om formidling. Jau, eg er nok ein liten lærar, vedgår ho.

– *Men no siktar du vel høgare i leiarkarrieren?*

– Nei, det har eg ikkje tenkt over. Eg vil nok definitivt halde fram med både forskning og undervisning. Det er så mange område som framleis pirrar, så mange ukjende område i fysikken!

HVEM: Psykoanalytiker Sverre Varvin ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) leder en gruppe forskere fra Serbia, Sverige, Danmark og Tyskland som analyserer drømmer.

HVA: Mennesker med traumatiske opplevelser fra krig og tortur skyver minnene vekk i våken tilstand, men blir hjemsøkt i drømme. Kunnskap om drømmene er nøkkelen til å bearbeide traumene.

HVORDAN: Tekstanalyse av drømmer fra intervjuer med 22 pasienter, samt deres drømmedagbøker.

AV IDA KVITTINGEN

Psykoanalytiker Sverre Varvin bruker samtale som terapi, og tar utgangspunkt i pasientens drømmer. (Foto: Ida Kvittingen)

De vonde drømmene

Serberen våkner med et rykk. Han har hatt mareritt igjen: To ulike etniske grupper arrangerer bryllup og begravelse på samme kirkegård, men klarer ikke å snakke sammen. Det ender i en blodig massakre, der han må drepe for å overleve.

Den tidligere soldaten er en av mange flyktninger som sliter med alvorlige traumer etter å ha opplevd krig og overgrep. Traumene oppstår når et menneske blir utsatt for sjokkerte opplevelser i skremmende og meningsløse situasjoner.

– Det er en opplevelse av å være totalt hjelpeløs og overlatt til det farlige. Det finnes ingen rømningsvei, verken fysisk eller psykisk. Hjernen klarer ikke å sortere de voldsomme inntrykkene, og kobler rett og slett ut. Vi slutter å reflektere over det som skjer, sier psykoanalytiker, spesialist i psykiatri og dr. philos Sverre Varvin ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress i Oslo. Han har i mange år behandlet mennesker som har flyktet for livet, blitt utsatt for grov tortur, sett andre blitt drept eller selv tatt liv. Nå leder han et forskningsprosjekt som analyserer drømmene deres. Det er nemlig i drømmene man kan finne nøkkelen til å hjelpe disse menneskene, mener Varvin. For minnene de har stengt ute, dukker opp igjen når de sover.

Mislykkes i søvne

Den serbiske mannen er en av 22 tidligere soldater som deltar i prosjektet. 15 år etter Balkan-

krigen sliter de fortsatt med ettervirkningene av krigshandlinger og tortur. Angsten sitter i kroppen, og flyktningene har vanskelig for å sove. De ligger våkne til langt på natt, og når de endelig dupper av, hjemses de av mareritt.

– Drømmen fyller vanligvis viktige funksjoner i menneskers liv, forklarer Sverre Varvin.

– Den hjelper oss med å bearbeide vanskelige følelser som skam, hjelpeløshet og redsel. I drømme kan vi gjøre en negativ hendelse om til noe positivt – vi kan ta styringen over situasjonen i stedet for å være passive ofre. Vi skaper også relasjoner til andre i drømme, og setter hendelser i kontekst slik at de gir mening, fortsetter han.

Men forskningsprosjektet viser at de som lider av såkalt posttraumatisk stressforstyrrelse, ikke klarer å bruke drømmene til å jobbe med vanskelige følelser.

– De prøver å bearbeide traumene i drømme, men mislykkes, forteller Varvin.

Lammende angst

Den serbiske mannen er i drømmen på jakt etter trygghet, og søker seg til sin etniske gruppe. Men det sterke fokuset på gruppetilhørighet ødelegger også for ham.

– Han danner typisk nok et fiendebilde av en gruppe, og klarer ikke å se dem han snakker med som enkeltpersoner. De traumatiserte flyktningene sliter med å bygge relasjoner til andre mennesker, forklarer Varvin.

– Hvordan påvirker traumene livene deres i våken tilstand?

– De er i konstant spenning, og mistenksomme overfor andre mennesker. Fordi de ikke har fått bearbeidet minnene, kan de heller ikke legge dem bak seg. Det skal lite til før noe minner dem om en farlig situasjon, sier Varvin.

Han forteller om en pasient som kjente en lammende angst hver gang hun skrudde på bilradioen. Etter hvert skjønte hun at lyden minnet henne om høyttalerne i fengselet. De ble brukt til å rope opp dem som skulle tortureres eller henrettes.

Drøm viktig redskap

Det tok tid før kvinnen husket fengselshøyttalerne – minnet var skjøvet langt vekk. Uforståelige opplevelser fester seg ikke i bevisstheten. Torturofre forteller ofte at de gikk «ut av kroppen» og så seg selv bli torturert – en ren overlevelsesmekanisme for å distansere seg fra grusomhetene. Men når man mangler ord for følelsene, blir de også vanskelige å bearbeide i ettertid.

– Drømmen er en viktig inngang til det ubevisste. Vi må forstå hva drømmene er tegn på. Drømmer man om noe vondt som skjedde dagen før, er det ofte egentlig minner om tidligere traumatiske hendelser, sier Varvin.

Hans studie er del av et større EU-prosjekt som også ser på biologiske faktorer ved søvn hos dem med posttraumatiske lidelser. Deltakerne sover to netter i et drømmelaboratorium, der

Et liv i ruiner etter krigen på Balkan. (Foto: International Aid Network (IAN), Beograd)

hjerneaktiviteten måles. Varvin fokuserer på det pasientene forteller om når de våkner. Ved hjelp av grundig tekstanalyse går han og kollegene inn i drømmene og leter etter symboler, representasjoner og relasjoner.

Det er grunnforskning – hensikten er først og fremst å kartlegge et lite utforsket drømmeland, men Varvin mener prosjektet vil ha stor nytteverdi i behandlingen av psykisk syke.

– Å vite hva de strever med i drømme, og hvordan, er et viktig redskap i psykoterapi, sier han.

Med hjelp fra terapeuten skal pasienten klare å snu situasjonen. For å komme seg videre i livet, er man nødt til å konfrontere det vanskelige, forklarer Varvin.

– Gjennom å besøke de farlige situasjonene som drømmen viser til, vil man kunne sette ord på den kroppsliggjorte angsten, sier psykoanalytiker.

Det er ett skritt på veien mot igjen å kunne bygge meningsfylte relasjoner til andre mennesker.

Livredde drapsmenn

Innsamlingen av drømmer er gjort i Serbia, men Varvin hevder drømmens funksjoner er universelle.

– Våre forskningsresultater kan helt klart overføres til andre kontekster. Det er så viktig å få mer kunnskap om traumatiserte. Vi har fått store grupper flyktninger i Norge nå med

bakgrunn i konfliktområder. Jeg tror traumer utgjør et langt større helseproblem enn vi er klar over, sier han.

Den erfarne terapeuten ser stadig tegn på ubearbejdet traumer hos folk på gata i Oslo.

– De fleste prøver å skjule angsten eller komme unna det de oppfatter som farlige situasjoner, men noen tar ut frykten som aggresjon, sier han og sikter til norsk-somalieren som i oktober knivstakk fem personer.

– Min første tanke var at her er det en som er livredd. Angrep kan som kjent være det beste forsvar.

Lite imponert

I 2004 ble søkelyset satt på innvandreres psykiske helse etter at en norsk-somalier drepte en annen mann på trikken i Oslo. Likevel må en rekke flyktninger fortsatt slite med traumene sine på egen hånd.

Varvin er lite imponert over tilbudet om psykisk helsehjelp i kommunehelsetjenesten.

– Det er mangel på ressurser, organisering og kunnskap, sier han.

Ved Seksjon for flyktninghelse og tvungen migrasjon ved NKVTS er de nå i gang med et omfattende forskningsprosjekt som skal kartlegge virkningen av behandlingen flyktninger får ved de distriktpsikiatriske sentrene i landet sammenlignet med psykoterapeutisk behandling. Håpet er å finne ut hva som gir gode resultater.

Så langt viser studien, ikke overraskende, at flyktningenes problemer ofte er svært komplekse.

– De sliter med depresjoner, angst og fysiske smerter, og fungerer dårlig i hverdagen. De trenger langvarig oppfølging, det nytter ikke bare å sende dem rundt mellom kortvarige tilbud, sier Varvin.

– Kan behandling av traumer forhindre hendelser som knivstikkingen i oktober og «trikke-drapet» i 2004?

– Ja, om vi tar de traumatiserte på alvor kan vi hjelpe selv dem som har gått med problemene i lang tid. Man får alltid en skade på sjelen av traumer, og mange blir aldri friske. Men de kan alltid få det bedre. ■

Nasjonalt kunnskaps-senter om vold og traumatisk stress

- Forsker bl.a. på ettervirkninger av tsunamikatastrofen, seksuelle overgrep og religiøse sekt.
- Etablert 2004 ved Ullevål universitetssykehus. Eid av Universitetet i Oslo.
- Seksjon for flyktninghelse og tvungen migrasjon består av seks forskere.

Bildet viser Alette Schreiner som sitter og skriver ved mikroskopet. Bak står hennes mann, Kristian Schreiner. Bildet er tatt i 1905. Fotograf er ukjent.

Alette Schreiner (1873–1951) var lege. Kristian Schreiner (1874–1957) var professor i anatomi og bestyrer på Anatomisk institutt ved Universitetet i Oslo i perioden 1908–1945. De arbeidet begge spesielt med fysisk antropologi.

Universitetshistorisk fotobase ved Universitetet i Oslo har leid ut fotografiet til bruk i Forskerforum.

Gymnastik- og idrottshögskolan en sen høstkveld: Joggeren har idrettshøgskolens mangfoldige uteområde for seg selv. Er høststillheten et forvarsel om tider som skal komme? – Disse institusjonene vil bli tappet for fagfolk om proposisjonen vedtas, advarer Madeleine Cæsar i KK-stiftelsen.

De som har, får mer

En ny svensk forskningslov vil gi grunnleggende endringer i hvordan universitetene og høgskolene får finansiert sin forskning. Tilhengere og motstandere er enige om at de største institusjonene vil bli favorisert.

TEKST OG FOTO: TORE ØKSHOLEN

Humlegården, Östermalm Torg, Stockholm, en tidlig vårdag for ett og et halvt år siden. Undertegnede spiller *kubb* i parken sammen med norske kolleger ansatt ved NTNU og svenske kolleger ved Kungliga Tekniska Högskolan (KTH). Svenskene serverer vin i glass med stett, og nipper forsiktig. Kubb handler om å kaste noen trepinner slik at de treffer noen andre trepinner som er stilt opp et godt stykke unna. Svenskene er overlegne.

Vertskapet har en champion som slår alle av banen. Hver gang han kaster, faller pinnene som korthus. Så skjer det noe. Mot slutten, i det nordmennene er i ferd med å bli most, får championen hvisket noen ord i øret, og han tar med seg glasset og trekker seg tilbake under et eiketre for å dype seg i vinens mysterier. Nordmennene går seirende ut, til høflig jubel.

Broderfolket – likheter og forskjeller

Svensker har mer sans for korrekt adferd: Slik tenker vi om dem, og slik opplever vi dem gjerne, også når representanter fra norske og svenske aka-

Forskningsminister Lars Leijonborg legger fram en proposisjon som vil gi store endringer i finansieringen av universiteter og høgskoler. (Foto: Mikael Lundgren)

demiske institusjoner møtes. Men når mennesker og samfunnsliv betraktes på avstand, er likhetene mer iøynefallende.

Akkurat nå pågår en prosess i Sverige som vil avgjøre hvordan universiteter og høgskoler skal finansieres i framtida. I et intervju undertegnede gjorde med vår forskningsstatsråd Tora Aasland i november, mente hun at høgskole- og forskningsminister Lars Leijonborgs nye forskningsproposisjon et godt stykke på vei er foregrepet i den norske kvalitetsreformen. Forskjellen er at svenskene drar det mye lenger.

De som har, skal få. De som ikke har, skal få mindre.

Omtrent slik kan Leijonborgs proposisjon oppsummeres. I en flora av små og store institusjoner med «universitet» i navnet vil lovforslaget, om det vedtas, kanalisere mer penger til de store og tunge institusjonene, mens de små må greie seg med mindre.

Dermed kan det svenske akademia få sin topografi grunnleggende endret i løpet av de nærmeste årene. To sentralt plasserte aktører bekrefter dette:

Svensk universitets- og høgskolesektor

- Sverige har til sammen 61 universiteter, høgschooler og andre utdanningsinstitusjoner som tilbyr akademisk utdanning. I den byråkratiske terminologien skilles ikke mellom «universitet» og «høgskole». Derfor kan Flodström ha tittelen «universitets-kansler» for «Høgskoleverket».
- Landet har 14 statlige universiteter. Disse spenner over tradisjonsbundne institusjoner som universitetene i Lund, Uppsala og Stockholm til «de nye universitetene», som universitetene i Karlstad, Örebro, Växjö og Mittuniversitetet. Disse har oppnådd sin universitetsstatus i løpet av de siste 10–20 årene.
- Sverige har 22 statlige høgschooler. Dessuten fins tre læresteder med rett til å gi forskerutdanning – Chalmers tekniska høgschoola, Handelshøgschoolan og Høgschoolan i Jönköping.
- I tillegg fins ni høgschooler med rett til å gi grunnleggende akademisk utdanning.

skoler som bare har ett vitenskapelig fakultet, som taperne.

– Foreløpig gjelder de nye bevilgningskriteriene bare for en andel av disse friske fem milliardene, men ambisjonen er at så mye som femti prosent av de totale grunnbevilgningene skal fordeles etter disse kriteriene. Man vil fase det inn fra 2010. Dette vil nok merkes sterkt.

Flodström aner konturene av en ny topografi i det svenske academia, hvor de tradisjonelle universitetene får sin internasjonale konkurransekraft styrket, mens de små institusjonene må ta ett skritt tilbake. Han hilser en slik utvikling velkommen. Han har lenge ment at Sverige har for mange universiteter, og at en opprydding og klargjøring er nødvendig.

Men det er ikke alle sider av forslaget han er like godt fornøyd med.

– Jeg beklager at man har valgt å underkaste humaniora de samme tildelingskriteriene, dog med en to ganger-faktor, det vil si at man tar skåren og ganger den med to. Jeg mener vel at man kunne sagt som så at disse fagene er viktige for Sverige som nasjon, dermed bevilger vi det de trenger, sier Flodström.

Samtidig som de foreslåtte kriteriene favoriserer de store breddeuniversitetene, legger forskningsproposisjonen også opp til at mindre høgschooler kan få opprette mindre «vitenskapsområder» med rett til å tildele doktorgrader. Hvordan henger dette sammen med den generelle tendensen, som favoriserer de store?

– I dette ligger det en oppfordring til de små som ser noenlunde slik ut: Ikke forsøk å bli som Cambridge, for det greier dere uansett ikke. Konsentrer dere heller om å bli et økonomisk lokomotiv i deres region, siden slike vitenskapsområder kan drive forskning og utvikling i tett samarbeid med industrien, sier Flodström.

– De store vinnerne er de tradisjonelle universitetene, sier universitetskansler Anders Flodström i Høgskoleverket.

– Taperne er de nye universitetene, de som var høgschooler inntil for noen år siden. De kan bli skviset på sikt, sier direktør Madeleine Cæsar i Stiftelsen for kunnskap og kompetanseutvikling (KK-stiftelsen).

På et annet plan er likheten i styringstradisjoner påfallende: Flodström bemerker at Norge og Sverige er to land som ikke liker å fatte beslutningene direkte, men heller foretrekker å sette i gang prosesser som ender med at de ønskede valgene framstår som naturlige sluttprodukt. Dette står i kontrast til Danmark og Finland, hvor regjeringene har gått inn og sagt direkte hvordan det skal være.

Tellekantene teller også penger

Leijonborgs proposisjon foreslår at kvaliteten på egen forskning, samt hvor flink man er til å tiltrekke seg penger fra private givere og samarbeidspartnere, skal avgjøre hvor mye friske statlige forskningsmidler et universitet eller en høgschool får. Kvalitet bedømmes etter antall publiseringer og siteringer, likt systemet i den norske kvalitetsreformen Men i Leijonborgs modell skal disse tellekantene altså slå direkte inn på statlige forskningskroner.

I henhold til forslaget skal forskningsbevilgningene økes med fem milliarder kroner hvert år i perioden 2009–2012. 1,55 milliarder skal fordeles etter dette nye systemet, hvor kvalitet og ekstern finansiering avgjør

Positiv til forslaget. – Sverige har for mange universiteter og høgschooler, mener Anders Flodström i Högskoleverket.

Negativ til forslaget. – Sverige har ikke flere universiteter og høgschooler enn landet behøver, mener Madeleine Cæsar i KK-stiftelsen.

Kungliga Tekniska Høgschoolan er blant vinnerne i Lars Leijonborgs forslag til reorganisering av svensk forskningsfinansiering. Universitetskansler Anders Flodström var rektor her før han gikk til Høgskoleverket.

hvor mye av denne potten som går til hver enkelt institusjon.

Lunds universitet er den store vinneren i denne konkurransen, med sine 251 millioner svenske kroner. Prosentvis kommer Karolinska instituttet ut på topp, med 196 millioner, en økning på 20 prosent. Av de øvrige tradisjonsbundne breddeuniversitetene får Uppsala universitet 218 millioner, Göteborgs universitet 143 millioner og Stockholms universitet 127 millioner.

I den andre enden av skalaen finner vi Gymnastik- og idrottshøgschoolan (GIH) i Stockholm, som får bare 200 000 kroner mer, en økning på én prosent. En svært skuffet rektor Suzanne Lundvall uttalte til Sveriges Radio at hun trodde folkehelse og satsing på fysisk aktivitet var noe som ble oppfattet som viktig av departementet.

– Humaniora bør ha en særstilling

Fra sin uttkikkspost i Høgskoleverket over Hötorget midt i Stockholm kan Flodström konstatere at det blir tøffere tider for mange av de mindre institusjonene. I likhet med Cæsar ser han de nye universitetene, samt høg-

– De nye sultes ut

Universitetskansleren hilser velkommen en utvikling i retning av færre universiteter. KK-stiftelsens leder, som har sitt arbeid rettet inn mot høgschooler og «de nye universitetene», har et annet syn. I sin blogg på stiftelsens hjemmesider skriver Madeleine Cæsar blant annet:

«Problemet är inte att vi har för många lärosäten, utan att de är för lika.»

Overfor Forskerforum advarer Cæsar i klare ordelag mot konsekvensene lovforlaget kan få om det settes ut i livet som det står.

– Man vil sulte ut de nye universitetene slik at de i verste fall ender opp med å bli lagt ned. Dermed vil disse institusjonene bli tappet for viktig kompetanse, den vil forsvinne til næringslivet og til private utdanningsinstitusjoner, sier Cæsar.

Hun mener Leijonborgs valg av kvalitetskriterier favoriserer de store, tradisjonsbundne universitetene.

– Man snakker om kvalitet, og måler den i antall siteringer og publiseringer. Men de nye universitetene har ikke rukket å bygge opp et tilstrekkelig stort antall slike målbare uttrykk for «kvalitet,» sier hun.

Uansett hvordan dette ender – den svenske debatten foregår i meget dannede former. Det som har forekommet av ytringer i rektorblogger eller innlegg i de store rikssavisene hittil, har holdt en lavmælt tone. Svenskene vet å oppføre seg korrekt, også når det brenner under føttene deres. ■

20 NØTTER

- 1) Kva heitte luftskipet som styrta i Manchester i New Jersey i mai 1937?
- 2) Kva for afrikansk land vart sjølvstendig i 1990 etter meklingsinnsats av Martti Ahtisaari?
- 3) Kor mange prosent skal den årlege inflasjonen i Noreg ligge på, ifølgje det såkalla inflasjonsmålet som vart innført i 2001?
- 4) Kva for 100-årsjubilant av i år skreiv «Vi skal ikkje sova burt sumarnatta»?
- 5) Kva er nivået under helgenforklaring i den katolske kyrkja?
- 6) Kven vart dømd for to drap julaftan 1969, men frikjend etter å ha sona 24 år i fengsel?
- 7) På kva vis fekk kampen mot justismord eit gjennombrot i 2004?
- 8) Kva heiter den einaste fangen på fangeøya Imrali i Marmarahavet?
- 9) Kva heitte banken som i september stod for den største konkursten i amerikansk historie?
- 10) Korleis døydde soulkongen Marvin Gaye?
- 11) Kven spelte Charlie Parker i *Bird*, samurai i *Ghost Dog* og Idi Amin i *The Last King of Scotland*?
- 12) Kva for «ekstra» nobelpris vart innført i 1968?
- 13) Kven var det handballjentene slo i semifinalen på veg mot OL-gullet i Beijing?
- 14) Kva slags filmformat vart nytta for storfilmane *Ben-Hur* (1961), *Lawrence of Arabia* (1962) og *Cleopatra* (1963)?
- 15) Kva var «sildesalaten» eit kallenamn for?
- 16) Kva sa den japanske keisaren Hirohito frå seg 1. januar 1946?
- 17) Kva heiter dei to hovudregionane som stadig slit med å halde saman som Belgia?
- 18) Kva for del av kroppen er betent når ein lid av ulcerøs kolitt?
- 19) Kva for sopp veks ofte på eikerøter og blir funnen ved hjelp av ein eigen italiensk hunderase?
- 20) Kva er eit *trompe l'oeil*?

Kva heiter den einslege fangen på Imrali?

- 1) Hindenburg.
- 2) Namibia.
- 3) 2,5.
- 4) Geirr Tveitt.
- 5) Saligkjering (eller beattifikasjon).
- 6) Per Liland.
- 7) Gjennomføringskommissionen vart oppretta (slik at straffedømde kunne søke om gjennomføring av saka si).
- 8) Abdullah Öcalan.
- 9) Lehman Brothers.
- 10) Han vart skoten av sin eigen far.
- 11) Forest Whitaker.
- 12) Økonomiprisen.
- 13) Sør-Korea.
- 14) 70 mm.
- 15) Unionsmerket på det svenske og norske flagget frå 1844.
- 16) Statuen som guddommemeleg.
- 17) Flandern og Vallonia.
- 18) Tjukktarmen.
- 19) Trøffel.
- 20) Eit illusjonskunststverk som vil narre sjåaren.

10 KJAPPE

ÅSE ANDRESEN
Medlem nr. 40103137 i Forskerforbundet.
STILLING: Klinisk ernæringsfysiolog, Barneklubben på Rikshospitalet og leder for Kliniske ernæringsfysiologers forening tilsluttet Forskerforbundet (KEFF).
UTDANNING: Fireårig bachelor i klinisk ernæring fra King's College, University of London.
FØRSTE JOBB: Klinisk ernæringsfysiolog ved The Royal London Hospital.
KARRIEREMÅL: Å få være del av et enda større, tverrfaglig team med flere kliniske ernæringsfysiologer som jobber med medfødte metabolske sykdommer.

Ernæringseksperten

– **Hva jobber du med nå?**

– Diettbehandling av fenylketonuri (PKU, Føllings sykdom). Det blir født fire til fem barn med denne tilstanden hvert år. Disse blir fanget opp på nyfødtscreeningen og må følge en veldig streng diettbehandling for å unngå alvorlig hjerneskade.

– **Hvor tenker du best?**

– Foran peisen, sent på kvelden med musikk i bakgrunnen og kaninen min ved siden av meg.

– **Hva er den viktigste fagboken i ditt akademiske liv?**

– Shaw og Lawsons *Clinical paediatric dietetics* (2007).

– **Hva er tabu i ditt fag?**

– Å gi kostråd som ikke er forskningsbaserte. Mange «ernæringseksperter» selger dyre tilskudd og råd uten at de har ernæringsfaglig bakgrunn eller god nok kunnskap om hvordan vitenskapelige artikler og forskning innen ernæring bør tolkes.

– **Hva skal til for å bli en god klinisk ernæringsfysiolog?**

– Evnen til å formidle forskningsresultater og til å gi enkle og praktiske råd til pasienter, pårørende og andre faggrupper som leger og sykepleiere.

– **Hvem er den beste læreren du har hatt?**

– Min heimkunnskapslærer på Sande ungdomsskole, Kristine Jopperud, som lærte meg å se sammenhengen mellom næringsstoffene i maten og helse. Også min nåværende klinikksjef, Terje Rootwelt, er veldig kunnskapsrik, og er en av mine store inspirasjonskilder i hverdagen.

– **Dersom du måtte velge deg et annet fagfelt, hva ville du falt ned på?**

– Veterinær med ernæring som spesialfelt, eventuelt organist eller pilot.

– **Om du var forsknings- og høyere utdanningsminister, hvilket enkelttiltak ville ha vært viktigst for deg å få gjennomført?**

– Turnusordning for masterstudenter i klinisk ernæring.

– **Hvor var du EU-avstemningskvelden 1994?**

– Jeg gikk på International Baccalaureate på videregående og var ikke så politisk engasjert den gang som nå, så jeg satt nok bare og leste om ernæring eller andre spennende ting.

– **Hva vil du lese mer av i Forskerforum?**

– Mer om ernæringsforskning! Ernæring får jeg aldri nok av.

AV JOHANNE LANDSVERK

Lønn for strevet

LIKESTILLING er et sensitivt tema. Det kan være slitsomt å måtte mase om at menn og kvinner er like mye verdt og for eksempel fortjener lik lønn for likt arbeid. Det er sikkert også slitsomt å måtte høre på likestillingsargumenter om og om igjen, spesielt hvis man føler at det ikke angår en selv noe særlig. Slik er det ofte med rettighetspolitikk. Derfor kan det være en lettelse for alle når noen oppdager en urett som faktisk rammer begge kjønn, slik man nylig har gjort i en undersøkelse gjennomført av Nifu Step blant ansatte ved universiteter og høgszkoler. Her har Forskerforbundet ønsket å undersøke om det stemmer at arbeidet i forbindelse med ansettelse og doktorgrader utgjør en større belastning for kvinner enn for menn, da kvinner til nå har vært i mindre-tall på de høyeste stillingsnivåene og bedømmelsesarbeid ofte krever kompetanse på toppstillingsnivå. Dette avkreftes imidlertid i stor grad i den nye rapporten.

Undersøkelsen viser nemlig at *alle* involverte i bedømmelsesarbeid, uansett kjønn, opplever at slikt arbeid tar mye tid. Og tiden det tar, spiser av tid til forskning og fritid. Undersøkelsen setter derfor fingeren på et generelt problem for forskere, påpekte Mariann Helen Olsen, juri-disk rådgiver i Forskerforbundet til Forskerforum.no 5. november.

– Forskerne ønsker selv at slikt arbeid kommer inn som en del av de vanlige arbeidsoppgavene, slik at det ikke går ut over tiden til å forske. Kompensasjon for arbeidet i form av økt lønn må derfor vurderes, mente Olsen.

NYLIG BLE NORGE kåret til verdens mest likestilte land. Men det at Norge topper verdensstatistikken når det gjelder best på likestilling sier kanskje mest om hvor dårlig det står til i resten av verden. Og en slik topp-plassering viser ikke bort problemene som gjenstår her.

Det relativt nye forskningskonsernet Nofima består av det som før var Akvaforsk, Fiskeriforskning, Matforsk og Norconserv. Tidligere Akvaforsk er ett av få forskningsinstitutt hvor det faktisk er flere kvinner enn menn ansatt i forskergruppene. Og ansatte av begge kjønn tjener tilnærmet likt, noe som høres flott ut. Men et blick på lønningene viser at verken

kvinnene eller mennene i Akvaforsk – eller resten av Nofima for den saks skyld – har grunn til å juble. De har nemlig ganske lav lønn sammenlignet med andre i samme sektor. Dette skyldes langvarig lojalitet mot ledelsen, sier tillitsvalgt i Forskerforbundet, Mette Sørensen, til Forskerforum. Og denne lojaliteten har ikke akkurat lønt seg i det lange løp, mener hun. Nå er det kamp for økt lønn som står

på agendaen. Et lønnsløft for kvinnene her vil også bety økt lønn for de mannlige ansatte, kan man anta.

Det at kvinner er i flertall i Akvaforsk gjenspeiler at det er stadig flere kvinner som tar høyere utdanning, mener Sørensen. Men lønna henger altså etter. Tilfeldig?

En ny undersøkelse utført av Sosiologforeningen har avdekket at kvinnelige sosiologer tjener betraktelig mindre enn mannlige. Det kan

skyldes at kvinner velger annerledes enn menn, påpeker sosiolog Jon Rogstad. De velger «feil» og tar jobber som ikke gir lønn i forhold til de kvalifikasjonene de har. Men det finnes lyspunkt: På Universitetet i Oslo (UiO) tjener kvinnelige professorer noe mer enn sine mannlige kolleger. Bare så synd at disse heldige kvinnene kun utgjør 19 prosent av professorene.

USIKKERHET OM arbeidsbetingelser og lav lønn ser ut til å stoppe talenter fra å velge en akademisk karriere. Det er flest kvinner som forsvinner på veien. Stillingen «tenure track» foreslås stadig oftere som et tiltak mot talentflukt, også av statsråd Tora Aasland. En «tenure track»-stilling er en midlertidig forskerstilling på fire–seks år som kan lede fram til fast ansettelse som professor, hvis man kvalifiserer seg til det. Sist undertegnede hørte Aasland nevne den

var på seminaret «En framtid i forskning?» i regi av Forskerforbundet ved UiO. Stillingstypen vurderes som et tiltak for å få både kvinner og menn til å bli værende i academia etter endt doktorgrad. Men av Aasland og Kvinner i fors-

kning blir den også *spesielt* nevnt som et likestillingstiltak. Noen mener det er et strålende

tilbud, andre mener det er å «narre» forskere til enda flere år i midlertidighet, man er jo fortsatt ikke garantert fast jobb etterpå. Man kan dessuten innvende at en førsteamanuensisstilling i praksis er en «tenure track»-stilling etter at professoroppryk- ket ble innført tidlig på 1990-tallet. Da får man tilsetting som professor

når man har produsert nok til å fylle kvalifikasjonskravene. Slik sett kan karrierestrukturen i Norge allerede vurderes som tilfredsstillende: med stipendiat, førsteamanuensis og så professor. Skal man unngå mer av den uheldige praksisen i sektoren med en stor andel midlertidighet, vil opprettelse av en ny midlertidig stilling være en dårlig løsning. Hvis den nye stillingstypen blir innført for å få flere til å bli værende, er det viktig å undersøke grundig om dette virkelig vil være en forbedring og et godt tilbud.

SOM VITENSKAPELIG ANSATT ved en institusjon, enten det er universitet, høgszkole, museum eller et forskningsinstitutt er det lett å føle at man ikke blir satt nok pris på, uavhengig av kjønn. Usikker arbeidssituasjon er ett moment. Et annet er at mange opplever at de må ta av ferie og fritid for å utføre arbeidsoppgavene sine. Mariann Helen Olsen framhevet at en effekt av Nifu Step-undersøkelsen er at selv om den i utgangspunktet handlet om å analysere en mulig ubalanse mellom kjønnene, var resultatet at det ble avdekket et stort problem som gjelder arbeidstakere av begge kjønn. De andre nevnte eksemplene viser også at problemstillinger som i utgangspunktet handler om likelønn, likestilling og rekruttering av kvinner ligger tett opp til problemfelt som er like for alle innen sektoren uansett kjønn. Det er derfor grunn til å følge med på hva som skjer på likestillingsfronten; det er flere enn «Det annet kjønn» som vil dra fordel av det.

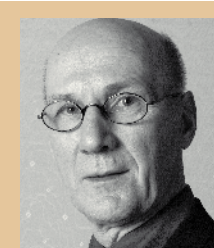
LEDER KRONIKK DEBATT BØKER

Send kronikkforslag til elin.rekdal@forskerforum.no. Kronikkens lengde må ikke overstige 10 000 tegn, inkludert mellomrom. Bidrag som trykkes honoreres med kr. 2.000,– Innlegg må være maksimum 2000 tegn hvis de skal komme på trykk og blir ikke honorert.

Finansiering av norske universitet i et internasjonalt perspektiv

Dagens økonomiske rammer for universitetene er altfor trange. De tiltakene som rektorene tyr til, som omorganisering, spissing av innsatsen og ekstern finansiering, er ikke noen løsning, hevder kronikkforfatter Svein Kristiansen. Han mener det må større grep til for å oppnå forsvarlige arbeidsforhold ved institusjonene.

Fremleggelsen av statsbudsjettet for 2009 har allerede gitt både opp- og nedturer. Det første budskapet var at «hvileskjæret» omsider var rettet opp. Dette var jo positivt, selv om det rådet usikkerhet om flere sider ved det uoversiktlige budsjettokumentet. Men vi ble raskt

Av Svein Kristiansen, professor i marin teknikk ved NTNU. Han er også leder av Forskerforbundet ved NTNU og hovedstyremedlem i Forskerforbundet.

i våre naboland gjør inntrykk. Myndighetenes situasjonsvurdering ble imidlertid enda klarere på Forskningspolitisk seminar da Kyrre Lekve i Kunnskapsdepartementet kom med eventyret «There is a puzzle about Norway»: Til tross for relativt lav forsknings- og innovasjonsinnsats kan vi vise til høy produktivitetsvekst. Dette er neppe overraskende i lys av vår satsing i petroleumssektoren. Og like oppklarende er uttalelsen fra sekretariatslederen til SV på Stortinget, Thor Egil Braadland, om at forskningsinnsatsen egentlig bør ned. I samme ånd ble den nylig fullførte rekrutteringsmeldingen lagt i skuffen da det viste seg at den hadde økonomiske konsekvenser. Så nå skal sektoren settes på vent mens man arbeider med neste forskningsmelding. Men som kjent er utredningsiveren omvendt proporsjonal med betalingsviljen.

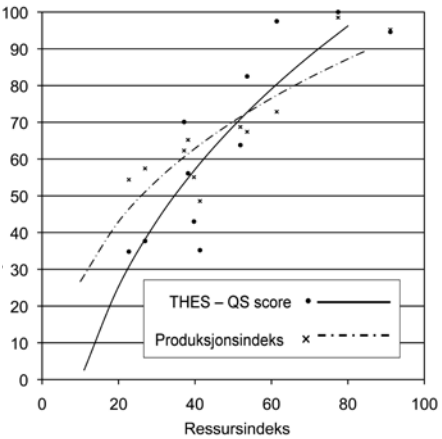
Som ansatt på NTNU er det ganske deprimierende å forholde seg til denne tiltaksløsheten

hos myndighetene i lys av institusjonens ambisjon om å bli internasjonalt fremragende. Ifølge den siste rapporten fra *THES-QS World University Rankings* går det den gale veien. Det er derfor nærliggende å spørre om det er sektoren som forvalter ressursene galt eller om vi i et internasjonalt perspektiv er kronisk underfinansiert. Dette er det imidlertid vanskelig å svare på da sammenhengen mellom ressurser og kvalitet er dårlig kartlagt. Denne situasjonen begynner å endre seg takket være nyere forskning (se Bonaccorsis og Daraïos *Universities and Strategic Knowledge Creation*) og økende fokus i EU-kommisjonen. THES-QS bruker en score mellom 1 og 100 basert på 6 vektete indikatorer:

- Fagfellevurdering
- Kandidatenes attraktivitet
- Innslag av utenlandske lærere
- Rekruttering av utenlandske studenter
- Lærer-student-forhold
- Siteringer per lærer

Institusjoner som Harvard og Cambridge er i teten med en score nær 100, mens norske universitet befinner seg i området 40–60 eller en rangering på 190–300 i 2007-undersøkelsen. Som teknolog vil jeg ikke påberope meg noen samfunnsvitenskapelig kompetanse, men har likevel gjort en tentativ undersøkelse av sammenhengen mellom ressursinnsats og resultater. Som prestasjonsmål har vi brukt scoreverdien fra THES-QS. Måling av ressursinnsatsen er basert på budsjett per vitenskapelig ansatt og lærer-student-forholdstallet. Begge

parametere er angitt relativt med en indeksverdi. Vi har brukt data fra 11 universitet som dekker rangeringer fra 1 til 400. Københavns universitet ligger på topp i Norden (93), mens NTNU eksempelvis ligger betydelig lavere (301).

Det er estimert en ikke-lineær regresjonsmodell som er vist i figuren med heltrukket linje.

Det er en klar sammenheng mellom ressurser og prestasjoner, og korrelasjonen er så god at 76 prosent av variasjonen i score forklares med modellen (se også tabell, side 35).

Da THES-QS som de andre rangeringene er omdiskuterte, var det fristende å sette opp en alternativ og mer kvantitativt orientert modell. Vi definerte en produksjonsorientert modell basert på antall uteksaminerte i forhold til antall registrerte studenter og antall publikasjoner per vitenskapelige ansatte. Denne er vist med stiplet

Nå skal sektoren settes på vent mens man arbeider med neste forskningsmelding. Men som kjent er utredningsiveren omvendt proporsjonal med betalingsviljen.

Denne enkle analysen viser at utilstrekkelig finansiering og relativt mange studenter forklarer mye av svikten i kvalitet ved norske universitet.

linje i figuren og bekrefter den samme tendensen. Det ligger imidlertid en feilkilde i at universitetene rapporterer data på ulike måter. Denne enkle analysen viser at utilstrekkelig finansiering og relativt mange studenter forklarer mye av svikten i kvalitet ved norske universitet. For å belyse dette kan vi se på NTNUs betingelser i et internasjonalt perspektiv. Hos oss må hver lærer ta seg av 50 prosent flere studenter enn ved toppuniversitetene. Men hva som er enda mer dramatisk er at finansieringen av hver lærerstilling er 2 til 4 ganger større enn ved NTNU. Ser vi på et universitet i nest høyeste sjikt, som ETH (Eidgenössische Technische Hochschule i Zürich), er fremdeles gapet betydelig: Antall lærere per student er omtrent det samme, men budsjettet bak hver vitenskapelig stilling er fremdeles dobbelt så stort.

Situasjonen for våre universitet i et nordisk perspektiv er slik: Vårt beste universitet, UiO, har en score på 57, mens Danmarks tre beste universitet scorer mellom 70 og 64. Vi har derfor en lang vei å gå for å komme på høyde med vårt naboland. Statsråd Tora Aasland har derfor flere spørsmål å stille seg: Kan Norge overleve som kunnskapsnasjon med middelmådige institusjoner for høyere utdanning og forskning? Og hvor lenge skal vi leve med utilstrekkelige midler til drift, utstyr og lønn til vitenskapelige ansatte?

Selv om vi har påvist en sammenheng mellom ressurser og resultater, er det viktig å peke på at en del av variasjonen kan tilskrives strukturelle forhold. Av data ser vi at det er en betydelig spredning i prestasjoner til tross for samme ressursgrunnlag. Dette kan blant annet forklares med forhold som ulik fagstruktur og enhetskostnader, fordeling på bachelor-, master- og ph.d.-studenter, og naturligvis ledelseskvalitet, for å nevne noe. Som en illustrasjon kan vi sammenlikne KTH (Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm) og NTNU, som har omtrent de samme ressursene. Likevel ligger KTH omtrent 10 poeng høyere i score og nokså nøyaktig på det modellen indikerer. NTNU kan sannsynligvis forbedre sin rangering noe med dagens ressurser.

Men som allerede nevnt har NTNU som ambisjon å bli internasjonalt fremragende, og da bør målet være en rangering på 150, hvor eksempelvis Cranfield University og DTU (Danmarks tekniske universitet) ligger. Dette vil kreve en økning av ressursene på minimum 5 indekspoeng fra dagens nivå på 40 eller en relativ forbedring på 12,5 prosent. Dette innebærer at budsjettet må økes med 660 millioner kroner og den vitenskapelige staben med 165 stillinger. Dette ville dessuten forbedre finansieringen av driften betydelig.

Debatten om finansiering av landets universitet har pågått i flere år, og det er nå på tide at både myndigheter og institusjoner bestemmer seg. Regjeringen har følgende valg om de ønsker å gjøre noe med situasjonen:

- Øke bevilgningene til sektoren og kompensere fullt ut for lønnsøkning og nye oppgaver.
- Innføre skolepenger kombinert med styrket studiefinansiering.
- Konsentrere utdannings- og forskningsinnsatsen på færre institusjoner.

Problemet med de to siste alternativene er at de bryter med «hellige kyr» i vår egen sektor: Finansieringen skal være offentlig, og myndighetene skal ikke gripe inn i den nåværende

institusjonsstrukturen. Men på årets Nokut-konferanse hevdet professor N. Barr derimot at dagene er talte for ensidig offentlig finansiering av dagens masseuniversitet. Vi står derfor overfor følgende valg:

- Fortsatt konkurranse med tvilsomme studieprogram.
- Økt satsing på ekstern finansiering. Mulighetene er begrenset til profesjonsfag og kan gi uheldig konkurranse med forskningsinstituttene.
- Styrket rekruttering av vitenskapelig personell ved bedring av arbeidsforhold og lønn. Men noe annet må ofres.
- Frigjøre tid til forskning ved forenkling av studietilbudet.
- Spisse forskningsinnsatsen.
- Økt samarbeid. Men effektiviseringsgevinsten er usikker.

På siste Forskningspolitisk seminar kom tidligere rektor Inge Lønning med en mindre flatterende karakterisering av universitetssektorens innsats i politisk påvirkningsarbeid. Det er derfor på tide at Universitets- og høyskolerådets medlemmer nå samler seg om noen få og kritiske grep som kan bedre universitetenes arbeidsbetingelser.

Institusjon	THES-QS Rangering	Budsjett/lt stilling (mlln kr)	Vit.-ansatte/ student	Ressurs-indeks	Uteks stu/ mg. student	Publikas/ vit. ansatte (score)	Produksjons- indeks	THES-QS score
Harvard	1	6,7	0,12	77	0,34	96	99	100
Imperial College	5	5,6	0,09	61	0,22	82	73	98
MIT	10	12,1	0,10	91	0,31	98	95	95
ETH	42	6,7	0,06	54	0,21	74	67	83
Københavns univ.	93	1,9	0,07	37	0,19	70	62	70
DTU	130	3,1	0,09	52	0,18	84	69	64
KTH	192	5,3	0,04	38	0,21	70	65	56
NTNU	301	3,0	0,07	40	0,16	63	55	43
Linköping univ.	371	1,9	0,05	27	0,14	73	57	38
TU Braunschweig	383	2,0	0,08	41	0,15	53	49	35
Georgia State Univ.	396	2,3	0,03	23	0,18	55	54	35

Fattigdom som intellektuelt problem

Boka rettar seg implisitt mot dei som meiner at eit grunnleggjande sivilisatorisk trekk ved samfunnet er at vi etablerer eit økonomisk sikkerhetsnett for alle.

Nokre politiske problem er enkle prioriteringsproblem. Vi har kunnskapen om korleis dei kan løysast, spørsmålet er om vi prioriterer å setje inn nok ressursar. Norsk hjartepolitikk er eit døme: Medisinen er sterkt subsidiert, operasjonsskøen kort.

Andre problem er så innflokke, intellektuelt og institusjonelt, at det er moralisme å stille politikarar til ansvar for at dei ikkje vert løyste. Eg har hatt den fordommen at (restane) av fattigdomsproblem i Norge er eit slikt problem, at fattigdom i dag er skapt i eit samspel mellom rus, psykologiske og sosiale vanskar som vi står råd-ville overfor. Derfor har eg også trudd at Soria Moria-erklæringa skapte overdrivne forventningar når det heiter at «Regjeringen vil legge fram en helhetlig plan for avskaffelse av fattigdom». Står så desse dommane seg i møtet med boka *Fattigdommens dynamikk*?

«Fattigdom» som omgrep fekk sin politiske renessanse frå midten av 1990-åra, og boka drøftar innleiingsvis ulike måtar å definere og måle fattigdom i Norge: Skal vi til dømes nytte OECD- eller EU-målestaven, som vil avgjere om tre eller åtte prosent av oss skal reknast som vedvarande fattige? Fattigdom er eit relativt omgrep.

Men også noko heilt konkret. Mangel på varm mat. Uro over ubetalt straumrekning eller ungen som ikkje får nye klede. Kjensla av å måtte be om hjelp, at hjelpa ikkje er ein rett du har – til skilnad frå den hjelpa som kjem middelaldrande menn i hjarteoperasjonskø til del. Møte med fåkunnige og nedlatande saks-handsamarar som gjer at ein kjenner seg verdiløs. Slike opplevingar møter vi også i denne boka. Ofte mellom linjene. Men av og til med reine ord: «Barna og jeg har ikke vært på ferie sammen på seks år.»

Mange kapittel handlar om fattigdom og ulike støtteordningar overfor dei ulike klientgruppene, «arbeidsledige», «langtidsmotta-

karar av sosialhjelp», «barnevernsbarn». Dei er delt inn i samsvar med sosialbyråkratiets arbeidsdeling. Her er ei rad interessante, empirisk forankra artiklar, mange av dei også med konkrete framlegg til betring av politikk og forvaltning. Eit attendevendande tema er at stønadsatsane ofte

Ivan Harsløf og Sissel Seim
Fattigdommens dynamikk. Perspektiver på marginalisering i det norske samfunnet.
Universitetsforlaget, 2008
312 sider
Veil. pris: 299,–

er så låge at det vert eit problem i seg sjølv for dei som går lenge på sosialhjelp. Det er illustrerande at rettleiande satsar til livsopphald etter sosialtenestelova er kr 7840,– for ektepar/sambuarar, mens dei etter gjeldsordningslova er kr 17.814,–. Ei forklaring er at låge satsar skal gje insentiv til å kome seg i arbeid. Denne «arbeidslinja» har blitt styrkt dei siste tiåra. Samstundes står ein større del av langtidsmottakarane av sosialhjelp fjernare frå arbeidsmarknaden i 2005 enn i 1990, på grunn av låg utdanning, dårleg helse og rusproblem.

Dette er på mange vis ei teoriløs bok. Eit gjennomgåande tema er forholdet mellom individet og statlege støtteordningar, men det er også gjennomgåande at forfattarane ikkje har klart formulerte teoriar om forholdet mellom institusjonar og sosiale aktørar. Dei fleste av dei ser ut til å dele nokre implisitte teoretiske føreset-

nader og forståingar av marginaliseringsprosessar, og det vantar ikkje på krysstabellar og regresjonsanalyser med variable som «kjønn» og «rus» og «oppvekstproblem». Men forfattarane har lite utvikla omgrep for ulike rasjonalitetar og motiv blant «klientane». Kan det til dømes vere slik at mange av dei som oppsøker det offentlege i første rekke er strategiske og nyttemaksimerande aktørar? Og at mange sosialarbeidarar har denne type røynsler, og agerer utifrå det i møte med klientar med ein annan type rasjonalitet: muslimske Sara som ikkje vil byte klesdrakt for pengar, eller klienten som har forsøkt alle andre inntektskilder.

Denne veikskapen med boka gjer at forfattarane er ute av stand til å drøfte ulike støtteordningars omfang og verknader, gitt ulike aktørføresetnader. Gjorde dei det, ville dei truleg peikt på fleire dilemma. Og det trengde ikkje bety færre svar eller færre råd, men det ville betre ha klargjort føresetnadane for råda.

Boka er også blotta for normativ teori, ho er ikkje for dei som er opptatt av å drøfte dei normative føresetnadene for sosialhjelp. Ho rettar seg implisitt mot dei av oss som meiner at eit grunnleggjande sivilisatorisk trekk ved samfunnet vårt er at vi etablerer eit økonomisk sikkerhetsnett for alle, anten problema deira er sjølvvalde – resultat av ei rad øydeleggjande avgjerder – eller resultat av livets lotteri.

Eg deler dette normative utgangspunktet. Og etter å ha lese denne boka, er eg framleis usikker på om eg vil bruke omgrepet fattigdom i norsk samanheng. Eg har heller ikkje fått svekt fordømmen min om at den som vil lage ein plan for avskaffing av fattigdom, er prega av overmot. Men eg er blitt overtydd om at regjeringa kan og bør styrke det økonomiske sikkerhetsnettet. Det er berre eit spørsmål om prioritering.

AV ODDGEIR OSLAND

Norge for dummies

Knut Olav Åmås (red.)
Norge. En diagnose
Schibsted Forlag, 2008
263 sider
Veil. pris: 298,–

Høgresida mobiliserer før stortingsvalet 2009. *Norge. En diagnose* fremjar eit elitistisk og konservativt verdisyn på ein slomsete måte, og vil ikkje gi Høgre mange nye veljarar.

Knut Olav Åmås er debattredaktør i Aftenposten, og har elles doktorgrad i medievitskap ved Universitetet i Bergen. No har han administrert eit politisk manifest for høgresida i Norge, der sentrale stemmer som Janne Haaland Matlary, Børge Brende og Kristin Clemet er med. Forfattarane har møtst og diskutert tekstane på

to seminar, og Åmås har styrt det heile. Men Åmås har laga ei uengasjerande og politisk tannlaus bok. Dei fleste artiklane er for høgstemte og tilfeldige i argumentasjonen, og fremjar verdier som ikkje nødvendigvis er bra for Norge. Det siste er naturlegvis eit politisk standpunkt frå mi side, men viktig å understreka i forhold til ei politisk bok.

Allereie på eit tidleg tidspunkt byrja eg å føla at det ikkje står noko viktig i denne boka. Emna ho tek opp er utvilsamt viktige for Norge, og det gjeld for eksempel miljøvern, skuleverk, media og politikk. Individet sitt ansvar for eige liv blir knesett som politisk prinsipp, og kritikken av velferdsstaten ligg i vasskorpa heile tida. Ein skarp konservativ kritikk, eller eit løysingsforslag for framtida, ville eg absolutt anerkjenne som viktig. Men måten tema blir behandla på er for pompøs og urealistisk til å følast viktig.

Arne Ruth foreslår å bruka opp heile oljefondet på utdanning i den tredje verda, og Gabi Gleichmann meiner det same. Han drøymer om eit Norge som er meir prega av humanistiske verdier og klassisk opplysningsånd. «Mitt beskjedne forslag går kort sagt ut på at oljefondets 2000 milliarder kroner blir fordelt etter befolkningens størrelse, og doneres til skolesyste-

met i verdens 200 fattigste land.»

Dette er så lite realpolitisk at det blir komisk. To svenskar har brukt ti minutt på å tenkja ut dette, og foreslår det utan seriøs oppfølging. Er det no tankesmiene skal gå i gang med å omgjera denne visjonen til politisk verkelegheit?

Børge Brende spør «Kan Norge bli et miljøfyrtårn i 2018?», og svarer ja. Artikkelen har ei rekke forslag til miljőtiltak som sikkert er veldig fornuftige, men problemet er at det høyrest ut som ein 17. mai-tale. «Norge må vise andre land at det er mulig å opprettholde et høyt velferdsnivå og en sunn økonomisk utvikling med lave utslipp av klimagasser.» Ingen kan vera ueinig i dette.

Åmås har prøvd å dyrka fram den visjonære politiske tenkjaren i skribentane sine. Men dette er ein overbodspolitikk i konservativ moral, og eg trur den vil fungera best til internt bruk – i studiesirkane til liberale tankesmier og partiet Høgre.

Til slutt vil eg innrømme at nokon av dei faktabaserte artiklane faktisk følast litt viktige. Det gjeld for eksempel Kristin Clemet si fremjing av eit prestasjonsbasert utdanningssystem og dei mest konkrete delane av Børge Brende sin miljøartikkel, men kanskje det er fordi eg veit at dei kan bli ministrar i ei mulig koalisjonsregjering etter valet i 2009.

AV LARS NYRE

En dag blir du usynlig

Svein Olav Daatland
Aldring som provokasjon.
Tekster om aldring og samfunn
Fagbokforlaget, 2008
216 sider
Veil. pris: 315,–

– Dette er Karl, sa jeg, før jeg snudde hodet for å presentere hans kone Birgit som også var i selskapet. Jeg så ned på en gråhåret kvinne ved Karls side. Det ble pinlig stille. Hun kunne umulig være Birgit, så gammel som hun så ut. – Eh, Birgit, sa hun. Jeg heter Birgit, sa hun igjen. Og jeg var taus.

Jeg bare sto der, og smilte fjollete. Jeg kunne jo ikke godt si at jeg ikke kjente henne igjen, bare fordi hun var så gammel, kunne jeg vel? Etter å ha lest Nova-forsker og sosialpsykolog Svein Olav Daatlands bok er jeg ikke så sikker lenger.

I en av de mange høyst relevante tekstene i *Aldring som provokasjon* skriver Daatland om vår tilbøyelighet til å se på andres aldring med en innlært forakt. Forakten forklares blant annet med at det er dyrt for samfunnet med gamle, pleietrengende mennesker. Han eksemplifiserer forakten i dagens

krav til «evig ungdom» som gjør at det ikke lenger er 70-åringer, men 40-åringer som står i kø for å få botox. Dessuten konkretiserer han den ved den langvarige krisen i eldreomsorgen og aldersdiskrimineringen, det vil si når noen diskrimineres på grunn av høy alder. Aldersdiskrimineringen ligner sexisme og rasisme, og den kalles *alderisme*. Paradokset i forakten er den latente selvforakten den bærer i seg siden den «forhåpentligvis» vil ramme oss selv en dag.

Boken er en grundig og mangfoldig samling av tekster om alderens betydning både for individ og samfunn, som er plukket fra de siste 25 årgangene av tidsskriftet «Aldring og livsløp». Daatland viser oss nennsomt gjennom et berikende og tidvis nådeløst landskap av ideologier og holdninger knyttet til aldring.

Alderdommen er svært variert, skriver han. Kanskje er det til og med flere ulikheter både i behov, evner, dyder og lyster i eldre år enn i tidligere år. Fordi livet gjør oss forskjellige. Like fullt er stereotypene om gamle mennesker svært vanlige. Kanskje tyr vi så lett til stereotypene for å beskytte oss mot vår egen redsel for å bli gamle, spør Daatland.

Det er et svært godt spørsmål når aldersforskningen blant annet har vist at levealderen for kvinner har økt med tre måneder per år siden 1840. Det betyr at gjennomsnittsalderen for en kvinne i 2050

vil stange mot hundre år. Det gir oss veldig mange år der vi defineres som *gamle*, særlig når man tar innover seg at folk helt ned i tretti-årene i dag oppfatter sin egen alder som for høy.

Med denne bakgrunnen tilspises det ytterligere når Daatland aktualiserer barmhjertighetsdrapene. Han stiller spørsmålet om retorikken i den tiltakende aksepten av barmhjertighetsdrap har sammenheng med det vi kaller *byrden* av alder i det moderne samfunnet. Er livet noe man bør befris fra når livløse idealer krever det, og ingen egentlig protesterer?

Odd Børretzen har en sang om den dagen han ble gammel. Det var den dagen han oppdaget at han var blitt usynlig. Daatlands bok er en sterk påminnelse om at vi alle har et ansvar for å se, men også en påminnelse om at det vi ser ikke bør være vår egen frykt for å bli gamle, som kanskje var det jeg egentlig så i Birgit. En påminnelse om at gammel er mye, at det stort sett er bra og at alternativet er verre.

AV RAGNHILD FJELLRO

Kort fortalt

Ellen Mortensen (m.fl.)
Kjønnteori
Gyldendal akademisk, 2008
350 sider
Veil. pris: kr 398,–

Hva er kjønn? Hvordan har forestillingen om kjønn operert og forandret seg historisk? Hvilke forestillinger om mennesket, natur, kultur, språk og makt avgjør hvordan kjønn framstår? Forfatterne kommer fra fag som filosofi, litteraturvitenskap, sosiologi, historie og vitenskapsteori, samt kunsthistorie, medievitenskap, zoologi, sosialantropologi og kulturvitenskap.

Anne Beate Maurseth og Ellen Krefting (red.)
Mennesket. Arven fra opplysnings-tiden
Spartacus forlag, 2008
250 sider
Veil. pris: 349,–

Boken er en introduksjon til opplysningstiden og skal gi nye perspektiver på dagens oppfatninger om menneskets grenser og egenskaper. Våre forestillinger om mennesket som kosmopolitt, dyr, filosof og politiker står i gjeld til opplysningstiden, mener forfatterne, som kommer fra miljøet rundt Norsk selskap for 1700-tallsstudier.

Kristin Asdal og Ingunn Moser (red.)
Ekspertise og brukermakt
Unipub forlag, 2008
178 sider
Veil. pris: 249,–

Boken drøfter vendingen mot forbrukerinnflytelse og brukermedvirkning i politiske og administrative felt, som helse og samferdsel. Sentralt er spørsmålet: Hva betyr brukervendingen for politikk og politikkutøvelse? Moser er dekan ved Avdeling for sykepleie ved Diakonhjemmet Høgskole. Asdal er seniorforsker ved Senter for teknologi, innovasjon og kultur ved UiO.

Jon Reitan og Trond Risto Nilssen
Falstad. Nazileir og landssvikfengsel
Tapir forlag, 2008
286 sider
Veil. pris: 350,–

Falstad har vært anstalt for «vanartede gutter», tysk SS-leir, landssvikfengsel og spesialskole. I 2006 ble Falstad nasjonalt senter for studier av krigens fangehistorie og menneskerettigheter. Boken behandler Falstads to perioder som fangeleir i årene 1941–49. Nilssen og Reitan er henholdsvis førstekonservator og konservator ved Falstadsenteret.

Forskningsfri og undervisningsbyrde

I Forskerforum 7/08 uttaler Niels Eskild Johansen i artikkelen Fremragende undervisning at det «lønner seg ikke å satse på å bli en fremragende underviser på universitet og høyskoler. Vil man gjøre karriere, er det forskning som teller». I dette innlegget problematiserer vi en praksis innenfor høyere utdanning som gjør det nærliggende å bruke begrepsparet forskningsfri (i betydningen fri til å forske) og undervisningsbyrde.

En forskning som skaper ny kunnskap, avslører og kritiserer, er avgjørende for vitenskapelige institusjoner. Forskningen må følgelig gis gode vilkår i høyere utdanning gjennom økte bevilgninger og bedre tilrettelegging. I profesjonsutdanninger er det imidlertid minst ett bærende element til, og det er knyttet til undervisning og veiledning; altså direkte studentrettet arbeid. I høyskolenes kamp om posisjon kan det se ut som om det i hovedsak er forskningen som teller. Man er opptatt av antall vitenskapelige publikasjoner, antall ansatte med førstekompetanse, og man teller doktorgrader og professorater. At det er viktig, er til å forstå. Mange av de som innehar disse titlene, besitter nettopp en nødvendig forskerkompetanse. Problemet ligger derfor ikke i at man vil videreutvikle forskningen.

Problemet er snarere at undervisningen og veiledningen, de direkte møtene med dem som skal bli profesjonsutøvere, i praksis blir oppfattet som mindre viktige. Satt på spissen kan man si at god kvalitet på undervisning ikke belønnes, og dårlig kvalitet ikke nødvendigvis problematiseres. Undervisningskompetansen er ikke meritterende på samme måte som forskerkompetansen, verken for den enkelte institusjon eller for dens ansatte. I et slikt perspektiv kan det bli forstyrrende å drive profesjonsutdanning, fordi undervisning og veiledning kan bli en form for belastning, siden det tar tid og fokus vekk fra det som egentlig teller mest, nemlig forskningen. En slik utvikling er svært uheldig med tanke på profesjonsutdanningenes mål og studentenes opplevelse bl.a. av «praksissjokket».

En del av dem som allerede har forskningskompetanse, argumenterer for at de bør få mest tid til å forske, fordi det er de som er kvalifisert til det. De som fra før underviser mye, får dermed mer undervisning. Dette kan skape et ugunstig og kunstig skille mellom forskning og undervisning. Et mulig resultat er at det blir et A- og B-lag blant de ansatte: De som forsker mye, rykker opp og frem i systemet fordi de produserer noe som

gir titler, anseelse og økonomisk uttelling – og de som underviser, og i meritteringssammenheng blir stående på stedet hvil eller til og med blir akterutseilte, fordi det de produserer ikke teller på samme måte. Denne prosessen kan forsterkes av at de vitenskapelige produksjonene er viktige i ressurtildelingen til og anerkjennelsen av høyskolene. Hvis systemene primært er opptatt av at det publiseres i de «riktige» tidsskriftene, kan man ikke se bort fra at

Kommende profesjonsutøvere trenger en utdanning som i praksis vektlegger både profesjonsrelevant forskning, undervisning og veiledning.

bred og mer populærvitenskapelig spredning av forskningsresultater og fagkunnskap må vike. Man kan spørre seg om det viktigste da blir å skrive for de få og beherske fagtidsskriftenes «stammespråk», og at dette overordnes det å formidle fagstoff på en måte som er lettere tilgjengelig for praksisfelt og profesjonsutdanning. Man kan også

spørre seg om valg av formidlingsform og arena primært handler om egen akademisk karriere. Hvis så er tilfelle, må dette også ses i sammenheng med anerkjennelse, universitetsambisjoner og merittering.

Kvalitativt god undervisning og veiledning etterspørres ikke når midler fordeles. En slik tildelingspolitikk kan befeste forskning og undervisning som to skilte virksomheter, og også som ulike i rang. Selv når man etablerer to

lering og med de ansattes syn på hvilken virksomhet som er mest verdt. Motsatsen til en slik rangering er et ståsted der ulike kompetanse kan fungere kompletterende og reelt likeverdig. Kampen om kunnskapen og makten til å definere hva som er viktigst innenfor profesjonsutdanningene, er verken konstruktiv eller til å være stolt av.

Kommende profesjonsutøvere trenger en utdanning som i praksis vektlegger både profesjonsrelevant forskning, undervisning og veiledning. Dette krever at undervisnings- og veiledningsvirksomhet anerkjennes som meritterende på lik linje med forskning, og at ansatte også oppmuntres til og gis mulighet til å videreutvikle kvaliteten på undervisning og veiledning. For å få til det, må man unngå å ha systemer som gjør det nærliggende å snakke om forskningsfri og undervisningsbyrde. Det er en utfordring både for bevilgende myndigheter, for utdanningsinstitusjonene og for de som jobber med profesjonsutdanning.

BJØRN DAMSGAARD,
førsteamanuensis,
Høgskolen i Vestfold

HILDE LARSEN DAMSGAARD,
førstelektor, Høgskolen i Telemark

Forskingstida i Agder

Forskerforum 9/08 skriv at leieren i Forskerforbundet, Bjarne Hodne, «reagerer på at universitetet i Agder ikkje ser ut til å gå inn for ein avtale som er like god som det som finst ved dei andre universiteta». «Har ein blitt universitet, må ein ta konsekvensen av det, og gi lik tid til forskning og undervisning,» seier Hodne.

Vi kan forsikre Bjarne Hodne om at Universitetet i Agder (UiA) ikkje er motstandar av meir forskingstid for vitenskapleg tilsette

som er forskingsaktive og jamleg publiserer sine resultat.

Men også Bjarne Hodne veit at arbeidstid må betalast. Utan auka budsjetttrammer inneber meir forskingstid mindre undervisingstid. Og på UiA ønskjer vi ikkje å byggje ned undervising og læringsmiljø for studentane. Det gjeld ikkje minst dei sentrale profesjonsutdanningane, som lærarutdanningane, der dei utdanningspolitiske signala heller tilseier auka satsing.

Skulle UiA øyremerkje relativt

like mykje til forskning som dei etablerte universiteta, ville det krevje ein budsjettauke på i overkant av 80 millionar kroner. Dette kan ikkje skaffast ved eit styrevedtak eller ein avtale mellom universitetsleiinga og tenestemannsorganisasjonane. Det får vi berre til om dei nye universiteta kan få ein rimeleg del av grunnløyvingane til forskning. Og her vil vi gjerne ha draghjelp frå Hodne. Lukkast vi, kan vi love Hodne at dei auka ressursane skal nyttast til auka

forskingstid for våre dyktige vitenskaplege tilsette.

Så la det ikkje vere tvil, Universitetet i Agder både ønskjer og meiner det er ein rimelig rett at våre tilsette får meir ressursar til forskning. UiA har som målsetjing at dei tilsette i faglege stillingar som er forskingsaktive skal bruke like mykje av arbeidstida til forskning som til undervisning. Men forskingstid må vere ein ressurs for aktive forskarar, ikkje ein lik rett for alle, uavhengig av innsats og

resultat. Også innanfor forskinga må ein setje ressursane inn der ein får resultat ut. Vi håper Hodne er samd i dette, slik at vi saman kan forsikre nasjonale styresmakter om at meir ressursar til forskning generelt og til dei nye universiteta er ei svært god investering for framtida.

TORUNN LAUVDAL,
rektor, Universitetet i Agder

GJESTESKRIBENTEN

Lausunger på kirketrappen

Idet en ufattelig mengde professorer over det ganske land nærmer seg støvets år på raske fjed, står en stor og sint gruppe frem i offentligheten og krever sin arv. Aksjon «Lausungene 2008» er startet av unge forskere som har disputert, publisert og gjort det de ble satt til. Nå vil de ha fast jobb og fast lønn. Og se! Istedenfor brød får de smuler. De mishandles og kjeppjages, men har de tenkt å gi seg? Bøyer de nakken, tuser de ydmyke ut i skogen, *extra muros*, der landeveisrøvere og ville dyr venter? Overhodet ikke. De står på krava! I så måte er de ektefødte barn av sekstiåttene, oppdratt til bevissthet om egen verdi. Det som skjer, er som når rike foreldre får et nykke og gir bort formuen til verdigere trenende, mens deres egne sønner og døtre står tomhendte tilbake. Store mor Tora Aasland undrer seg i Morgenbladet 31. oktober over at barna gjør arveløsheten til hennes ansvar. Hun henviser dem til «institusjonene», som er «autonome og kan hente inn penger til forskning fra flere kilder». Imens lekker de fleste tak på nevnte institusjoners bygninger, vinduer lar seg ikke lenger åpne eller faller ned, og vedlikeholdsbudsjettene når astronomiske høyder samtidig som alle skal ha lønnsopprykk og pensjonsforpliktelsene eser som en gjærdeig i varmeskap. Det er ikke ende på hva pengene, som det blir stadig mindre av, skal brukes til. Og på Tøyen vil de ha nytt veksthus til de fine plantene sine.

Hvordan kunne det gå så galt? Jeg kan huske tiden da vi hadde regelstyring, bruttobudsjettering, stillingshjemer og bare svært begrenset adgang til å omdisponere mellom de forskjellige postene for lønninger, drift, nybygg, utstyr osv. Det meste var fastlagt

på detaljnivå i statsbudsjettet under vårt kapittel. De folkevalgte bestemte alt, etter grundig departemental forberedelse. Utdanning og forskning var den gangen en viktig og riktig *utgift*, det var alle enige om. For med kunnskap skulle landet bygges. Hjemlene sikret at stillinger ble utlyst

straks de var ledige, og den som forsøkte å flytte en stilling fra et fag eller fagområde til et annet, måtte forberede seg på en omstendelig prosess med høyt konfliktpotensial. Undertegnede kan takke et mislykket sådant forsøk for at hun ikke måtte ut i skogen til røverne. Dette gamle systemet, hvis fremste dyder var forutsigbarhet og klare makt- og ansvarsforhold, hadde dog sine ulemper. Det var autoritært og lite fleksibelt, med stor forsinkelseeffekt for nye moter og trender. Det var som i en gammeldags familie der far bestemte alt og var imot alt nytt. Så ble stillingshjemlene borte fra universitetene, vi har fått målstyring og nettobudsjettering og kan bruke

pengene som vi vil. Hver gang noen går av, kan vi kjøpe oss noe fint eller ta en skikkelig fest i stedet for å fornye det gamle faget, som likevel ingen vil studere og forskningsfronten bare gjesper av. Men festen kan bli kort, hvis ikke den allerede er over. Haken ved det nye systemet vårt er som kjent at det også er resultatbasert, og mens konjunkturane fluktuerer og budsjettene krymper, blir honnrordene «frihet» og «fleksibilitet» rene antifraser og uttrykk for en høyere ironi.

Lausunger kaller de seg. For ikke lenge siden var det en skam å være barn av ugift mor, til gjengjeld visste hele bygda hvem som var faren. Nå bare setter man igjen barna på kirketrappen, som i riktig gamle dager.

Karin Gundersen,
professor i fransk litteratur,
Universitetet i Oslo

Unge forskere vil ha fast jobb og fast lønn. Og se! Istedenfor brød får de smuler.

Gjesteskribentene skriver sant og subjektivt om akademien. De faste gjestene er **Karin Gundersen**, Kolbjørn Hagen, Bo Terning Hansen og Gunnar Sivertsen.

Senior + jobb = vinnvinn

For arbeidsgivere som vil vite mer om hvordan seniorpolitikk kan være nyttig for virksomheten.

For arbeidstakere som vil vite mer om hvilke muligheter de har som seniorer.

For tillitsvalgte som vil vite mer om hvordan seniorpolitikk kan bidra til bedre arbeidsmiljø og mer motiverte kolleger.

www.vinnvinn.org

Hvor stor andel førstestillinger?

I oktoberutgaven av Forskerforum gjengis statistikk fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) som viser at stillinger knyttet til undervisning, forskning og formidling (UFF-stillinger) utgjør ca. halvparten av stillingsmassen ved universitetene. Dette høres jo ikke så galt ut, men hvilken type stillinger er det egentlig som inngår i denne kategorien? Statistikken til Statistisk sentralbyrå (SSB) er litt tydeligere her. Fra deres statistikk over årsverk ved utdanningsinstitusjonene kan man trekke ut hvilke kategorier de tilhører. Her går det fram at i kategorien UFF-stillinger er alle stipendiatstillingene tatt med. Hvordan har det seg at mens landbruket makter å kategorisere antallet klauvdyr i norsk husdyrhold i sine respektive undergrupper ku, sau, gris og geit, så kan det ikke skilles mellom stipendiater, kortidsansatte forskere og fast ansatte førstestillinger i ansattestatistikken ved universitetene?

Det er nemlig viktige forskjeller i *ansvarsområder* for de ulike gruppene i UFF-kategorien, og derfor er det også viktig å *skille* mellom dem. Når det gjelder stipendiatene, så utfører de riktignok forskningsarbeid, men de er også under opplæring. Normalt er minst 25 prosent av disse årsverkene studentårsverk der stipendiaten selv følger kurs. 25 prosent av tiden er vanligvis undervisnings- og formidlingsplikt, men normalt bør ikke stipendiater være kurs-ansvarlige. Over 30 prosent av stillingene i UFF-kategorien er rekrutteringsstillinger, og de aller fleste av disse er stipendiater. Postdoktorstillingene regnes også som rekrutteringsstillinger, men de er fåtallige, og de har normalt ikke undervisningsplikt. De har først og fremst ansvar for egen faglig utvikling. I tillegg kommer en mindre gruppe mer rene (sannsynligvis midlertidige) undervisningsstillinger som utgjør ca. 15–20 prosent. Dette betyr at kun ca. en fjerdedel av de totale årsverkene ved universitetene er permanente førstestillinger.

Denne lille andelen av stillinger oppebærer ansvaret for forskning, doktorgradsutdanning, samt høyere og lavere grads undervisning ved universitetene, m.a.o. det som skal være universitetenes hovedvirksomhet og eksistensberettigelse. Det er de som ser til at stipendiater og masterstudenter får tildelt og gjennomfører sine oppgaver og avhandlingstema på faglig forsvarlig nivå og innen rigide tidsfrister. Det er de fast ansatte som skal sørge for å sette sammen innholdet og lage eksamener til all undervisning på lavere og høyere nivå og drive langsiktig planlegging og utvikling av kursporteføljen. Det er som har hovedansvaret for å sørge for langsiktig utvikling av fagene og laboratoriene ved universitetene, for å søke om penger til forskningsprosjekter og sørge for å få utgitt publikasjoner (med god hjelp fra stipendiater og postdoktorer, men dem må man først få tildeling til).

Ytterligere kontrast får man dersom man sammenligner endringen fra 2004 til 2006 i absolutte tall. Mens antall førstestillinger ved UiO har gått opp med 17 stillinger, så har antallet administrative-/støttestillinger gått opp med 223. I mitt eget fag fysikk er antallet førstestillinger på landsbasis gått ned fra 160 til 140 siden 2002. Det kan se ut som om nesten alt av personaløkninger de seinere årene har gått til økt antall stipendiater, midlertidige og administrative stillinger. Ønsker man å forbedre universitetenes muligheter for å utvikle seg som faglige institusjoner på lengre sikt, så er det svært viktig at man sørger for å ha tilstrekkelig permanent fagpersonale som kan følge opp langsiktig fagligutvikling. I stedet er denne staben nå i ferd med å havne på rødlista over truede stillingskategorier ved universitetene.

Det må i langt større grad prioriteres midler til å opprettholde og videreutvikle den faste vitenskapelige staben og til direkte FoU-drift, og vi må få synliggjort hva dette faktisk må og bør koste. Dette krever en signifikant økning av midler direkte øremerket til førstestillinger og direkte forskningsdrift, for å unngå en ytterligere oppblåsing av administrasjonsdelen av universitetene. Dette krever også styringsverktøy som kan synliggjøre effekten av tiltakene

i forhold til universitetssektoren. Statistikk kan være et slikt verktøy, men da må den skille mellom de ulike «klauvdyra» i universitetenes «husdyrhold». Det er dessverre ikke tilfellet slik vi får det presentert i oktoberutgaven av Forskerforum.

i forhold til universitetssektoren. Statistikk kan være et slikt verktøy, men da må den skille mellom de ulike «klauvdyra» i universitetenes «husdyrhold». Det er dessverre ikke tilfellet slik vi får det presentert i oktoberutgaven av Forskerforum.

ÅSHILD FREDRIKSEN,
professor i eksperimentell
plasmafysikk, Universitetet i Tromsø

Blindern-syndromet er meget mer enn et tilfeldig valgt ord

Når Universitetet i Oslo havner helt nede på 177. plass blant verdens forskningsuniversiteter, må man tro at noen professorer kanskje stiller spørsmål om mulige årsaker til denne begrædelige tilstand. I betraktning av forskningsens høye status og privilegerte stilling er denne samfunnssektoren gjenstand for påfallende lite kritisk analyse. Forskernes tilbakelsholdenhet m.h.t. kritisk blikk på egen virksomhet kan av utenforstående lett tolkes som om de har noe å skjule.

Derfor er det gledelig at instituttleder Tyge Greibrokk, Kjemisk institutt, melder seg på i debatten, som begynte med førsteamanuensis Sjur Baardsens innlegg i Forskerforum 3/08, om inhabilitet ved tildeling av forskningsmidler, og fortsatte med mitt innlegg i Forskerforum 8/08 om favorisering, eventuelt favorisering – også ved ansettelser, publisering o.l. Greibrokk etterlyser dokumentasjon.

Joda, navn kan nevnes, men er ikke nødvendig. Folk med litt hukommelse kan bekrefte at en rekke norske forskere som i dag nyter stor internasjonal anseelse, ble nektet innpass på Blindern. Noen av disse pinlige sakene har vært omtalt, bl.a. i biografier. Men Blindern-syndromet har aldri vært analysert og drøftet.

Det er alltid skremmende når jukseri avsløres, men enda mer så om slikt får skje uten at forskermiljøene skjerper sin selvjustis. Men hvem skal kontrollere forskerne?

Pressen naturligvis, men det skorter ofte på kompetanse, motivasjon og tålmodighet til å grave.

Da jeg ble ansatt som NAVFs første informasjonssjef i 1972, hadde jeg vært deltidsstudent på Blindern fra høsten 1959 – finansiert ved mitt yrke, først som sjømann, deretter ti år som journalist. Det var et privilegium å slippe inn ved universitetet, og noen mente at vi ikke ville belaste samfunnet ytterligere med våre levetidsgifter. Andre tenkte annerledes og skaffet seg skjermde arbeidsplasser. Siden er akademiske krav senket, f.eks. er cand.mag. omtrent halvert. Det nevnes mastergrad på to år og doktorgrad basert på tre småartikler. Hva blir effekten av reduserte krav til kompetanse, og endrede perspektiver? Eksempler:

Faget sosiologi, grunnlagt ca. 1950, var preget av juridisk tankegang (vedr. konformitet og avvik). For å komme løs fra dette normative perspektivet tok noen opp sosiale problemer, og utviklet faget til premissleverandør for sosialkontorer, hvor enkle statistiske oversikter (uten teoretisk navlestreng) ble underlag for tiltak. Forskningen stagnerte på et nivå hvor faget ikke kunne markere seg internasjonalt.

Samfunnsfaget psykologi lider fortsatt av banesår etter 1968-tumultene. Dette er omtalt av Dag Østerberg i Nytt Norsk Tidsskrift 3/2005, under tittelen «Fra Schjelderup til Grenness – en forfallsbetraktning over norsk psykologi». Sakkyndige er en fare for rettsikkerheten, stod det i Apollon 3/2006.

I løpet av mine ti år som forskningsformidler i NAVF (bl.a. redaktør av 56 utgaver av bladet Forskningsnytt), så jeg kampen om faste forskerstillinger. Har noen av disse vært livsvarige soveputer? Svaret ligger kanskje i tallet 177.

En topp ble nådd da NAVF, grunnlagt i 1949 med ansvar for grunnforskning, ble pådyttet et femte fagråd (populært kalt gjøkungen) – for samfunnsplanlegging. Et styremedlem fra LO krevet «nyttig» forskning. I praksis ble forskerne premiært for å fremlegge resultater til støtte for politiske vedtak. Forskerne forholdt seg servilt til den nye ordningen for å beholde sine stillinger. Vi ansatte som forsvarte grunnforskningen, var uten jobb etter utdanning utenskjørs.

Myndighetene, partene i arbeidslivet og Senter for seniorpolitikk står bak vinnvinn-kampanjen:

Hvorfor er USA ledende innen forskning? Kanskje fordi det er akseptert at forskning drives fremover av dristige hypoteser som kan føre til paradigmeskifter (ref. Kuhn, 1974). Men dristige hypoteser fra kreative studenter slipper ikke forbi professorer som premierer sine egne lydlige nikkere. Kanskje noen frie forskere utenfor universitetene formulerer de hypotesene som kan få noe til å løsne? Faktisk ville det være underlig om ikke noen professorer spør seg om det faktisk er de selv som – ved å tviholde på Blindern-syndromet – blokkerer for den kreativitet som kunne skape nødvendige paradigmeskifter og skyve Universitetet i Oslo litt oppover fra den usle 177.-plassen på den begrædelige listen.

MAURITZ SUNDT MORTENSEN
faglitterær forfatter,
MA/cand.mag.

En fremtid i forskning?

Forskerforbundet ved Universitetet i Oslo arrangerte nylig symposium og seminar om forskerrekuttering, med samme tittel som overskriften på denne kronikk. Spesielt gjennomgikk man arbeidsforhold og framtidsutsikter for gruppen midlertidig vitenskapelige ansatte, med spesielt fokus på postdoktor-kategorien. Problemet man ville ta tak i er at disse engasjementene er tidsbegrenset, og man har ingen jobbsikkerhet og liten utsikt til å jobbe videre med noe lignende i fremtiden. På de fleste fagfelt blir 80 til 90 prosent av alle søknader om fortsatte prosjekter avslått. Mange blir arbeidsledige en periode etter et postdoktorstipend, og de midlertidige ansettelsene kan gjøre det vanskelig å ta opp huslån, stifte familie, samt planlegge og påvirke eget livsforløp på andre måter.

Hvem vil jobbe under slike betingelser? Forbløffende mange gjør det nå i alle fall; gjennomsnittsalderen for ansettelse i regulær vitenskapelig stilling er 43 år. Med andre ord: 10-15 år med høyest midlertidige ansettelsesforhold

etter avlagt doktorgrad. I næringslivet betales midlertidige engasjementer av spesialister på en helt annen måte, og det er en temmelig stor risiko for at de faglig best kvalifiserte forskerne går lei og forsvinner ut av landet eller finner seg noe annet å gjøre.

Er det noen katastrofe om næringslivet får tilgang på høy kompetanse? Selvsagt ikke, men nye mennesker må tross alt utdannes hele tiden. Både statsråd Tora Aasland og Forskningsrådets direktør mener at institusjonene må omgjøre sin personalpolitikk på området. Det synes også å være en rådende oppfatning at de har den nødvendige økonomiske og forvaltningsmessige handlefrihet. Dette er ikke helt i tråd med virkeligheten. Budsjettene er i realiteten ofte så små at de ikke dekker faste lønnsutgifter og drift, og det på avdelinger der under halvparten av de antatt nødvendige jobbene er bemannet. Løsningen er eksternt finansierte midlertidige ansatte. Man har gjentatt og gjentatt at det må satses på rekruttering, for gjennomsnittsalderen på våre professorer er så høy at de fleste vil være gått av med pensjon om 10 år fra nå av. Dette argumentet er helt irrelevant når universitetene ikke har råd til å ansette noen i de jobbene som blir ledige.

Universitetene er imidlertid ikke helt uten ansvar selv. Ledelsen har ingen som helst begreper om konsekvensene av manglende forutsigbarhet. Selvsagt skal det være en viss konkurranse om stillingene, men å bare ansette folk som er over halvveis i yrkeskarrieren er latterlig. Det må opprettes nye stillingskategorier med mer langvarige, om ikke permanente engasjementer. Det amerikanske «tenure track»-systemet er antagelig måten å gjøre det på. Her evalueres alle nyansatte etter sine første fem år. I dag synes man å tro at tjenestemannsloven hindrer oss i å kopiere dette systemet. Det er ikke tilfelle, selv statsansatte kan sies opp lovlig ved bortfall av arbeidsoppgaver og finansiering. Konsekvensen av reglene om fortrinnsrett bør imidlertid utredes.

Norges Forskningsråd har også gått glipp av noe vesentlig. Betingelsene for å oppnå et postdoktorstipend er rimelig forutsigbare:

Har man vært dyktig og oppnådd gode resultater, og fremfor alt publisert disse i gode tidsskrifter så er det rimelig god sjanse til å få finansiering. Men to til tre år etter avlagt doktorgrad tar det bråstopp. Da er det nemlig virkelig på tide at kandidaten begynner å utarbeide egne prosjekter basert på nye ideer. Men nå er all forutsigbarhet borte.

Av en eller annen grunn evaluerer Forskningsrådet prosjektsøknadene helt uten tanke på hvem som søker: Er det en fast ansatt professor med en lang karriere bak seg og en stab på 20 mennesker rundt seg, eller en person i starten av karrieren? Spiller ingen rolle, man teller pliktskyldig antall publikasjoner og vurderer prosjektets «vitenskapelige kvalitet». Hva i all verden er dette slags tenkning? Det er klart man skal se på antall publikasjoner pr år man har vært yrkesvirksom, ikke totalt antall. En kan ikke sidestille søknader fra nylig uteksaminerte kandidater med de som kommer fra ledelsen ved et Centre of Excellence. En kan heller ikke sammenligne antall siteringer hos en rovdyrøkolog med en kreftforsker. Fagkomiteenes manglende evne og vilje til å ugyldiggjøre absurde referee-uttalelser skremmer bort flere unge forskere enn selv den mest virkelighetsfjerne instituttleder, det kan jeg garantere.

Hovedproblemet er dog atter en gang helt klart manglende bevilgninger. Aasland gjorde det ganske klart på Forskerforbundets arrangement at den sittende regjeringen kommer til å netto minske bevilgningene til forskning. Jarle Møen fra Norges Handelshøyskole kunne tallfeste og argumentere for at investeringer i forskning og undervisning gir god avkastning. Verden endrer seg og det går ikke an å bruke samme teknologi eller kjøpe og selge de samme varer og tjenester i det uendelige. Hva som skjer med store virksomheter som oppfatter og forstår om verden rundt seg, og følgelig heller ikke fornyer seg, er i disse dager perfekt illustrert av USAs bilindustri.

En fremtid i forskning? Kanskje, om vi får på plass et system der nye idéer og ny kunnskap ivaretas bedre enn nå. For de midlertidig vitenskapelige ansattes del

kreves et system med større ansettelsestrygghet og forutsigbare betingelser. Ellers kan man like gjerne ringe General Motors og søke om jobb. Sjansen er omtrent like stor der.

ØYVIND ØVERLI
forsker, og styremedlem i Forskerforbundet, ved Universitetet for miljø- og biovitenskap.

NORGES IDRETTSHØGSKOLE

Ønsker du en interessant jobb ved Norges idrettshøgskole?

Vi har følgende stillinger ledig:

- Professor i biomekanikk ved Seksjon for fysisk prestasjonsevne
- Faglig leder ved Seksjon for fysisk prestasjonsevne
- Stipendiatstilling innen fagområdet estetisk praksis ved Seksjon for kroppsøving og pedagogikk
- Førsteamanuensis i svømming og livredning

Du kan finne fullstendig kunngjøringstekst og søke stilling på våre hjemmesider www.nih.no

LURER DU PÅ HVA TORA AASLAND GJØR I DAG?

NÅ FINNER DU FORSKERFORUM PÅ NETT. DAGLIG OPPDATERTE NYHETER, DEBATT OG STILLINGSANNONSER.

www.forskerforum.no

kunnskap gir vekst

Forskerforbundet er landets største og ledende fag- og interesseorganisasjon for ansatte i forskning, høyere utdanning og kulturminnevern. Forskerforbundet ivaretar medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår samt forsknings- og utdanningspolitiske interesser. Forskerforbundet har over 16 000 medlemmer. Sekretariatet har 28 ansatte.

Rådgiver

I Forskerforbundets fagpolitiske avdeling er det ledig fast 100% stilling som rådgiver.

Fagpolitisk avdeling består av en avdelingssjef og en stilling som rådgiver. Avdelingen har ansvar for å utvikle kunnskapsgrunnlaget for Forskerforbundets politikk. I dette inngår aktuelle forsknings- og utdanningspolitiske spørsmål, herunder dokumentasjon og analyse av medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår. Andre oppgaver for avdelingen er blant annet saksforberedelse til hovedstyret, kursvirksomhet, samarbeid med andre aktører i sektoren, og internasjonalt arbeid.

Rådgiveren vil bli tildelt oppgaver innen hele avdelingens ansvarsområde, men arbeidsoppgavene vil i hovedsak være knyttet til utredningsarbeid, dokumentasjon og analyse, utarbeidelse av høringsuttalelser og statistikk, og oppfølging av statsbudsjett. Rådgiveren vil også ha ansvar for forbundets arbeid overfor stipendiater.

Ønskede kvalifikasjoner:

- Vi ser etter en person med høyere utdanning som er analytisk og som har erfaring fra utredningsarbeid og utarbeidelse av statistikk, gjerne en samfunnsøkonom.
- I tillegg ser vi gjerne at du har erfaring fra sektoren forskning og høyere utdanning, offentlig forvaltning og/eller fagorganisasjoner.
- Gode IT- kunnskaper.
- Det kreves god skriftlig og muntlig fremstillingsevne, gode samarbeidsevner og evne til å arbeide selvstendig.

Stillingen medfører noe kurs- og reisevirksomhet.

Forskerforbundet tilbyr interessante arbeidsoppgaver, et godt faglig miljø og konkurransedyktige betingelser. Vi har kontorer i Oslo sentrum.

Nærmere opplysninger ved avdelingssjef Bjørn T. Berg, tlf. 21 02 34 05 / 99 57 42 64, eller generalsekretær Sigrid Lem, tlf. 21 02 34 10 / 95 75 54 83.

Søknad med CV og kopi av vitnemål sendes på e-post innen **9. januar 2009** til: post@forskerforbundet.no

www.forskerforbundet.no

NTNU – Det skapende universitet

Ved NTNU i Trondheim er den teknologiske kunnskapen i Norge samlet. I tillegg til teknologi og naturvitenskap har vi et rikt fagtilbud i samfunnsvitenskap, humanistiske fag, realfag, medisin, arkitektur og kunsthøgskolen. Samarbeid på tvers av faggrensene gjør oss i stand til å tenke tanker ingen har tenkt før, og skape løsninger som forandrer hverdagen.

Det historisk-filosofiske fakultet

Institutt for moderne fremmedspråk

Førsteamanuensis

i britisk litteratur

Nærm. oppl. ved instituttleder Arne Halvorsen, tlf. 73 59 65 09, e-post: arne.halvorsen@hf.ntnu.no eller seksjonsleder Helene Hauge, tlf. 73 59 67 76, e-post: helene.hauge@hf.ntnu.no

Søknad merkes med journalnr. HF-340 og sendes til NTNU, Det historisk-filosofiske fakultet, 7491 Trondheim. **Søknadsfrist 16.12.08.**

Se fullstendig utlysningstekst på www.nav.no, www.jobbnorge.no eller på NTNUs hjemmesider <http://nettopp.ntnu.no>

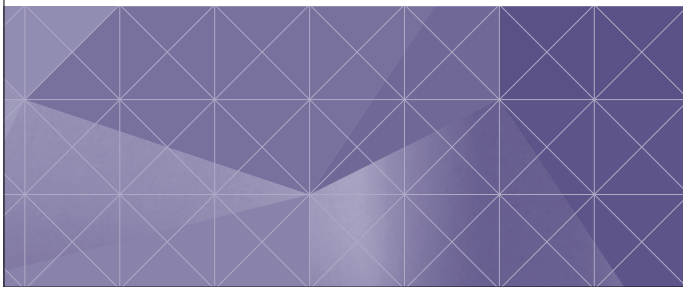
DET TEOLOGISKE
MENIGHETSAKULTET

Det teologiske Menighetsfakultet er en vitenskapelig høyskole som tilbyr utdanning på bachelor-, master-, og PhD-nivå. MF er landets største teologiske forsknings- og utdanningsinstitusjon med 90 ansatte og ca. 900 studenter.

LEDIGE STIPENDIAT-STILLINGER

Det er ledig 2-3 stipendiatstillinger ved Det teologiske Menighetsfakultet innen fagfeltet teologi. Søknadsfrist: 6. februar 2009.

Stipendiatperioden skal lede frem til en PhD-grad og går over 4 år. *Se mf.no for fullstendig utlysning.*

INFORMASJON FRA FORSKERFORBUNDET

For kontinuerlig oppdatering, besøk våre hjemmesider www.forskerforbundet.no

I. SVENSKENE NÅR FORSKNINGSMÅLET I 2009 – HVA MED NORGE?

Regjeringen i Sverige har nylig lagt frem en forsknings- og innovasjonsmelding der de foreslår å øke forskningsinnsatsen med 5 milliarder svenske kroner i perioden 2009–2012. Allerede i 2009 vil svenskene klare å nå målet om at det offentlige skal bevilge 1 % av BNP til forskning.

I Danmark har regjeringen lagt frem et forslag om å øke forskningsinnsatsen med 10 milliarder danske kroner i perioden 2009–2012. En stor del av dette skal være frie basismidler til universitetene.

– I Norge sliter vi med en «pensjons- og lønnsbombe» som vil koste sektoren minimum 440 millioner kroner i 2009. Nå må regjeringen i Norge komme på banen, sier Bjarne Hodne, leder i Forskerforbundet.

II. KVINNEREPRESENTASJON OG ARBEIDSBELASTNING

NIFU STEP har på oppdrag fra Forskerforbundet undersøkt hvorvidt kravet til kvinnerepresentasjon i ansettelses- og bedømmelseskomiteer fører til en større arbeidsbelastning for kvinner enn for menn. Rapporten belyser spørsmål knyttet til omfang, tidsbruk, arbeidsbelastning og erfaringer med slike verv.

Undersøkelsen viser at kvinnelige ansatte deltar i bedømmelses- og ansettelseskomiteer i like stor grad som menn. Imidlertid oppleves kravet om kvinnerepresentasjon som en økt belastning for kvinnelige ansatte i enkelte miljøer. Uavhengig av om arbeidet oppleves som en belastning, vurderes bedømmelsesoppgaver hovedsakelig positivt. Rapporten kan lastes ned fra www.forskerforbundet.no.

III. FORSKERFORBUNDETS KOMMENTARER TIL STATSUDSJEET

Det totale nivået på forskningsinnsatsen er ikke tilstrekkelig til at Norge nærmer seg regjeringens egen målsetting om å øke den offentlige forskningsinnsatsen til 1% av BNP innen 2010. Det skriver Forskerforbundet i notater til Stor-

ØNSKER INNSPILL TIL NY FORSKNINGSMELDING

– Jeg inviterer alle interesserte – personer, institusjoner, organisasjoner og bedrifter – til å komme med innspill til det pågående meldingsarbeidet, sier statsråd for forskning og høyere utdanning Tora Aasland. Kunnskapsdepartementet har opprettet en egen nettside for den nye forskningsmeldingen, og vil publisere alle innkomne innspill der.

Forskerforbundets Hovedstyre har drøftet saken på sitt møte 30. oktober, og et første innspill til meldingen vil bli sendt til Kunnskapsdepartementet før jul.

SENTRALE KURSTILBUD

Forskerforbundet arrangerer følgende sentrale kurs i januar og februar 2009:

- 27.01.09: Stipendiatseminar i Stavanger
 - 27.–29.01.09: Grunnopplæring trinn I for nye tillitsvalgte
 - 03.02.09: Tariffkonferanse for tillitsvalgte (stat)
 - 10.–12.02.09: Grunnopplæring trinn II for tillitsvalgte (stat)
- Program og påmeldingsinformasjon blir lagt ut på www.forskerforbundet.no/kurs.

tingets Finanskomité og Kirke-, utdannings- og forskningskomité med kommentarer til statsbudsjettet for 2009.

Forslaget til statsbudsjett inneholder noen positive elementer når det gjelder forskning og høyere utdanning. I sum er likevel statsbudsjettet et skritt i feil retning, mener Forskerforbundet.

Forskerforbundet foreslår blant annet en vesentlig økning i institusjonenes basisbevilgning for å kompensere for reelle lønns- og pensjonsutgifter. Det må også opprettes langt flere rekrutteringsstillinger enn de 201 regjeringen foreslår. Les våre budsjettkommentarer på www.forskerforbundet.no.

IV. FORSKNING I STATSUDSJEET 2009

NIFU STEP's rapport om regjeringens budsjettforslag for 2009 konkluderer med at forskning får en vekst i 2009 på omlag 9 %, og at veksten i første rekke er knyttet til fornybar energi, klima og CO₂-håndtering, rekruttering, helseforskning og EU-kontingent.

Bevilgningene til forskning og utvikling (FoU) vokser i 2009 med snaut 9 %, tilsvarende en realvekst på vel 4 %. Veksten i 2009 er litt høyere enn gjennomsnittlig årlig vekst i forskningsbevilgningene på 2000-tallet. Forskningsbudsjettets andel av statsbudsjettet er i 2009 omtrent den samme som i 2008.

Med negativ BNP-vekst og stupe oljepriser er det mulig at målet om at offentlige forskningsbevilgninger innen 2010 skal

utgjøre 1 % av BNP vil bli nådd, skriver NIFU STEP. Rapporten kan lastes ned fra nettsiden www.nifustep.no.

V. – TO NYE KUTT I STATSUDSJEET

Etter nøyere gjennomgang av forslaget til statsbudsjett for 2009 har Universitets- og høyskolerådet (UHR) oppdaget to alvorlige forhold som vil påføre sektoren en realnedgang.

– Vi har fått tilbake ett kutt, men samtidig er vi påført to nye, sier leder av UHR Jarle Aarbakke i en pressemelding.

– Det er særlig to forhold som ikke er med i budsjettet og som begge ligger klart utenfor UH-sektorens kontroll. Det ene dreier seg om den varslede økning i premiesatsen på pensjonsinnbetalinger med ca 2 %. Det andre er at den reelle lønnsveksten ligger på ca 6,5%, men det sektoren har fått kompensert for i budsjettet for 2008 var på 4,4%, altså er det også her snakk om en kostnadsøkning på ca 2%.

SAMARBEID OG ARBEIDSDILING
Dette var temaet for Forskerforbundets forskningspolitiske seminar som gikk av stabelen 5. november på Hotel Bristol i Oslo. Politisk rådgiver Kyrre Lekve i Kunnskapsdepartementet og leder av Stortingets KUF-komité Ine Marie Eriksen Søreide var blant innleiderne. Presentasjoner og innlegg fra seminaret er nå tilgjengelige på www.forskerforbundet.no/seminar

VII. PRINSIPIELL AVGJØRELSE OM PERMISSJON OG SYKDOM

Direktoratet for Arbeidstilsynet har i en klagesak bestemt at en kommune ikke fikk ha i sitt arbeidsreglement at arbeidstakere som blir langvarig sykemeldt må søke permisjon samt en oppfordring til at arbeidstakeren selv sier opp sin stilling etter to års sykefravær.

Arbeidstilsynets svartjeneste har forholdsvis mange spørsmål rundt tilsvarende ordninger.

– Det er veldig mange som lurer på om de er pliktig å søke permisjon når de blir langvarig syk, og det mener vi at arbeidsgiver ikke kan kreve. Arbeidsuførhet er i utgangspunktet en gyldig fraværsgrunn også ved langvarig sykdom, skriver Arbeidstilsynet.

VIII.

VERVEKAMPANJE

Alle medlemmer som verver ett eller flere nye medlemmer til Forskerforbundet i perioden 1. mai – 31. desember 2008 får vervepremie. Du velger selv om du ønsker premien for én verving, eller om du ønsker å spare til tre eller fem vervinger. Mer informasjon på www.forskerforbundet.no/vervekampanje.

IX.

SNART 17.000 MEDLEMMER

Forskerforbundets medlemstall fortsetter å øke, og ser ut til å passere 17.000 tidlig i 2009. Ved utgangen av oktober hadde Forskerforbundet 16.705 medlemmer, og har dermed hatt en nettovest på ca 700 medlemmer hittil i 2008.

X.

SISTE ALMANAKK FRA FORSKERFORBUNDET

2009 blir det siste året Forskerforbundet gir ut en egen almanakk. Stadig flere medlemmer har de siste årene meldt fra om at de verken trenger eller ønsker denne almanakken, og Forskerforbundet har på denne bakgrunn besluttet å ikke lengre produsere sin egen almanakk. Årssettet til almanakken for 2009 ble sendt til medlemmene sammen med det forrige nummeret av Forskerforum (nr 9/2008). Almanakken er produsert i standard A-plan pocketformat, og nye årssett kan kjøpes i bokhandel.

Samarbeid

Tradisjonen tro arrangerte Forskerforbundet sin årlige forskningspolitiske dagskonferanse i begynnelsen av november. Denne gang med temaet «Samarbeid og arbeidsdeling». Uken etter avholdt Kunnskapsdepartementet (KD) et samrådsmøte om samarbeid og arbeidsdeling i universitets- og høyskolesektoren. Arrangementene utfylte hverandre på en god måte og satte samlet søkelyset på nødvendigheten av samarbeid og arbeidsdeling mellom fag, miljøer og institusjoner. Problemstillingene er kjent fra tidligere, behovet for samordning er langt på vei akseptert, men de grep som skal tas for å gi gode løsninger på utfordringene, er enda ikke funnet. Hernes-utvalgets innstilling lanserte i sin tid knutepunkt og Norgesnett uten at dette fikk virkninger. Stjernø-utvalget kom nok noe nærmere en løsning, men de organisatoriske grep som ble valgt for å realisere samarbeidsmodellene, vakte motstand.

Nå er nytt og gammelt tankegods trukket fram igjen i samband med arbeidet med en ny forskningsmelding og evalueringen av finansieringssystemet. Disse to viktige saksfeltene ses nå i sammenheng, noe som presser fram behovet for funksjonsdyktige løsningsforslag på samarbeids- og arbeidsdelingsproblematikken. Meldingene fra institusjonene så langt er ganske sammenfallende: Konkurransen mellom institusjonene må dempes ned til fordel for økonomisk uttelling for faglig og organisatorisk samarbeid, et samarbeid som må springe ut av miljøenes faglige ønsker. Men samtidig innser vel de fleste lederne ved institusjonene at det er et klart behov for en viss overordnet styring på nasjonalt nivå for å få til et samarbeid og en arbeidsdeling som både fungerer og som gir den nødvendige samlede gevinst for forskning og høyere utdanning.

Mulighetene for de berørte parter til å gi innspill er stor. Foruten de to arrangementene som er nevnt, stilte forsknings- og høyere utdanningsminister Tora Aasland 13. november på Forskerforbundets frokostseminar på UiS, hvor temaet nettopp var den nye forskningsmeldingen. 18. november arrangerte lokallaget ved UiO symposiet «En framtid i forskning?», som dreide seg om forskerrekruttering og hvor Tora Aasland hadde innlegg om rekrutteringsutfordringene og forskningens vilkår i Norge. 5. desember er Forskerforbundet invitert til en konferanse om finansieringssystemet for universiteter og høyskoler, og tre dager etter er forbundet representert på listen over innledere når KD avholder sin store konferanse om innspill til forskningsmeldingen. 30. oktober diskuterte hovedstyret både finansieringssystemet og forskningsmeldingen, og temaene blir tatt opp på nytt på styrets møte 11. desember.

Innledningsvis ble det nevnt at problematikken samarbeid og arbeidsfordeling ikke er ny. Det er på tide å få til en avklaring. Enda en omfattende og ressurskrevende runde med disse spørsmålene uten operative resultater som gir faglig gevinst, ville være sterkt beklagelig. Forbundet vil følge departementets arbeid med samarbeid, arbeidsdeling, finansieringssystemet og forskningsmeldingen videre og gi sitt bidrag til en konstruktiv løsning. Innspill til debatten fra lokallag, foreninger og enkeltmedlemmer mottas mer enn gjerne.

Vi fortsetter kampen

En av høstens begivenheter for Forskerforbundet er hvert år fremleggelsen av forslag til statsbudsjett for kommende år. I år var dette imøtesett med særlig spenning fordi det var regjeringens siste mulighet til å oppfylle løftene i Soria Moria-erklæringen for stortingsvalget neste høst. Denne muligheten benyttet imidlertid ikke regjeringen. Riktignok ga forslaget realvekst i forskningsbevilgningene, men verken regjeringens mål om en samlet forskningsinnsats på 3 prosent eller en offentlig innsats på 1 prosent ble nådd. Det var få spor etter stortingsmeldingen om rekruttering som regjeringen hadde gitt uttrykk for skulle ivaretas i forslag til stats-

budsjett. Når det gjaldt universitetene og høyskolene, ble «hvileskjæret» tilbakeført, men noen styrking av ressurs situasjonen for institusjonene utover dette inneholdt ikke budsjettet, på tross av Soria Moria-erklæringens løfter.

Vi var kritiske til budsjettforslaget da det ble presentert. I ettertid har beregninger foretatt av institusjonene og Universitets- og høgskolerådet bekreftet vår kritikk. Nærmere gjennomgang av budsjettforslaget avdekket en manglende kompensasjon for lønnsoppgjøret og pensjonsutgifter på om lag 440 millioner kroner, et beløp som vil få konsekvenser for institusjonene.

Den manglende kompensasjonen burde ikke komme som noen overraskelse på myndighetene. Alt i 2003 påpekte vi at institusjonene ikke hadde fått kompensasjon for lønnsoppgjøret. Resultatet av årets lønnsoppgjør med justeringsforhandlinger var kjent i god tid før budsjettforlaget ble lagt frem. Regjeringen kunne derfor lagt inn kompensasjon for oppgjøret i budsjettet.

I følge myndighetene skyldes den manglende kompensasjonen at nettobudsjetterte institusjoner ikke gis kompensasjon for reelle kostnader ved et lønnsoppgjør. Men hvorfor kan ikke slike institusjoner få kompensasjon for de reelle kostnadene i ettertid? Skal institusjonene straffes for gode lønnsoppgjør når staten faktisk er en av partene?

Signalene fra Stortingets budsjettbehandling tyder ikke på at staten er villig til å rette opp disse skjevhetene. Vi gir imidlertid ikke opp kampen og vil utover vinteren arbeide med å dokumentere hvilke konsekvenser manglende kompensasjon fører til.

Til slutt: hvorfor er vi opptatt av å bedre ressurs situasjonen for institusjonene; er ikke dette institusjonenes kamp? Jo, men samtidig er det våre medlemmer som kommer til å merke ressursnedgangen – gjennom forverrede arbeidsvilkår med mindre tid og ressurser til FoU, med dårligere muligheter til å videreføre kvalitetsreformen og færre ressurser til kompetanseutvikling. Kampen for flere ressurser til institusjonene er derfor en kamp for medlemmenes arbeidsvilkår!

Hva skjer i biblioteket?

UH-bibliotekenes tjenester videreutvikles i takt med institusjonenes behov. Styrking av forskningen og gjennomføring av kvalitetsreformen er to eksempler på viktige prioriteringer i sektoren de siste årene. Hvordan responderer bibliotekene på disse satsingene?

Tradisjonelt har biblioteket vært samlingsorientert, og ressursene brukt til å bygge opp og organisere samlingene. Kunnskapsorganisering er fortsatt en viktig faktor for gjenfinning og fornuftig bruk av det som kjøpes inn. En stadig større del av bibliotekenes budsjetter går nå med til elektroniske ressurser, samtidig som det innen «bokfagene» kjøpes flere bøker enn noen gang. Nye tjenestetilbud, med brukeren i sentrum, utvikles. Biblioteket må ha tett kontakt med fagmiljøene, og tilpasse både samlingsutvikling og formidling til forskernes behov.

Kvalitetsreformen har innført nye læringsformer med et sterkere fokus på å finne, kritisk vurdere og anvende kilder og litteratur. I mange fag er bibliotekets undervisning integrert, og det arbeides målrettet for å utarbeide læringsmål innen informasjonskompetanse sammen med fagansvarlige. Mange bibliotek prioriterer store ressurser til dette, som også er et viktig bidrag i å forebygge plagiering og fusk.

UH-bibliotekene finansieres av institusjonenes basisbevilgning, det

Av Sigrid Lem
Generalsekretær i
Forskerforbundet

Av Bjarne Hodne
Leder i
Forskerforbundet

blir derfor en utfordring når basis er under press fra mange kanter. Når bibliotekene tvinges til å redusere antall tidsskrifter, databaser og bøker, ja så rammer det forskere og studenter direkte. Bibliotek er en del av vitenskapelig infrastruktur, og må sikres budsjetter som ivaretar dette.

Å stille til rådighet digitale vitenkilder er enormt kostbart, men er helt nødvendig for at forskere skal ha tilgang til den nyeste, oppdaterte vitenskapelige litteraturen.

I høst har bibliotekene fått den globale finanskrisa i fanget, i den forstand at en stor del av ressursene vi kjøper faktureres i dollar og euro. Med en svekket krone, i tillegg til en meget høy ordinær prisstigning, gir dette betydelige utslag i budsjettene.

Forskningsminister Tora Aasland har varslet en ny forskningsmelding våren 2009, og da er det nødvendig å minne om følgende uoppnådde målsetting i den forrige: «Regjeringen tar sikte på at også Norge skal inngå nasjonale abonnement på sentrale fagtidsskrifter». (St. meld. nr. 20 (2004-2005), s. 127). Spørsmålet om nasjonale lisenser og momsfratrag for elektroniske tidsskrifter (på lik linje med trykte) må reises på nytt. Ministeren har varslet at den kommende forskningsmeldingen skal gjennomgå status for åpne løsninger for å sikre at flere får tilgang til forskningsresultatene. Bibliotekene har tatt et stort ansvar på dette området gjennom utviklingen av åpne, institusjonelle arkiv og etableringen av Nora, som er en nasjonal søketjeneste for slike arkiver i Norge.

AKTUELLE PRESSEKLIPP:

Quo vadis, Tora Aasland?

Forskerforbundet er spesielt opptatt av hva Tora Aasland vil gjøre av nye grep i den varslede forskningsmeldingen som skal legges fram på vårparten 2009. Statsråden har allerede varslet et behov for å formulere mer konkrete og realistiske mål for regjeringens samlede forskningspolitikk. Vi støtter dette, og mener at det må formuleres et ambisiøst så vel som realistisk økonomisk mål for bevilgninger til forskning som følges av forpliktende opptrappingsplaner.

Bjarne Hodne

i Klassekampen 24. oktober

Men Stjernø var ikke død...

Forrige uke samlet Forskerforbundet Kunnskaps-Norge til sitt årlige forskningspolitiske seminar. Tittelen på seminaret var «Samarbeid og arbeidsdeling». Og selv om de fleste i salen heller ville tordne mot den politiske ledelsen på grunn av reelle budsjettkutt i bevilgningene til de høyere lærestedene i 2009, gjenglød også ekkoet av Stjernø-utvalgets tanker. Etter ramaskriket fra sektoren da Stjernø la frem forslaget om sammenslåinger, er «samarbeid» plutselig blitt et honnørord. «Arbeidsdeling» likeså.

Arnhild Skre i Aftenposten 12. november

Forskere har lite tid til å forske

I den ferske undersøkelsen kommer det frem at de vitenskapelig ansatte mener de i gjennomsnitt bruker 25 prosent av arbeidstiden sin på administrasjon. Etter UiOs mål skal ti prosent brukes til dette. Leder i Forskerforbundet, Bjarne Hodne, mener tallet er skremmende høyt.

– Her må ledelsen ved UiO ta ansvar og rydde opp. Hvis denne høye prioriteringen av administrering skyldes kvalitetsreformen, så har den stor skyld i at forskningsbetingelsene til professorene blir så dårlige, sier Hodne.

Universitas 29. oktober

Unge forskere tenker nytt!

Noen av oss er så utålmodige på grunn av landets manglende forskerrekutteringspolitikk og bruken av midlertidighet i academia, at vi har startet aksjonen Lausungene 2008. Statsråd Tora Aasland har svart oss ved flere anledninger, sist under overskriften «Unge forskere må tenke nytt» i Morgenbladet 31. oktober.

Vi synes ikke hun griper tak i hovedproblemet. Slik vi ser det, er det tredelt: 1) Det satses ikke nok på forskning, 2) finansieringssystemet fører til utarming og midlertidighet og 3) det finnes i for liten grad en plan for rekrutteringen.

Jon Iddeng i Morgenbladet 14. november

FORSKER FORBUNDET

FAKTA OM FORSKERFORBUNDET

Forskerforbundet har nærmere 17 000 medlemmer, og er landets største og ledende fag- og interesseorganisasjon for ansatte i forskning, høyere utdanning og kulturminnevern.

Forskerforbundet organiserer ansatte i forskning, høyere utdanning og kulturminnevern som innehar en vitenskapelig, administrativ eller annen faglig stilling som krever høyere utdanning. Vi tilbyr også studentmedlemskap.

Forskerforbundet er tilsluttet Unio – hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannede.

- Forskerforbundet arbeider for å styrke norsk forskning og høyere utdanning, til beste for samfunnet og for deg som medlem.
- Forskerforbundet forhandler lønn for deg, både lokalt på arbeidsstedet og sentralt.
- Du får bistand i spørsmål som angår dine lønns- og arbeidsvilkår.
- Forskerforbundet arrangerer kurs, konferanser og seminarer for medlemmer og tillitsvalgte, samt åpne konferanser om aktuelle tema.
- Du får tilbud om gunstige forsikringer og banktjenester.
- Du får tidsskriftet Forskerforum 10 ganger per år.

Forskerforbundet, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo
Telefon 21 02 34 00 – E-post post@forskerforbundet.no

FORSKERFORBUNDETS HOVEDSTYRE:

Bjarne Hodne, Universitetet i Oslo (leder)
Ragnhild Elster, Høgskolen i Telemark (nestleder)
Svein Kristiansen, NTNU (AU-medlem)
Randi Halveg Iversby, Universitetet i Oslo
Sigurd Rysstad, UMB
Merethe J. Sollund, Nordlandsforskning
Kåre-Olav Stensløkken, Ullevål universitetssykehus
Karen-Lise S. Knudsen, Universitetet i Agder (1. vara)
Kristin Dæhli, NTNU (2. vara)
Ove Kvammen, Høgskolen i Bergen (3. vara)

SEKRETARIATET:

Generalsekretær Sigrid Lem
Kommunikasjonsrådgiver Arvid Ellingsen
Informasjonsrådgiver Unn Rognmo
Avdelingssjef Bjørn T. Berg
Rådgiver Ragnhild Hutchison (vikar)
Forhandlingssjef Frank O. Anthun
Seksjonsleder Eirik Rikardsen
Juridisk rådgiver Birgitte Olafsen
Seksjonsleder/advokat Ann Turid Opstad
Advokat Brita Alsos
Juridisk rådgiver Hildur N. Nilssen
Juridisk rådgiver Mariann Helen Olsen
Organisasjonssjef Joar Flynn Jensen
Rådgiver Elisabeth Tindeland
Kontorsjef Aina Nilsen
Kasserer Marit Brendengen
Organisasjonssekretær Turid Cordtsen
Sekretær Hans Askildsen
Sekretær Kristine K. Brox
Sekretær Seija Hjelteig
Sekretær Lena Holum
Sekretær Inger Marie Højfeldt
Sekretær Linda Pettersson
Sekretær Tore Sandnes
Sekretær Gerd Sandvik

B-post abonnement**FORSKER
FORBUNDET**

Delta i årets vervekampanje!

Alle medlemmer som verver ett eller flere nye medlemmer til Forskerforbundet i perioden 1. mai – 31. desember 2008 får vervepremie. Du velger selv om du ønsker premien for én verving, eller om du ønsker å spare til tre eller fem vervinger.

1 verving

Verv ett nytt medlem til Forskerforbundet og velg mellom værstasjon og vinstativ i vervepremie.

3 vervinger

Verv tre nye medlemmer og få en digital fotoramme i vervepremie.

5 vervinger

Verv fem nye medlemmer og velg mellom en iPod Touch (16 GB) og en Tivoli DAB-radio i vervepremie.

Den som verver må selv være medlem av Forskerforbundet. Du kan ikke kombinere premier, men velger om du ønsker å motta premie for 1, 3 eller 5 vervinger. Den som blir vervet fyller ut innmeldingsskjema på www.forskerforbundet.no/innmelding - inkludert navn på den som har vervet og ønsket premie.